Júu³ tyʉ́² 'e gajmaa¹a San Lucas

Prólogo

1 Fúu¹mo tsá² nigataan¹an ni mo'jí² la galɨ́² jilaa'²¹ 'e nigalɨ́² jee²¹² jna'.
2 Joon 'in tsá² 'in niga'e'¹e jna' niganii²¹o ca la mo 'wiin²¹² joon gatyaa¹o júu³.
3 La joon jon jna nigacoon²¹oo cwáain¹ coon'²¹ tún² ca la mo 'wiin²¹². 'Wii'¹² joon lɨ́ɨ²na 'e tyʉ́²-ʉ 'e tóon¹³oon ni mo'jí² jilaa'²¹ la lɨ́² 'e nigalɨ́².
4 La joon jmáa³aan tsá² tyúi¹ Teófilo 'e litsáai¹-'o'o 'e la ja'²mo jilaa'²¹ júu³ 'e niga'e'² tsá² 'nʉ.

Jaain²¹ ángel jmoo¹o júu³ iliseein²¹ Wó³ saa¹i tsá² jmɨɨ²¹

5 La jee²¹² lɨ́ɨ¹i Herodes rééi¹³ fu lɨ sii²¹ Judea seein²¹ jaain²¹ tsá² Israel 'in sii²¹ Zacarías. Lɨ́ɨ¹i tsá² coon²¹ poo²¹² sii²¹ Abías. Tsamɨ́² tya'a sii²¹ Elisabet. Jaain²¹ jún² tya' 'lɨɨ²¹² Aarón 'ii.
6 Jiwáa²mo do tyú¹mo tyani Dios i. Joongɨ jmaa¹a jilaa'²¹ tɨɨsi'² coon'¹³ jilaa'²¹ to² tyʉ'² Dios. Jo 'e tsaa² tya'a sá².
7 Jo 'in xuui²¹² tya'a seein²¹ tsʉ 'wii'¹³ Elisabet do jo lí² tsatyéen¹in. Joongɨ nitsáa²mo jiwáa²mo.
8-9 Cafu mo lɨ́ɨ¹i Zacarías untsá² tyani Dios gatɨ́ɨi² tsajiin²¹ fuusún² ni altar tya' Dios. Gatɨ́ɨi² tsajmaa¹a 'elo jiin'¹³ la tɨɨ²si'² 'e jmoo¹o untsá² do. Gacoo¹o untsá² 'iin²¹²in litsáai¹-tsi 'ee to² ijmáa¹a.

Joon mo gatɨ́[2] 'ii'[21] ga'í[2] Zacarías cwo'[1] tya' Dios do 'e tsajiin[21] fuusʉ́n[2].

10 Jileei'[21] 'in catyaai[2]gɨ do gajaan[1]an caluu faa'[21]a júu[3] tyʉ́[2].

11 La tsifu joon gajnéi[1] jaain[21] ángel tya' Dios Jmii[21] siin'[13]in lɨ' tsáa[1] 'e lɨ juun[1]un fuusʉ́n[2].

12 Mo gajnéi[1] 'in ángel do 'áa[1]mo gafooi'[21] Zacarías jiin'[13] jo ñii[1] 'ee jmáa[1]a.

13 Joon 'in ángel do gajin'[2]in sɨɨ'[21]ɨ 'ii:

—Jo foo'[13]'o, Zacarías, tsʉ Dios niganúu[2]o júu[3] tyʉ́[2] tyi'i. Itsatyéen[13]mo tsamɨ́[2] tyi'i jaain[21] yʉʉn[21]. Joon unsii[21]o'o Wó[2] 'ii.

14 Lɨ́ɨ[1] tyuu'[13]'u jløø'[3]mo'o 'wii[212] tya'a. Fúu[1]mo 'in jløø'[3]mo 'e galiseein[21].

15 Tsʉ 'in yʉʉn[21] tyi'i do 'in lityú[1]mo tyani Dios. Jo 'e 'uun'[21]un coonti jon' vino jon'gɨ máa[1]. Joon ca la mi liseen[21]mo un'øø'[2]mo Espíritu Tyʉ́[2] tya' Dios 'ii.

16 Joon coon'[12] júu[2] tya'o fúu[1]mo tsá[2] seein[21] Israel icɨ'[2]o coon'[13] 'Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios tya'a.

17 'In Wó[3] no tsáa[1]a jée'[1]gɨ lagɨ Ña'ñʉ'[1]ʉ' ijmáa[1]a la gajmaa[1]a Elías. Joon 'ii'[21] tya' 'ii ijmáa[1]a 'e jileei'[21] tsá[2] coon'[13] jóon[1]on iliseein[2] mo tyʉ́[2]. Joon 'in jo mo nʉʉ'[13] ninuu[1]o júu[2] røø[21]. Joon la joon tyaa[1] tyʉ́[2] tya'a tsá[2] i'ii'[21]mo Ña'ñʉ'[1]ʉ' —jin'[2] ángel do.

18 Joon Zacarías do gaunngɨɨ[1]ɨ 'in ángel do:

—Xiiala ijmáa[2]aa 'e iun'øø'[12]na 'elo tsʉ 'áa[1]mo nitsaa[1]moo la joon tsaamɨ́[2] tyiia jon.

19 'In ángel do gañii[1]i:

—Jna-a Gabriel. Siin'[13]moo tyani Dios. 'Ii gasii[1]in jna 'e fuu[212]uu 'nʉ. Joongɨ 'e jmáa[3]aa 'nʉ júu[3] jilaa'[21]

júu^{3} tyʉ́^{2} lo.

20 Pe nano jo lí^{2} foo'^{13}gɨ'ɨ ca gatsín^{1} jilaa'^{21} júu^{3} lo tsʉ jo gajo'^{1} lɨ́ɨ^{2}u'u júu^{3} tyiia. 'E júu^{3} lo 'ná^{1} tsín^{1} mo gatɨ́^{2} 'ii'^{21} tya'a.

21 La 'ɨɨ^{212} joon 'in tsá^{2} catyaai^{2} téein^{2} caluu^{212}-u sɨjéen^{13}mo Zacarías. Lɨ́ɨ^{1} tsa'goo^{1}-tsi 'wii'^{13} lɨ́ɨ^{1} gali'ɨɨ^{212}i inʉʉ cwo'^{1} do.

22 Pe galili'^{2}o 'e nigajøø^{2} coon^{21} li^{2} tsʉ 'wii'^{13} mo gacwa'ɨ́ɨ^{1}ɨ jo lí^{2} faa'^{21}gɨ. Joon gajmaa^{1}a li^{2} coon'^{13} cwoo^{21}o tsʉ jo lí^{2} faa'^{21}gɨ.

23 La tsifu joon mo gatsín^{1} to^{2} tya'a 'e cwo'^{1} do ganga'^{2}mo fu tya'a.

24 Mo gangɨ́ɨi^{1}gɨxʉ jmɨɨ^{212} joon gacán^{1}mo tsamɨ́^{2} tya'a yʉʉn^{21}. Joon gajaan^{1}o inʉʉ, jo gacwa'ɨ́ɨ^{1}ɨ ce gatsín^{1} 'ñéei^{2} sɨɨ'^{21}. Gajin'^{2}in:

25 —Ña'ñʉ'^{1}o' nigajmaa^{1}a coon^{21} 'e tyʉ́^{2} tyiia joon nigatyíi^{3}o fa'ɨɨ'^{21} tyiia tyani tsá^{2}.

Jaain^{21} ángel jmoo^{1}o júu^{2} iliseein^{21} Jesús

26 Ningóo^{1} jnúui^{2} sɨɨ'^{21} 'e tyéein^{1} Elisabet do yʉʉn^{21} mo gasii^{1}in Dios 'in ángel Gabriel do fu coon^{21} fuu^{21} sii^{21} Nazaret lɨ náa^{1} Galilea.

27 Ngafee'^{13}i jaain^{21} sɨmɨ́^{2} sii^{21} María. 'Ido-o náa^{1} júu^{3} tya'a coon'^{13} jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} sii^{21} Sé^{3}. Sé^{3} do jún^{2} tya' 'lɨɨ^{212} David 'ii.

28 'In ángel do gangatyéein^{1} lɨ tyíin^{1}in 'in sɨmɨ́^{2} do. Joon gajin'^{2}in:

—¡'Aa^{212}mo'o fuu^{212}uu 'nʉ! Nigauncwai'^{2} Dios 'nʉ lɨ́ɨ^{1}gɨ lagɨ jileei'^{21} tsamɨ́^{2} —jin'^{2} ángel do.

29 Mo ganii[21] María 'in ángel do lɨ́ɨ[1]
ganga'goo[21]-tsi. Joon ga'ɨ́[1]-tsi 'ee 'øøi'[21]-tsi 'e júu[3]
do.
30 Joon 'in ángel do gasɨɨ'[21]ɨ 'ii:
—Jo foo'[13]'o, María. Nigajmaa[1]a Dios coon[21] 'e
tyʉ́[2]-ʉ tyi'i.
31 Cwoliñi'[2]'in icaan[212]mo'o yʉʉn[21] joon
liliseein[21] jaain[21] yʉʉn[21] tyi'i 'e unsii[21]o'o JESÚS.
32 'In lifee'[1]mo 'ii. Ilisii[21] Jóon[1] Dios 'in feei'[1]gɨ.
Joon Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios Jmii[21] icwo'[2]o 'ii 'án[3] lɨ gatyʉ'[2]
jún[2] tya' 'lɨɨ[212] yʉʉ'[13] tya'a David to[2].
33 Ilíin[2]in rǿøi[13] tya' jileei'[21] tsá[2] Israel coon[21]
tøø[2]mo. Jo tyee[21] 'ii'[21] tya'a coonti.
34 Joon gaunngɨɨ[1]ɨ María 'in ángel do:
—¿Xiiala ilí[2] 'elo, tsʉ jo 'in ñʉʉ'[1] tyiia seein[21]?
35 'In ángel do gajin'[2]in:
—Ijoo[21]o Espíritu Tyʉ́[2] tya' Dios tyi'i. Joon coon'[13]
'ii'[21] tya' Dios, 'in feei'[1]gɨ, icaan[21]un yʉʉn[21], tsʉ
'wii'[13] joon ilicwaa'[3]mo 'in yʉʉn[21] do. Joon ilisii[21]
Jóon[1] Dios.
36 Iliseen[21]mo jon jaain[21] yʉʉn[21] tya' ruu'[21]'u Elis-
abet fiin'[13] nitsáa[1]mo. Jin'[2] tsá[2] 'e jo lí[2] caain[21]
yʉʉn[21] pe nano ningóo[1] jnúui[2] sɨɨ'[21] 'e tyéein[1]in
yʉʉn[21].
37 Tsʉ 'wii'[13] Dios ce jilaa'[21]-a lii'[1]i —jin'[2] 'in ángel
do.
38 María do gajin'[2]in:
—Lo-o siin'[13]na 'e jmáa[3]oo jilaa'[21] to[2] 'e tyʉ'[2]
Ña'ñʉ'[1]ʉ'. Cwalí[2]-i la lɨ́[1] 'e nigasɨɨ'[21]'ɨ jna.
Mo ngayuui'[13] joon gatʉ́ʉ[2]mo 'in ángel do 'ii.

Tsafeei'[13] María ruu'[21]i Elisabet

39 Jee^{212} jmɨɨ^{212} joon María do gangóo^{1} la jmoono
coon^{21} fuu^{21} ná^{1} jee^{212} moo'^{21}. Coon^{21} fuu^{21} náa^{1}
cwoo'^{13} 'wó^{2} sii^{21} Judea.
40 Mo gatyíi^{1}a tya' Zacarías do gafee'^{1}i Elisabet.
41 Joon mo ganúu^{2} Elisabet do júu^{3} tya' María do
joon 'in yʉʉn^{21} 'yuui tu'^{2}u gajøø'^{2}i.
42 Joon 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios ga'ii^{21} Elisabet
do. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} faa'^{21}a coon'^{13} júu^{3} tá^{2}xʉ,
jin'^{2}in:
—Nigauncwaai'^{3} Dios 'nʉ lɨ́ɨ^{1}gɨ lagɨ jileei'^{21}
tsamɨ́^{2}. Joongɨ nigauncwaai'^{3} Dios yʉʉn^{21} 'in
tyéen^{2}un.
43 ¿'Iin jna wa'a jó^{1} sáa^{3} 'Ña'ñʉ'^{1}o' jafee'^{13}i jna?
44 La tsifu mo ganúu^{3}uun júu^{3} tyi'i 'in yʉʉn^{21} tyiia
lo gajøø'^{21}i jløø'^{3}mo nʉ' tu'^{3}uu.
45 Jløø'^{3}mo'o 'e nigalitsáa^{1}mo-'o'o 'e tyʉ́^{2}-ʉ 'ii'^{21} tya'
Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'e nigajin'^{2}in.
46 Joon María do gajin'^{2}in:
Fee'^{1}mo Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'áai^{1}.
47 Joon jløø'^{3}moo coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o Dios 'in
jmoo^{1}o tiin'^{13}na.
48 Dios nigacón^{2} cwáain^{1} 'e tañíi^{2} jna.
Tsʉ fúu^{2} nigalɨ́ɨ^{1}i jna 'in jmoo^{1}o to^{2} tyʉ'^{2}ʉ.
Pe jilaa'^{21} jmɨɨ^{212} lɨ ngóo^{1}gɨ jilee'^{21}mo tsá^{2} iuntyú^{1}mo
jna.
49 Tsʉ Dios 'in jmɨɨ^{212}gɨ-tsi nigajmaa^{1}a coon^{21} to^{2}
fee'^{1} tyiia.
Jiin'^{13} 'ii-o 'in tyú^{1}mo.
50 'Woo^{21}-tsio tya' ce jileei'^{21} 'in un'goo^{21} 'ii la tsá^{2}
seein^{21} nano lagɨ tsá^{2} 'in nogɨ iliseein^{21}.
51 Jilaa'^{21} to^{2} fee'^{1} jmoo^{1}o Dios.

'In jmaa^{1} jløøi'^{3} yaai tyaníi^{13}i ga'aa^{1}o fa'ɨɨ'^{21}.
52 Ga'woo^{1}mo Dios tsá^{2} 'in tyíin^{2} 'án^{3} tya'a.
Joon jileei'^{21} 'in tsá^{2} 'wói^{1} gasaa'^{21}mo.
53 'In sɨtyéein^{13} jmɨɨ^{212} gaunrøø^{21}mo Dios 'ii coon'^{12}
'e tyú^{2}-ʉ.
Pe 'in tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} gasii'^{1}in lɨ́ɨ^{2}mo.
54 Gauncoon'^{13}o tsá^{2} Israel 'in jmoo^{1}o to^{2} tyʉ'^{2}ʉ.
55 Fúu^{2} galɨ́ɨ^{2}i 'in jo ga'ín^{1}-tsi júu^{3} ga'ɨɨ^{1} 'lɨɨ^{212}
tsacøøi'^{13} tyi' Abraham coon'^{13} jileei'^{21} jún^{2}
tya'a coon^{21} tøø^{2}mo
—jin'^{2} María do.
56 Gaai^{21} sɨɨ'^{21}gɨ gajan^{1} María coon'^{13} Elisabet do.
Mo ngayuui'^{13} joon ganga'^{2}mo fu tya'a.

Galiseein^{21} Wó^{2} saai^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{212}

57 Mo gatsín^{1} jmɨɨ^{212} 'e Elisabet do 'ná^{1}-a liseein^{21}
jóon^{1}on. Joon galiseen^{21}mo.
58 Joon lɨ́ɨ^{1} jløøi'^{3} jileei'^{21} tsá^{2} néei^{1} tyan' coon'^{13}
jileei'^{21} ruu'^{21}i mo ganúu^{2} 'e tyú^{2}-ʉ 'e nigajmaa^{1}a
Ña'ñʉ'^{1}ʉ' tya'a.
59 Mo gatɨ́^{2} jñá^{2} jmɨɨ^{212} gatɨ́^{2} 'ii'^{21} i'ii'^{21}in 'in yʉʉn^{21}
do li^{2} jiin'^{13} la tɨɨsi'^{2}. Jmɨɨ^{212} joon 'in tsá^{2} jalíin^{2} tɨ́^{2}
jmɨɨ^{212} gali'iin^{212}in lisii^{21} 'in yʉʉn^{21} do la sii^{21} jmɨɨ^{21}.
60 Pe sáa^{3}o gajin'^{2}in:
—Jon' la joon, 'ná^{1}-a lisii^{21} Wó^{3}-o.
61 'In catyaai^{2} do jo cwoo^{1} júu^{3}, jin'^{2}in:
—Pe jiin'^{13} jaain^{21} tsacøøi'^{12} tyi'i jo sii^{21} la joon
—jin'^{2}.
62 Joon gajmaa^{1}a li^{2} coon'^{13} cwoo^{21}o tya' jmii^{21}
yʉʉn^{21} do 'ee 'iin^{212}in lisii^{21} yʉʉn^{21} do.

63 'I-igɨ gamɨɨ¹ɨ coon²¹ mo'jí². Joon gataan¹an ni
do 'e lisii²¹o Wó³. Ganga'goo²¹-tsi jilee'²¹mo. La
tsifu joon galɨ́²-ɨ gafaa'²¹ Zacarías do.
64 Joon gacwo'²o 'maai'¹³ Dios.
65 Coon'¹³ 'e lo-o gafoo'¹mo jileei'²¹ 'in néei¹ la 'ui
tsaa' moo'²¹ lɨ sii²¹ Judea do. Tyaa¹ júu³ jee²¹² 'ii
jilaa'²¹ 'e nigalɨ́².
66 Jileei'²¹ 'in nuu¹un 'elo gacón² cwáain¹. Joon
gajin'²in:
—¿'Ee ilíin² 'in xuui²¹² no? Tsʉ 'e la ja'²mo un-
coon'¹³ Ña'ñʉ'¹ʉ' 'ii.

Júu³ gafaa'²¹ Zacarías

67 Joon Zacarías, jmii²¹ 'in Wó³ do, røøi¹ Espíritu
Tyʉ́² tya' Dios gafaa'²¹a júu² tya' Dios. Jin'²in:
68 Untyú¹moo Ña'ñʉ'¹ʉ' Dios Jmii²¹ tya' tsá² Israel.
Tsʉ nigauncoon'¹³ tsá² tya'a joon gauntiin'¹³mo
jna'.
69 'Lɨɨ²¹² David gajmaa¹a la to² tyʉ'²ʉ joon ni-
gatyii'¹²mo Dios jaain²¹ jún² tya'a 'in píin²gɨ
'e ijmáa¹a tiin'¹³ jna'.
70 La joon júu³ ga'ɨ́ɨ² 'wii²¹² tya' tsá² tyúi¹ 'in gacwo¹
júu³ tyʉ́² ca lɨɨ²¹².
71 Ga'ɨ́ɨ² júu³ itiin'¹³ jna' tya' jileei'²¹ 'in 'eei'¹ jna'.
Joon i'wóo¹i jna' ja'cwoo²o jileei'²¹ 'in 'iin²¹²in
jmeei'²¹ jna' jilaa'²¹ 'e gó².
72 Dios ga'ɨ́ɨ²o júu³ tya' 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹² tyi' 'e fúu²
iliin¹ Dios 'ii.
Jo 'íin²-tsi 'e júu³ tyiin² do 'e nigajmaa¹a coon'¹³.
73 La lo-o 'e júu³ ga'ɨ́ɨ² Dios tya' 'lɨɨ²¹² yʉʉ'¹³ tyi'
Abraham:
74 Gacwo'²o 'ii'²¹ 'e tiin'¹³na' 'e lí²-i tsáa¹mo-tsi' 'ii.

Jo cu'^{2}-tsi' coon'^{13} 'in 'eei'^{1} jna'.
75 Joon lí^{2}-i jmoo^{21}o' jilaa'^{21} to^{2} ty~~ʉ~~'^{2}~~ʉ~~ coon'^{13} jilaa'^{21}
'e ty~~ʉ́~~^{2}-~~ʉ~~ la '~~ɨɨ~~^{212} sáan^{3}an'.
76 Joon 'n~~ʉ-ʉ~~, y~~ʉʉ~~n^{21} tyiia, iunsii^{21} tsá^{2} 'n~~ʉ~~ jaain^{21}
tsá^{2} 'in cwó^{1} júu^{3} tya' Dios 'in feei'^{1}.
Joon' 'n~~ʉ-ʉ~~ icwoo'^{2}'o nifu itya'^{2}'a ty~~ʉ́~~'^{2} tsá^{2} i'ii'^{21}mo
Ña'ñ~~ʉ~~'^{1}~~ʉ~~'.
77 Joon la joon litsáai^{1}-tsi tsá^{2} tya'a xiiala itiin'^{13}
Dios tsá^{2} mi 'íin^{2}in tsaa^{2} tya'a.
78 'Wii'^{13} fúu^{2} l~~ɨ́ɨ~~i^{2} Dios jna' joon gasii^{1}in jóon^{1}on 'in
nigajmaa^{1}a jná^{2} joo'^{21} ni cwoo'^{13} juncwii^{21} l~~ɨ~~
ng~~ɨɨ~~^{21}~~ɨ~~'.
79 Nigajná^{2} joo'^{21} tya' jileei'^{21} 'in néei^{1} l~~ɨ~~ n~~ʉʉ~~^{21},
joong~~ɨ~~ 'in néei^{1} l~~ɨ~~ 'íi^{1} foo'^{13} 'mó^{1}.
Joon lí^{2}-i linee^{21}e' xiiala ng~~ɨɨ~~^{21}~~ɨ~~' 'e ty~~ʉ́~~^{2}-~~ʉ~~ tyani
Ña'ñ~~ʉ~~'^{1}~~ʉ~~',
jin'^{2} Zacarías do.
80 Joon 'in xuui^{212} Wó^{3} do gacwán^{1}mo. Joon
gali'øø'^{21}mo-tsi 'áai^{1} jilaa'^{21} 'e 'iin^{212}in Dios. Joon
gatéein^{2} coon^{21} l~~ɨ~~ jo 'in tsá^{2} seein^{21} ca gatsín^{1} jm~~ɨɨ~~^{212}
'e 'ná^{1} licwii^{1}in tsá^{2} Israel 'ii.

2

Galiseein^{21} Jesús

1 Jee^{212} jm~~ɨɨ~~^{212} joon 'in tsaa'to^{2} tyíin^{1} Roma sii^{21}
Augusto. Joon 'in Augusto do gaty~~ʉ~~'^{2}~~ʉ~~ to^{2} 'e tsataai^{2}
tsá^{2} ni jí^{2} ce jileei'^{21} tsá^{2} 'in seein^{21} coonti.
2 'E jí^{2} lo nifu ga'láa^{2} 'wii^{212} gajmaa^{1}a mo l~~ɨ́ɨ~~^{1}i
Cerenio to^{2} fu l~~ɨ~~ sii^{21} Siria.
3 Jilee'^{21}mo tsá^{2} 'ná^{1}-a tsalíin^{2} fu goo^{1}o 'e tsataai^{2}
ni jí^{2}.

4 'Wii'^{13} joon gacwo'ɨ́ɨ^{1} Sé^{3} fuu^{21} Nazaret náa^{1} lɨ sii^{21} Galilea. Joon gangóo^{1} fuu^{21} Belén, coon^{21} fuu^{21} náa^{1} lɨ sii^{21} Judea. Do-o lɨ galiseein^{21} 'lɨɨ^{212} David tsʉ Sé^{3} do jaain^{21} júnˀ 'lɨɨ^{212} David.

5 Ngóo^{1} fu Belén caan^{21}mo coon'^{13} María 'e tsataai^{2} ni jí^{2}. Ninná^{13}a júu^{3} tya'a 'e tɨ́^{2} lɨ cui'^{2} cwoo^{21}o. Joongɨ nityéen^{2}mo yʉʉn^{21}.

6 Joon galɨ́^{2} la 'ɨɨ^{212} taain^{212} fu Belén joon do-o lɨ galiseein^{21} jóon^{1} María.

7 'Ido-o jóon^{1}on 'láa^{2} 'wii^{212}. Joon gapaa'^{21} ni 'ido coon^{21} 'mɨ'^{2}. Joon gatyaa^{1}i coon^{21} tsi momóo^{1} tsʉ jo sá^{2} 'nʉ́^{1} lɨ ján^{3}.

Jaain^{21} ángel jafee'^{13}i tsá^{2} 'in 'aai^{1} joo'saa'^{21}

8 Tyan'^{1} fuu^{21} Belén ningɨ^{1} coon^{21} poo^{212} tsá^{2} 'in 'aai^{1} joo'saa'^{21}. Do-o nijoon^{1}o la coon^{21} 'woo^{1} 'aa^{1}mo joo'saa'^{21} tya'a.

9 La tsifu joon gajnéi^{1} jaain^{21} ángel tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ'. Joon la tøøi^{2} 'oo^{2} ñʉ'fú^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' gajná^{2} joo'^{21} la cu'^{2} lɨ' lɨ née^{1}i.

10 Joon lɨ́ɨ^{1} gafoo'^{21}i pe 'in ángel-gɨ do gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Jo foo'^{13}naa' tsʉ coon^{21} júu^{3} tyʉ́^{2}-ʉ 'e tyaan^{2} 'e fuu^{212}uu 'naa' ilijløøi'^{3} jilee'^{21}mo tsá^{2}.

11 Nano galiseein^{21} fuu^{21} goo^{1}o David jaain^{21} 'in jmá^{1} tiin'^{13} 'naa' 'in sii^{21} CRISTO. Ña'ñʉ'^{1}ʉ' 'ii.

12 Lawa coon^{21} li^{2} imáa^{13}naa' 'in yʉʉn^{21} do raain^{1} coon^{21} tsi momóo^{1} sɨpaa'^{21}i 'mɨ'^{2} —jin'^{2} 'in ángel do.

13 La tsifu joon co' lɨ siin'^{13} 'in ángel do joon gajnéi^{1} fúui^{1}gɨ ángeles. Joon cwoo^{1} 'maai'^{13} Dios. Joon jin'^{2}in:

14 ¡Cwocwoo^{1} 'maai'^{13} Dios jileei'^{21} 'in néei^{1} ñʉ'fú^{2}!
La joon jon ni 'wó^{2} cwolisá^{2} 'ii'^{21} tya' tsá^{2} 'in jløøi'^{3}
'wii^{212} tya'a.

15 Joon mo ngalíin^{2}in 'in ángeles do fu ñʉ'fú^{2} 'in
tsá^{2} 'aai^{1} joo'saa'^{21} do ga'láa^{2} 'wii^{212} gasɨɨ'^{21}ɨ ruu'^{21}i:
—Moo^{21}o'. Mojøø^{21}ø' fu Belén jilaa'^{21} 'e nigalɨ́^{2} lo.
Mojøø^{21}ø' jilaa'^{21} 'e nigajin'^{2} Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.

16 Joon ngalíin^{2}mo jmoono lɨ́^{1}. Joon mo
gatyalíin^{2}in gatsee'^{21}mo María coon'^{13} Sé^{3} joongɨ
'in yʉʉn^{21} do raain^{1} tsi momóo^{1}.

17 Mo gatsee'^{21}i gatya^{1}o júu^{3} jilaa'^{21} 'e nigajin'^{2} 'in
ángel do cwáain^{1} tya' 'in yʉʉn^{21} do.

18 Joon jileei'^{21} 'in ganúu^{2} lɨ́ɨɨ^{1} tsa'goo^{21}-tsi jilaa'^{21}
júu^{3} tya' 'ido.

19 Joon María tɨɨ'^{13}ɨ-tsi jilaa'^{21} 'elo. Joon ga'ɨ^{1}-tsi
'wii^{212} tya'a.

20 Joon 'in tsá^{2} 'aai^{1} joo'saa'^{21} do ngalíin^{2}mo
jløø'^{3}mo cwáain^{1} tya'a. Ngalíin^{2}mo un'goo^{21}o Dios.
Cwoo^{1}o 'maai'^{13} Dios jilaa'^{21} 'e niganúu^{2} joongɨ 'e
niganii^{21}. Tsʉ 'wii'^{13} jilaa'^{21}-a nigalɨ́^{2} la nigajin'^{2} 'in
ángel do sɨɨ'^{21}ɨ 'ii.

Tsacøøi'^{13} tya' Jesús tyaa^{1}a cwoo^{21} Dios Jmii^{21} 'in yʉʉn^{21} Jesús

21 Mo gatɨ́^{2} jñá^{2} jmɨɨ^{212} 'e galiseein^{21} Jesús gaj-
maa^{1}a tsacøøi'^{13} tya'a li^{2} 'ii. Joon gaunsii^{21} JESÚS
jiin'^{13} la 'e nigajin'^{2} 'in ángel do nigasɨɨ'^{21}ɨ María la
nʉ'gɨ 'e gacaain^{21} María Jesús.

22 Mo gatsiin^{1} jmɨɨ^{212} 'e gauntyú^{1}-i jiin'^{12} la tɨɨsi'^{2}
tya' Moisés gangajée^{13}mo Jesús fu Jerusalén 'e tyá^{2}
cwoo^{21}o Dios.

23 La lo-o gajmaa^{1}a tsʉ 'wii'^{13} ni jí^{2} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' jin'^{2}: “Jileei'^{21} yʉʉn^{21} tsañʉʉ'^{1} 'in liseein^{21} nifu jmaa^{1}a tsá^{2} coon'^{21} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.”

24 Gangalíin^{2}mo gacwo'^{2}o Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Dios jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} ni jí^{2} tya'a. 'E jin'^{2} jí^{2} do 'e 'ná^{2} cwóo^{1}i tsá^{2} canéei^{1} posɨɨ^{212} sɨ gái^{1} maa^{212} 'ee lawa coon^{21} fa'^{1}.

25 Jee^{212} jmɨɨ^{212} joon niseein^{21} Jerusalén jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} sii^{21} Simeón. 'Ii jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'in tyúi^{1} coon'^{13} Dios. Lɨ́ɨ^{1} un'goo^{21} 'ii Dios. Joongɨ sɨjan^{2}o mi jó^{1} 'in jmá^{2} tiin'^{13} tsá^{2} Israel. Joon 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios siin'^{13}mo coon'^{13} Simeón do.

26 Nigajin'^{2}in Espíritu tya' Dios 'e jo ijúuin^{2} jiin'^{13} la jo mo nii^{21} Cristo 'in siin^{1}in Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.

27 'In tsañʉʉ'^{1} lo gangó^{1} fu cwo'^{1} fee'^{1} si'^{2} Jerusalén to^{2} tyʉ'^{2} Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios. Joon mo gajalíin^{2}in tsacøøi'^{13} tya' Jesús coon'^{13}on fu cwo'^{1} 'e jmáa^{1}a jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} ley.

28 Joon garɨɨin^{1} 'in Simeón do 'in yʉʉn^{21} do. Joon gacwo'^{2}o 'maai'^{13} Dios. Jin'^{2}in:

29 Ña'ñʉ'^{1}ʉ', lí^{2}-i cwo'^{3}'o júun^{2}moo 'e tyʉ́^{2}-ʉ, tsʉ ni-gauntsiin^{1}mo 'ii'^{21} 'e gajmaa^{2}'a coon'^{13} tsá^{2} tyi'i.

30 Nigamá^{1}moo coon'^{13} unníi^{3}oo 'in jmá^{2} tiin'^{13} tsá^{2},

31 'in nigasíin^{2}un tyani jileei'^{21} tsá^{2}.

32 Joon 'ino-o lɨ́ɨ^{1}i lawa coon^{21} jɨ́^{2} 'e jnéei^{2} tya' jileei'^{21} 'in jo seein^{21} Israel.

Joon coon^{21} 'e tyʉ́^{2}-ʉ tya' tsá^{2} tyi'i 'in seein^{21} Israel.

33 Sé^{3} coon'^{13} sáa^{3} Jesús lɨ́ɨ^{1} ganga'goo^{21}-tsi jilaa'^{21} 'e gajin'^{2} Simeón cwáain^{1} tya' xuui^{212} do.

34 La 'ɨɨ212 joon gataain'2 Simeón cwa'3 'ii. Joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ María, sáa3 Jesús:
—'In yʉʉn21 lo 'yuui 'ii'21 'e jmáa1a 'e cɨɨ'12i tsá2 Israel sɨxʉ 'e róon2on 'ee. 'E joon lawa coon21 li2 'e lɨ́ɨ1 fúui1 'in faa'21 'laa'21 tya'a.
35 Coon'13 'e la joon 'e nilí2 xiiala 'ɨ1-tsi tsá2 la jaain21 la jaain21. Joon 'e tyi'nʉ-ʉ jilaa'21 'elo lawa coon21 ñí3 'e ga'í2 tsi alma tyi'i —jin'2 Simeón do.
36 Do-o jon 'yuu2i jaain21 tsamɨ́2 'in nisii21 Ana. Jamɨ́ɨ1ɨ jaain21 tsañʉʉ'1 sii21 Fanuel. 'Ido-o lɨ́ɨ1i tsá2 tya' coon21 poo212 tsá2 seein21 Israel 'in1 nisii21 Aser. Ana do-o tɨ́ɨ2i cwoo1o júu3 tya' Dios. Lɨ́ɨ1 natsáai2 tsʉ sɨmɨɨ212gɨ 'ii la mo gacui'2 cwoo21o. Joon dyía1 jiin21 nigacwoo21 coon'13 ñʉʉ'1 tya'a.
37 Joon nano ningóo1 dyajñʉ́ʉ2 jiin21 'ná1gɨ itsín1 coon21 cíein13 jiin'21in. Jo ga'woo2i 'e cwo'1 do. 'Yuu2i cwo'1 la 'woo1 tiin'13 la jmɨɨ1 'e untyú1i Ña'ñʉ'1ʉ'. Faa'21o júu3 tyʉ́2 joongɨ jo gøø'21ø la tɨɨ2 si'2.
38 'In tsamɨ́2 do gangatyéein1 la tsifu joon. Joon mo ngayuui'13 gacwo'2o 'maai'13 Dios ga'láa2 'wii212 gafee'21i tsá2 cwáain1 tya' 'in yʉʉn21 Jesús do. Fee'21i jilee'21mo 'in sɨján2 'ii'21 iláa2mo 'in seein21 Jerusalén.

Nga'2mo Jesús fu Nazaret

39 Mo ngayuui'13 gauntsiin1 jilaa'21 'e tyʉ'2 to2 ni jí2 tya' Ña'ñʉ'1ʉ' gangaliin1mo fu Galilea. Gangalíin1in fu goo1o Nazaret.
40 Joon 'in yʉʉn21 do gacwán1mo. Lɨ́1gɨ pí2-tsi joongɨ lɨ́1gɨ 'øøi'21gɨ-tsi. Joon lɨ́ɨ1 gauncwai'3 Dios 'ii.

Xuui212 Jesús 'yuui2 cwo'1 fee'1 sii'2 Jerusalén

41 Joon tsacøøi'13 tya'a la coon21 jiin21 tsalíin2
Jerusalén 'e tsajøø2 jmɨɨ212 sii21 pascua mo tii'13-tsi
tsá2 Israel mo gacwa'woo21i tsacøøi'13 tya'a Egipto.
42 Mo gatsín1 Jesús dyatun1 jiin'1in ngalíin2mo
coon'13 tsacøøi'13 tya'a fu Jerusalén jiin'13 la tɨɨsi'2
'e tɨ́2 jmɨɨ212 do.
43 Mo gacɨɨ'12ɨ jaliin1mo gatséi1 jmɨɨ212 do 'in
xuui212 Jesús do gajaan1o fu cwo'1 fee'1 Jerusalén.
Ce jiin'13 jo galili'3 tsacøøi'13 tya'a.
44 Ga'ɨ1-tsi 'e jaa'13mo Jesús jee212 tsá2 fúui1
lɨɨlɨ́1 do. La joon ngatáai2 fu2 coon21 jmɨɨ212.
Joon ga'naa'12i jee212 tsaruu'21i coon'13 jileei'21 'in
cwii1ingɨ.
45 Pe jo gatsee'21i. Joon ngalíin2mo túnˈ fu
Jerusalén 'e tsa'nee'13i 'ido fu joon.
46 Joon mo gatsín1 'nɨ1 jmɨɨ212 joongɨ gatsee'21i
'ido fu inuu cwo'1 do. Tyíin13in jee212 tɨfo'2 tya' ley
nuu1u joongɨ ungɨɨ1ɨ 'ido.
47 Jileei'21 'in nuu1u júu2 tya'a lɨ́ɨ1 tsa'goo21-tsi
jilaa'21 júu3 cwáain1 cwoo1 Jesús coon'13 jilaa'21 'e
'øøi'21-tsi.
48 Mo ganí2i tsacøøi'13 tya'a 'ii lɨ́ɨ1 ganga'goo21-tsi.
Joon gajin'2 sáa3a:
—Yuun21 tyiia, ¿'ee lɨ' gacwoo'13'o jna'a fa'í3 la no?
Ñu'2'u coon'13 jna lɨ́ɨ1 cu'2-tsii'i naga'nee'13na'a 'nu.
49 Joon gasɨɨ'21 Jesús 'ii:
—¿'Ee lɨ' 'naa'21naa' jna? ¿Tɨ jo ñí2ii' 'e 'ná2a jmá3aa
jilaa'21 to2 'e nicwo1 Ñu'3uu jmáa3aa?
50 Pe tsacøøi'13 tya'a jo ga'øøi'21-tsi 'e gajin'2 Jesús
gasɨɨ'21ɨ 'ii.

51 Joon gangaliin^{1}mo coon'^{13} Jesús fu Nazaret. La joon galin~~ʉʉ~~'^{13}~~ʉ~~ to^{2} ty~~ʉ~~'^{2}~~ʉ~~. Pe sáa^{3}o jo ga'ín^{1}-tsi jilaa'^{21} 'elo.

52 La joon Jesús l~~íɨ~~^{1} ty~~ʉ́~~^{2} gacwáan^{1}in. Joongɨ 'øøi'^{21}gɨ-tsi. 'Yaa^{1}mo-tsi Dios coon'^{13} Jesús. La joon jon 'yaa^{1}mo-tsi jileei'^{21} tsá^{2} coon'^{13} Jesús.

3

Cwoo^{1} júu^{3} Wó^{3} saai^{1} tsá^{2} jm~~ɨɨ~~^{21} lɨ jo 'in tsá^{2} seein^{21}

1 Ningóo^{1} dya'ñá^{2} jiin^{21} 'e Tiberio 'in tyíin^{13} Roma l~~íɨ~~^{1}i tsaa'to^{2} nifu. Joon Poncio Pilato-gɨ l~~íɨ~~i^{1} tsaa'to^{2} fu Judea. Joon Herodes-gɨ l~~íɨ~~i^{1} tsaa'to^{2} fu Galilea. Joon ruu'^{21}i dogɨ sii^{21} Lii^{212} ty~~ʉ~~'^{2}~~ʉ~~ to^{2} fu Iturea coon'^{13} lɨ sii^{21} Traconite. Joon Lisanias l~~íɨ~~i^{1} tsaa'to^{2} fu Abilinia.

2 Joon Anás coon'^{13} Caifás l~~íɨ~~i^{1} untsá^{2} 'in tyíin^{1}gɨ nifu. La '~~ɨɨ~~^{212} joon taain^{212} Wó^{3} jóon^{1} Zacarías coon^{21} lɨ jo 'in tsá^{2} seein^{21}. Joon gacwo'^{2}o Dios 'ii coon^{21} júu^{3} 'e tya^{1} tsá^{2}.

3 Joon Wó^{3} gang~~íɨ~~^{1}i la caain^{21} co' tɨ' jm~~ɨɨ~~^{21} Jordán 'e s~~ɨɨ~~'^{21}ɨ tsá^{2} 'e 'ná^{2}-a uns~~ɨɨ~~^{1}i 'e 'ɨ^{1}-tsi jilaa'^{21} 'e gó^{2} joon 'ná^{2}-a saai^{21} jm~~ɨɨ~~^{21}. Joon la joon 'íin^{2}mo tsaa^{2} tya'a.

4 'Elo-o gauntiin'^{13}mo jiin'^{13} la jin'^{2} ni jí^{2} 'e gaj-maa^{1}a 'in gacwo^{1} júu^{2} ty~~ʉ́~~^{2} ca l~~ɨɨ~~^{212} 'in sii^{21} Isaías:
Tá^{2} coon^{21} ni'oo^{1}o jaain^{21} tsá^{2} fu coon^{21} lɨ jo 'in tsá^{2} seein^{21}. Nijin'^{2}in:
"'Ijó^{1} Ña'ñ~~ʉ~~'^{1}~~ʉ~~'. Tyaa^{2}aa' ty~~ʉ́~~^{2} tyii' i'ii'^{21}moo' 'ii.
Tsáa^{1}mo-'oo' 'e tyú^{1}moo'.

Jmáa²aa' fu uncwii²¹ tyii' lawa coon²¹ fu¹ coon²¹
tsáa¹.
5 Unrøø¹moo' jilaa'²¹ juu'¹³ cwó².
'E unrøø²¹moo' jilaa'²¹ po'³ moo'²¹.
Joongɨ fu¹ tuu'²¹ nijmaa²aa' tsáa¹.
Jilaa'²¹ fu¹ gó² 'ná² lí² røø²¹.
6 Joon jileei'²¹ tsá² taain²¹² juncwii²¹ ni ní²o xiiala
tiin'¹³ Dios tsá².”
Jin'² jí² tya' Dios do.

7 Mo tsalíin² tsá² 'e saai¹ Wó³ 'ii jmɨɨ²¹ joon jin'²in
Wó³:

—¡Tsá² 'in coon'²¹ tsá² to² 'naa'! ¿'Iin nigasɨɨ'¹³
'naa' 'e laa²¹²naa' yaanaa' jee²¹² coon²¹ wúu¹ 'e
nijatyéein¹?

8 Cwojmáa²aa' jiin'¹³ la tɨ́ɨi² jmá¹ 'in nigajo'²-tsi.
Joon jo 'ɨ¹-'oo': “Jo 'e tsangɨɨ¹na' tsʉ jún² tya' 'lɨɨ²¹²
Abraham jna'”, tsʉ fuu²¹²uu 'naa' 'e ca 'e cuun²¹²
roon¹ lo lí² jmá² Dios jún² tya' 'lɨɨ²¹² Abraham.

9 Dios nityaa¹ tyʉ́² ñityí² tya'a 'e tyʉ'²ʉ 'mó², joon
jilaa'²¹ 'mó² 'e jo cwó² 'oofuu²¹ tyʉ́² tya'a ityʉ'²o
joon ijún² coon'¹³ jɨ́² —jin'² Wó².

10 Joon gaunngɨɨ¹ɨ 'in tsá² do 'ii jin'²in:

—¿'Ee-gɨ 'ná² jmoo²¹o'on jon?

11 Wó²gɨ gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—Jileei'²¹ 'in 'oo¹o tún² 'mɨ'tyi'² 'ná²-a cwo'¹o
coon²¹ tya' 'in jo 'oo¹o coon²¹ tí².

12 Gajalíin²mo jon 'inlɨ́ɨi¹³ 'in cón² 'laa'¹³ tya' 'e
'nɨɨ¹ tsá² wa'a 'e saai²¹ jmɨɨ²¹. Joon gaunngɨɨ¹ɨ,
jin'²in sɨɨ'²¹ɨ Wó²:

—Tɨfo'², ¿'ee 'ná¹ jmó³ jna'a?

13 Joon gajin'² Wó³:

—Jo mɨ̃²ɨɨ' lɨ̃ɨ¹gɨ jiin'¹³ la 'ii'²¹ na tyan¹.

14 'Inlɨ̃ɨi¹³gɨ 'láa² gaungɨɨ¹ɨ 'ii jin'²in:

—Jna'gɨɨ'ɨ, ¿'ee-gɨ 'ná² jmoo²¹o'o?

Joon gajin'² Wó³:

—Jo tɨ' tyíi²ii' coon²¹ tí² tya' doñi'iin tyitsaai²¹², jogɨ tyíi²ii' cuu² coon'¹³ tajúu³. Cwoli'yaa¹mo-'oo' jiin'¹³ la 'lee'¹³naa'.

15 'In tsá² do téein² 'áai¹ sɨjáan¹³an. Joon 'ɨ¹-tsi wana jon' Wó² no lɨ̃ɨi² Cristo 'in sín¹ Dios.

16 Pe Wó³ dogɨ gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ jileei'²¹:

—Jna-a, 'e la ja'²mo jiin'¹³ coon'¹³ jmɨɨ²¹ saa²na 'naa' jmɨɨ²¹. Pe jó¹-o jaain²¹ 'in cwói¹ Espíritu Tyʉ́² tya' Dios 'in ngɨ̃¹ coon'¹³ 'naa'. Joon iuntyú¹mo 'naa' coon'¹³ coon²¹ lawa coon²¹ jɨ̃². Joon 'oo¹gɨ 'ii'²¹ lagɨ jna ce jiin'¹³ jo tɨ̃ɨ²na 'e sii'¹³ii loo²¹ tsi mɨɨ²¹²ɨ.

17 'Ijó¹o ijmáa¹a la jmoo¹ tsá² mi untyʉʉ²¹ trigo. Mo untyʉʉ²¹ trigo do tyii'¹³o jilaa'²¹ jún² tyʉ́² joon coon¹o fu tya'a. Pe jilaa'²¹gɨ tyi¹ dya'²o ni jɨ̃² lɨ jo guu²¹.

18 Coon'¹³ láai²gɨ júu³ la lo-o ga'e'² Wó³ tsá² júu³ tyʉ́².

19 Joon ca-gɨ tsaa'to² Herodes gajíin²mo tsʉ 'wii'¹³ Herodes do tyíin¹³in coon'¹³ Herodías tsamɨ̃² tya' ruu'²¹i Lii²¹² lawa tsamɨ̃² tya'o. Gajíin²mo jon 'wii'¹³ jilaa'²¹gɨ 'e gó² nigajmaa¹a.

20 Joon coon'¹³ jilaa'²¹ 'elo-o gajmaa¹a 'e gó²gɨ ca gataan'¹²in Wó³ 'nʉñí³.

Saai¹ Wó³ Jesús jmɨɨ²¹

21 La nʉ'gɨ 'e lɨ́[2] jilaa'[21] 'elo mo gangɨ[1] Wó[3] saai[1]
tsá[2] jmɨɨ[21] joon gasaa[1]mo jon Jesús jmɨɨ[21]. Joon la
'ɨɨ[212] cwo'[2]o 'maai'[13] Dios ganó[1] 'ooñʉ'fú[2].
22 Joon 'in Espíritu Tyʉ́[2] tya' Dios gajngáa[1]i lɨ́ɨɨ[1]
maa[212] fu lɨ siin'[13] Jesús. Joon ganúu[2] coon[21] júu[3]
jó[1] fu ñʉ'fú[2] 'e jin'[2]:
—'Nʉ-ʉ yʉʉn[21] tyiia 'in 'iin[212]na.

Jileei'[21] 'lɨɨ[212] tsacøøi'[13] tya' Jesucristo

23 Ningóo[1] Jesús jiin'[13] dyadya[1] jiin'[1]in xʉlɨ́ɨ[1]
xʉxaai[1] la mo ga'láa[2] 'wii[212] cwoo[1]o júu[3] tyʉ́[2] tya'
Dios. Jiin'[13] la 'øøi'[21]-tsi tsá[2] 'e 'ii jóon[1]on Sé[3]. Sé[3]
do-gɨ jóon[1]on Elí.
24 Elí do-gɨ jóon[1]on Matat. Matat do-gɨ jóon[1]on
Leví. Leví do-gɨ jóon[1]on Melqui. Melqui do-gɨ
jóon[1]on Jana. Jana do-gɨ jóon[1]on Sé[3].
25 Sé[3] do-gɨ jóon[1]on Matatías. Matatías do-gɨ
jóon[1]on Amós. Amós do-gɨ jóon[1]on Nahum. Nahum
do-gɨ jóon[1]on Esli. Esli do-gɨ jóon[1]on Nagai.
26 Nagai do-gɨ jóon[1]on Maat. Maat do-gɨ jóon[1]on
Matatías. Matatías do-gɨ jóon[1]on Semei. Semei
do-gɨ jóon[1]on Sé[3]. Sé[3] do-gɨ jóon[1]on Judá.
27 Judá do-gɨ jóon[1]on Joana. Joana do-gɨ jóon[1]on
Resa. Resa do-gɨ jóon[1]on Zorobabel. Zorobabel
do-gɨ jóon[1]on Saltiel. Saltiel do-gɨ jóon[1]on Neri.
28 Neri do-gɨ jóon[1]on Melqui. Melqui do-gɨ
jóon[1]on Adi. Adi do-gɨ jóon[1]on Cosam. Cosam do-gɨ
jóon[1]on Elmodam. Elmodam do-gɨ jóon[1]on Er.
29 Er do-gɨ jóon[1]on Josué. Josué do-gɨ jóon[1]on
Eliezer. Eliezer do-gɨ jóon[1]on Jorim. Jorim do-gɨ
jóon[1]on Matat.

30 Matat do-gɨ jóon[1]on Leví. Leví do-gɨ jóon[1]on
Simeón. Simeón do-gɨ jóon[1]on Judá. Judá do-gɨ
jóon[1]on Sé[3]. Sé[3] do-gɨ jóon[1]on Jonán. Jonán do-gɨ
jóon[1]on Eliaquim.
31 Eliaquim do-gɨ jóon[1]on Melea. Melea do-gɨ
jóon[1]on Mainán. Mainán do-gɨ jóon[1]on Matata.
Matata do-gɨ jóon[1]on Natán.
32 Natán do-gɨ jóon[1]on David. David do-gɨ jóon[1]on
Isaí. Isaí do-gɨ jóon[1]on Obed. Obed do-gɨ jóon[1]on
Booz. Booz do-gɨ jóon[1]on Salmón. Salmón do-gɨ
jóon[1]on Naasón.
33 Naasón do-gɨ jóon[1]on Aminadab. Aminadab
do-gɨ jóon[1]on Aram. Aram do-gɨ jóon[1]on Esrom.
Esrom do-gɨ jóon[1]on Fares. Fares do-gɨ jóon[1]on
Judá.
34 Judá do-gɨ jóon[1]on Jacob. Jacob do-gɨ jóon[1]on
Isaac. Isaac do-gɨ jóon[1]on Abraham. Abraham
do-gɨ jóon[1]on Taré. Taré do-gɨ jóon[1]on Nacor.
35 Nacor do-gɨ jóon[1]on Serug. Serug do-gɨ jóon[1]on
Ragau. Ragau do-gɨ jóon[1]on Peleg. Peleg do-gɨ
jóon[1]on Heber. Heber do-gɨ jóon[1]on Sala.
36 Sala do-gɨ jóon[1]on Cainán. Cainán do-gɨ jóon[1]on
Arfaxad. Arfaxad do-gɨ jóon[1]on Sem. Sem do-gɨ
jóon[1]on Noé. Noé do-gɨ jóon[1]on Lamec.
37 Lamec do-gɨ jóon[1]on Matusalén. Matusalén
do-gɨ jóon[1]on Enoc. Enoc do-gɨ jóon[1]on Jared. Jared
do-gɨ jóon[1]on Mahalaleel. Mahalaleel do-gɨ jóon[1]on
Cainán.
38 Cainán do-gɨ jóon[1]on Enós. Enós do-gɨ jóon[1]on
Set. Set do-gɨ jóon[1]on Adán. Joon 'in Adán do
jóon[1]on Dios 'ii.

4

Satanás coon²¹on cwáain¹ 'e jmoo¹o Jesús coon²¹ lɨ jo 'in tsá² seein²¹

1 Jesús røø²¹mo 'in Espíritu Tyʉ́² tya' Dios gacɨɨ'¹²ɨ fu tɨ' jmɨɨ²¹ Jordán. Joon 'in Espíritu do-o gangajéei¹ 'ii coon²¹ lɨ jo 'in tsá² seein²¹.

2 Do-o gateen¹in tunló¹ jmɨɨ²¹². Jo 'ee gagøø'²¹ø jiin'¹³xʉ. Jee²¹² jmɨɨ²¹² joon gatsaa²¹² un'aa²i. Joon Satanás do gacón²du cwáain¹ xiiala lɨ́ɨi² Jesús.

3 Joon gajin'² Satanás do gasɨɨ'²¹ɨ 'ii:

—Wana Jóon¹ Dios 'nʉ jmaa²'a 'e cuun²¹² lo lɨ́¹ 'iñi'¹.

4 Pe Jesús-gɨ gañii¹i:

—Jin'² ni jí² tya' Dios: "Jon'¹ jiin'¹³ coon'¹³ 'iñi'¹ 'e seein²¹ tsá², ca-gɨ jilaa'²¹ júu³ tya' Dios seein²¹ tsá²."

5 Joon gangajéei Satanás do Jesús coon²¹ moo'²¹ ñíi¹ lɨ́². Joon ga'e'²e Jesús coon²¹ catá² la tøøi² fuu²¹ 'e sá² ni cwoo'¹³ juncwii²¹.

6 Joon gajin'²:

—Nicwo'³oo 'nʉ jilaa'²¹ 'ii'²¹ tya' jilaa'²¹ 'e fuu²¹ lo coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'ya'³gɨ tya'a. Tsʉ jna niga'ii'¹³na jilaa'²¹ 'elo. Joon cwo'³oo doñi'iin 'in 'yaai¹-tsii.

7 Cwo'³oo 'nʉ wana sii'¹³'i 'wojni'²'i tyaní³ii joongɨ mɨ'³'ɨ tyaní³ii.

8 Pe Jesús-gɨ gañii¹i:

—Jeen'¹³mo'o coon'²¹on coon'¹³ jna. Satanás 'nʉ. Tsʉ ni jí² tya' Dios jin'²: "Un'goo²¹ 'naa' jiin'¹³ 'ña'-o Dios. Joon untiin'¹³moo' jiin'¹³ la to² tyʉ'² 'ii."

9 Mo ngayuui'¹² joon Satanás do gangajéei¹ Jesús fu Jerusalén. Joon gasaa¹i tɨ yʉ' cwo'¹ fee'¹ do. Joon gajin'² Satanás gasɨɨ'²¹ɨ Jesús:

—Wana Jóon[1] Dios 'nʉ cwó[2] cwotee'[2]'u ni 'wó[2]
10 tsʉ ni jí[2] tya' Dios jin'[2]:
Dios cwoo[21] 'ii'[21] 'e jalíin[2] ángeles tya'a 'e 'aa[1]i 'nʉ.
11 Nisaan'[21]in 'nʉ coon'[13] cwoo[21]o. Joon jo liwúui[1]
tɨɨ'[13]'ɨ coon'[13] cuun[212].
12 Jesús-gɨ gajin'[2]in:
—Jin'[2]in jon ni jí[2] tya' Dios: "Jo jmaa[2]'a
litsáai[1]-'o'o Ña'ñʉ'[1]ʉ' Dios."
13 Mo jo gatsaa'[21]a Satanás 'e jmaa[21]gɨ coon'[13]
Jesús gangawíin[2]mo coon'[13] Jesús coon'[21] sii'[13].

Jesús 'láa[2] 'wii[212] to[2] tya'a fu Galilea

14 Jesús do nga'[2]mo fu Galilea rəə[21]mo 'in Espíritu
Tyʉ́[2] tya' Dios. Joon líi[1] faa'[21] tsá[2] 'wii[212] tya'a la
caan[21]mo co' do.
15 Joon Jesús ga'e'[3]e tsá[2] tsi inʉʉ la caan[21]mo cwo'[1]
sinagoga. Joon jilee'[21]mo untyúi[1] 'ii la caan[21]mo do.

Jesús ngaa'[12]i fu Nazaret

16 Joon gangai'[2] Jesús fu Nazaret. Fuu[21] do-o
lɨ gacwáan[1]in. Joon mo gatɨ́[2] jmɨɨ[212] 'ii'[21] 'woo'[21]
tsá[2] ngaa'[13]i fu cwo'[1] sinagoga tya' tsá[2] Israel si'[2]
do jiin'[13] la tɨɨsi'[2] tya'a. Joon gajmaa[1]a siin'[12]in 'e
faa'[21]a jí[2] taa'[13] júu[3] tyʉ́[2] tya' Dios.
17 Joon gacwo'[2] tsá[2] 'ii coon[21] jí[2] tya' 'in gafaa'[21]
júu[3] tyʉ́[2] ca lɨɨ[212] sii[21] Isaías; joon mo ganá[1] joon
gatsaa'[21]a coon[21] lɨ jin'[2] la lo:
18 In Espíritu Tyʉ́[2] tya' Ña'ñʉ'[1]ʉ' ngɨɨ[1] coon'[13] jna
tsʉ nigauntyú[1]mo jna 'e cwó[2]oo júu[3] tyʉ́[2] tya'a tya'
jileei'[21] tsá[2] tañíi[2].
Joongɨ 'e jmáa[3]aa júu[3] xiiala iláa[2]mo jileei'[21] 'in
sɨjnɨ́ɨi[13].

Joongɨ unjnaa^{1} unni^{2} jileei'^{21} tsá^{2} 'in tíuui^{2}.
Joongɨ jmáa^{3}aa tiin'^{13} jileei'^{21} tsá^{2} 'in jmaai'^{21} tsá^{2}.
19 La joon lisá^{2}-a júu^{3} 'e gacwaa^{212} jiin^{21} mo jmoo^{1}o
Ña'ñ~~u~~'^{1}~~u~~' 'e ty~~ú~~^{2}-~~u~~ tya' tsá^{2}.

20 Mo ngayuui'^{12} joon gajni^{1} Jesús 'e jí^{2} do joon gacwo'^{2}o 'in tsá^{2} 'in uncoon'^{13} 'in ty~~u~~'^{2} to^{2} cwo'^{1} do. Joon gacwoo^{21}-o. Joon jilee'^{21}mo 'in tsá^{2} taai^{2} cwo'^{1} do jøøi^{2} Jesús 'áai^{1}.

21 Joon ga'láa^{2} Jesús 'wii^{212} gafaa'^{21}a jin'^{2}in:

—Nano-o nigatsín^{1}mo 'e jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios lo tyaní^{2}ii' —jin'^{2} Jesús.

22 Jilee'^{21}mo tsá^{2} faa'^{21} a ty~~ú~~^{2} tya' Jesús. Joongɨ l~~í~~ɨ^{1} tsa'goo^{21}tsi júu^{3} 'ya'^{2} 'e sɨ'^{21} Jesús 'ii. Joon gaunngɨ^{1}ɨ la 'oo'^{21} jee^{212} 'ii. Jin'^{2}in:

—¿Tɨ jon' 'in lo-o 'in jóon^{1} Sé^{3} do?

23 Joon gasɨ'^{21}ɨ Jesús 'ii:

—'E la ja'^{2}mo ifu'^{3}naa' jna 'e júu^{3} lo: “Tɨm~~í~~^{1}, un'láai^{2} 'wo'o.” Joongɨ 'e fú^{2}uu' jna: “Jilaa'^{21} 'e gan~~uu~~^{21}~~u~~'~~u~~ 'e gajmaa^{2}'a fu Capernaum jmaa^{2}'a jon fuu^{21} góo^{2}'o lo.”

24 Joon gafaa'^{21}gɨ Jesús gasɨ'^{21}ɨ 'ido:

—'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', ce jiin'^{13} jaain^{21} tsá^{2} 'in gacwo^{1} júu^{3} ty~~ú~~^{2} jo faa'^{21} tsagoo^{1}o ty~~ú~~^{2} tya'a.

25 'E ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa' 'e fúui^{1} 'yiia'n~~í~~ɨ^{2} 'in seein^{21} fu Israel mo gacwo^{1} jaain^{21} tsá^{2} sii^{21} Elías júu^{3} ty~~ú~~^{2} tya' Dios. Joon jo gajó^{2} jm~~í~~^{1} 'nɨ^{1} jiin^{21} tsi ca'no'^{3}. Joon l~~í~~ɨ^{1} galisá^{2} 'oo^{2} la caain^{21} fuu^{21}.

26 Pe Dios jo gasii^{1}in Elías tya' jiin'^{13} jaain^{21} 'yiia'n~~í~~ɨ^{2} 'in néei^{1} fu Israel do. Gasii^{1}mo Dios 'ii tya'

jaain^{21} 'yiia'nɨ́ɨ^{2} 'in seein^{21} fu lɨ sii^{21} Sarepta tyan' co' fuu^{21} Sidón.

27 Lɨ́ɨ^{1} jon seein^{21} tsatsaa'^{13} jgøøi'^{13} fu Israel jee^{212} jmɨɨ^{212} tya' tsá^{2} gacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} sii^{21} Eliseo. Pe jiin'^{13} jaain^{21} jo ga'láai^{2}. Jiin'^{13} Naamán 'in seein^{21} lɨ tyʉ'^{2} to^{2} Siria gaun'láai^{2} Eliseo —jin'^{2} Jesús.

28 Mo ganúu^{2} jileei'^{2} 'in tsá^{2} táai^{2} cwo'^{1} do jilaa'^{21} 'elo lɨ́ɨ^{1} gatɨ́^{2} 'nii'^{21}-tsi.

29 Joon garóon^{2}. Joon gatyii^{1}mo Jesús fu caluu^{212} fuu^{21} do. Joon gangajée^{13}i Jesús fu coon^{21} yʉ' moo'^{21} lɨ náa^{1} fuu^{21} do. Do-o la mo 'iin^{212}in 'e 'lee'^{12}i Jesús fu tyi^{2} xá^{2} do.

30 Pe Jesús-gɨ gangɨ́ɨ^{1}i tún^{2} tsa'^{1} jee^{212} 'ii. Joon ganga'^{1}mo.

Jesús un'láai^{2} jaain^{21} tsá^{2} 'in 'yuui^{2} 'in 'lɨɨi'^{3} alma tya'a

31 Joon gangó^{1} Jesús fuu^{21} Capernaum, coon^{21} fuu^{21} náa^{1} lɨ sii^{21} Galilea. Joon do-o gajaan^{1}an 'e'^{2}e tsá^{2} fu inʉʉ cwo'^{1} sinagoga mo tɨ́^{2} jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2}.

32 Lɨ́ɨ^{1} tsa'goo^{21}-tsi tsá^{2} jilaa'^{21} 'e 'ee^{1}e tsʉ 'wii'^{13} faa'^{21}a lawa jaain^{21} 'in 'oo^{1}o to^{2}.

33 Cwo'^{1} do-o 'yuui jaain^{21} tsá^{2} 'in 'yuui^{2} 'in 'lɨɨi'^{3} alma tya'a. Joon ga'oo^{1}o jin'^{2}in:

34 —Tʉʉi^{1} jna'a. ¿'Ee lɨ' 'u'^{1}'u jee^{212} jna'a, Jesús tsá^{2} Nazaret? ¿Tɨ ñi'^{2}'i 'e untyee^{1}u jna'a? Ñí^{2}oo 'iin 'nʉ. 'In tyú^{1}mo tya' Dios 'nʉ —jin'^{2} 'in 'lɨɨi'^{3} do.

35 Pe Jesús gajíi^{2}in 'in espíritu gó^{2} do. Joon gajin'^{2}in:

—¡Ca tii^{2}! ¡Tiuui^{2} 'in tsañʉʉ'^{1} lo!

Joon 'in espíritu gó^{2} do gajmaa^{1}a ci̶i̶'^{21}mo 'in tsañu̶u̶'^{1} do ni 'wó^{2} tyani jileei'^{21} 'in táai^{2} do. Joon gacwo'ii̶^{1}o 'in espíritu gó^{2} 'ii. Ce jiin'^{13} coon^{21} 'e gó^{2} jo gajmee'^{21}i.

36 Joon jilee'^{21}mo gafoo'i^{1}. Joon gasi̶i̶'^{21}i̶ ruu'^{21}i:

—¿'Ee-gi̶ júu^{3} 'elo? ¿'Ee to^{2} 'oo^{1}o 'in tsañu̶u̶'^{1} lo? ¡JØØ^{2} xiiala tyu̶'^{2}u̶ to^{2} 'in espíritu gó^{2} do, gatyu̶'^{2}u̶ to^{2} 'woo^{1}i, joon ga'woo^{1}mo!

37 Joon lii̶^{1} faa'^{21} tsá^{2} tya' Jesús la caan^{21}mo co' do.

Un'láai^{2} Jesús 'yiiaunsáa^{3} Simóoi^{13}, 'in sii^{21}o jon Tu̶^{3}

38 Joon gacwo'ii̶^{1} Jesús fu cwo'^{1} do. Joon gangaa'^{12}i fu tya' Simóoi^{13}. Joon 'in 'yiiaunsáa^{3} Simóoi^{13} nitsaa'^{13}o joongi̶ 'yu̶ tyíi^{2}mo. Joon gami̶i̶^{1}i̶ tyani Jesús 'wii^{212} tya' 'ido.

39 Joon gangatyéen^{1} Jesús tyani li̶ raain^{1} 'ido. Joon ga'wó^{2} 'e tyíi^{2}in do. Joon gajeen'^{21}mo. La tsifu joon garóon^{2}o joon ga'láa^{2} 'wii^{212} 'e unjíi^{1}mo 'in tsá^{2} do.

Un'láai^{2} Jesús fúui^{1} tsatsaa'^{13}

40 Mo gayoin'^{2} ñi'^{1} jileei'^{21} 'in 'aai^{1} tsatsaa'^{13}, coon'^{13} 'láai^{2} nii^{2} jmoowúu^{1} 'e tyaan^{1} tsá^{2} gangajée^{13}i li̶ siin'^{13} Jesús. Joon gauntsii^{1}i Jesús cwoo^{21}o tya' 'ido. Joon gaun'láa^{2}mo fúu^{1}mo tsatsaa'^{13}.

41 Joongi̶ ga'wooi^{1} 'in 'li̶i̶i'^{3} taai^{2} alma tya' tsá^{2}. Joon mo ga'woo^{1}i gajin'^{2}in:

—Jóon^{1} Dios 'nu̶.

Pe Jesús-gi̶ gajii^{2}mo 'ido, jo gacwo^{1}gi̶ faa'^{21} 'ido tsu̶ ñii^{21} 'in 'li̶i̶i'^{3} do 'e 'ii-o Cristo.

Jesús cwoo¹ júu³ fu Galilea

42 Mo gajná² jmɨɨ²¹² Jesús do gacwo'ɨ́ɨ¹o 'e fuu²¹
do. Joon gangóo¹ coon²¹ lɨ 'ña'a. Pe 'in tsá² do
ga'na'²mo 'ii. Joon gatyalíin²mo lɨ siin'¹² Jesús.
'Iin²¹²in jnii'²¹i wa'a jo tsáa¹a.
43 Pe Jesús-gɨ gajin'²in:
—'Ná²-a cwóo³oo júu³ tyʉ́² tya' xiiala tyʉ'²
Dios to² tsá² ce jilaa'²¹ fuu²¹ tsʉ 'wii'¹³ cwáain¹ la lo-o
gagoo²¹²oo.
44 La joon gangɨ́¹ Jesús cwoo¹o júu³ tyʉ́² la caain²¹
cwo'¹ sinagoga lɨ san'² Galilea.

5

Tsá² saain'² joo'²¹ jmɨɨ²¹ coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Jesús

1 Coon'²¹ naa'¹³ galɨ́² siin'¹³ Jesús tɨ' jmɨɨ²¹ tyíia¹ lɨ
sii²¹ Genesaret. Joon lɨ́ɨ¹ fúui¹ tsá² gatyalíin². Joon
lɨ' cuu'¹² lɨ' lɨ siin'²¹ Jesús tsʉ 'iin²¹²in núu¹un júu³
tyʉ́² tya' Dios.
2 Joon ganí² Jesús tún² barco lɨ́ɨi² sɨ'ɨ́ɨ¹³ co' do. Jo
'in tsafii²¹² do seein²¹. Ni'woo²¹mo caluu²¹² run'²un
núu³ tya'a¹.
3 Joon ga'í² Jesús tsi coon²¹ barco do 'e nitya'
Simóoi¹³. Joon gatyʉ'² Jesús to² nga'ii²¹ 'ido
ga'la'²gɨxʉ 'e barco do tɨ tsigɨ jmɨɨ²¹. Joon gacwó¹
Jesús tsi barco do. Joon ga'láa² wii²¹² 'e'²e tsá² júu³
tyʉ́² tɨ lɨ tyíin¹in do.
4 Mo ngayuui'¹³ ga'e'²e tsá², joon gasɨɨ'²¹ɨ
Simóoi¹³:
—Tyán² barco lo tɨ lɨ 'o'² jmɨɨ²¹. Joon 'ɨ́ɨ³ɨɨ' núu³
tyii'. Joon saan'¹³naa' joo'²¹ jmɨɨ²¹.
5 Simóoi¹³gɨ gañii¹i:

—Tɨfo'^{2}, la tøøi^{2} 'woo^{1} nigajmoo^{21}o'o to^{2} saain'^{21} joo'^{21} pe coonti jo 'in mo taan'^{13}na'a. Pe nano 'wii'^{13} tyʉ'^{2}gɨ'ɨ to^{2} 'ɨ́ɨ^{3}duu nʉ́ʉ^{3} tyiia.

6 Mo ngayuui'^{13} gajmaa^{1}a la joon lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} joo'^{21} jmɨɨ^{21} galɨ'^{1}ɨ ca ga'gɨɨ^{21} nʉ́ʉ^{3} do.

7 Joon gajmaa^{1}a li^{2} gasɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} ngɨ^{1} coon'^{13}on do, 'in taai^{2} barco coon^{21} do 'e tsaliin^{2} tsaun-coon'^{13}on. Gajalíin^{2}mo. Joon gaunrøø^{1}mo la jɨ tún^{2} barco ca xʉʉ jo gatá^{2}.

8 Mo ngayuui'^{13} 'elo Simóoi^{13} Tʉ́^{3} gasii'^{21}i wojníi^{1}i tyani Jesús. Joon gajin'^{2}in:

—Tʉʉi^{2} jna Ña'ñʉ'^{1}ʉ' tsʉ jaain^{21} 'in 'oo^{1}o tsaa^{2} jna.

9 Simóoi^{13} do lɨ́ɨ^{1} ganga'goo^{21}-tsi coon'^{13} 'in catyaai^{2}gɨ 'in téein^{2} coon'^{13} do mo ganii^{2} jileei'^{21} joo'^{21} jmɨɨ^{21} do.

10 Lɨ́ɨ^{1} jon ganga'goo^{21}-tsi Jacobo coon'^{13} Wó^{3} jóon^{1} Zebedeo. 'Ii jmoo^{1}o to^{2} caain^{21} coon'^{13} Simóoi^{13} do. Pe joon gasɨɨ'^{21} Jesús Simóoi^{13} do:

—Jo foo'^{13}naa'. La mo jée^{1} jmoo^{2}oo' to^{2} saain'^{21} joo'^{21} jmɨɨ^{21} pe nano jmáa^{3}aa' to^{2} tyiia saan'^{13}naa' tsá^{2}.

11 Joon gatyii^{21} barco do fu tɨ' jmɨɨ^{21}. Do-o gasáa^{1}a coon'^{21} tyaa^{1}. Joon ngalíin^{2}mo coon'^{13} Jesús.

Un'láai Jesús jaain^{21} tsá^{2} lɨ́ɨi^{1} jgøøi'^{21}

12 Gatyía^{1} Jesús coon^{21} fuu^{21}. Joon ganíi^{2} jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} lɨ́ɨi^{1} jgøøi'^{21} 'ii. Joon gasii'^{21}i moojníi^{1}i ca ni 'wó^{2} tyani Jesús. Joon gamɨɨ^{1}ɨ tyani Jesús, gajin'^{2}in:

—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', wa' 'iin^{21}^{2}u'un lí^{2}-i un'láa^{2}u jna.

13 Joon gason'^{1} Jesús tya' 'ido. Gajin'^{2}in:

—'Iin^{212}moo un'láa^{2}na 'nʉ. Jmáa^{3}oo 'láa^{2}-o —jin'^{2} Jesús.

La tsifu mo gajin'^{2}in 'elo gajeen'^{21}mo 'e jgoo'^{21} do tya'a.

14 Joon gatyʉ'^{2} Jesús to^{2} 'e jo 'in sɨɨ'^{21}ɨ ce jiin'^{13} jaain^{21}. Gasɨɨ'^{21}o 'ido:

—Cwoo^{2}'o jiin'^{13} tyani untsá^{2}. Joon untyúi^{1} 'wo'o coon'^{13} to^{2} 'e nigatyʉ'^{2} Moisés. Coon'^{13} 'e la joon liñí^{2} tsá^{2} 'e niga'láa^{2}mo'o.

15 Jin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} do la do, pe jilaa'^{21} 'e tyʉ́^{2} 'e jmoo^{1} Jesús 'áai^{1}gɨ gafaa'^{21} tsá^{2} tya'a. Joon fúui^{1}gɨ tsá^{2} licaain^{21} janʉʉ́^{2} júu^{3} tya'a, joongɨ 'e un'láa^{2}i Jesús 'ii coon'^{13} jmoowúu^{1} 'e tyaan^{1}an.

16 Pe Jesús gatyíin^{1}mo 'ña'a coon^{21} lɨ jo 'in tsá^{2} seein^{21}. Joon do-o ngafee'^{13}i Dios.

Un'láai^{2} Jesús jaain^{21} tsá^{2} sɨtsʉʉ'^{13} cwoo^{21} tɨɨ^{2}

17 Coon^{21} jmɨɨ^{212} 'yuui Jesús coon^{21} tsi inʉʉ 'e'^{2}e tsá^{2}. Joon néei^{1} 'in lɨ́ɨi^{13} tsá^{2} fariseo coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley 'in nijalíin^{2} la caain^{21} co' Galilea coon'^{13} Judea coon'^{13} Jerusalén. Coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Dios jmoo^{1}o Jesús un'láai^{2} jileei'^{21} tsatsaa'^{13}.

18 La 'ɨɨ^{212} joon gatyalíin^{2} jaain^{21} gái^{1} tsañʉʉ'^{1} jée^{1}i jaain^{21} tsá^{2} sɨtsʉʉ'^{13} cwoo^{21} tɨɨ^{2} 'in raan^{1}in coon^{21} nityi^{1}. La 'iin^{212}mo taan'^{1}in inʉʉ do joon tyáai^{1} tyani Jesús.

19 Pe jo gatsaa'^{21}a xiia' fu tsataai^{2} tsʉ lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} tsá^{2} taai^{2}. Joon gasoo^{21}o fu yʉ' 'nʉ́^{1} do. Joon gajan'^{2}an coon'^{21} sii'^{13} teja. Joon gaxáai^{2} 'in tsatsaa'^{13} do tsiin^{1}in nityi^{1} do jee^{212} tsá^{2} fúui^{1} do tyani lɨ siin'^{13} Jesús do.

20 Mo ganí² Jesús 'e tsáa¹mo-tsi 'ido joon gasɨɨ'²¹ɨ
'in tsatsaa'¹³ do:
—Tsañɨɨɨ'¹, niga'íin²mo tsaa² tyi'i.
21 Joon 'in tɨfo'² tya' ley coon'¹³ tsá² fariseo do
ga'láa² 'wii²¹² 'ɨ¹-tsi. Jin'²in:
—'In tsañɨɨɨ'¹ lo faa'²¹a 'laa'²¹ tya' Dios coon'¹³
júu³ tya'a. Ce jiin'¹³ jaain²¹ jo 'in lí² 'íin² tsaa² tya'
tsá² ce jiin'¹³ 'ña'a Dios.
22 Tsɨɨ nii² Jesús jilaa'²¹ 'e 'ɨ¹-tsi 'in tsá² do joon
gajin'²in:
—¿'Ee lɨ'ɨ 'ɨ¹-'oo' la no?
23 ¿Noo 'e jogɨ tyan¹ to² fuu²¹²uu 'in tsá² lo: "Jo 'ee
tsaa² røøi²¹gɨ'ɨ", owa fuu²¹²uu 'ee: "Ráan²un no, ngɨ²
no"?
24 Pe nano ijmáa³aa tyaní²ii' 'e tsáa¹mo-'oo' 'e
Ruu'²¹i Tsá² tɨ́ɨi² 'íin² tsaa² tya' tsá² mo taain¹ fu
juncwii²¹.
Joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² 'in sɨtsɨɨɨ'¹³ cwoo²¹ tɨɨ²
do:
—'Nɨɨ-ɨ, fuu²¹²uu. Ráan²un, saa'¹³ tyi¹ tyi'i,
cwee'²¹ fu tyi'i —jin'² Jesús.
25 La tsifu joon 'in tsá² sɨtsɨɨɨ'¹³ cwoo²¹ tɨɨ² do
garoon¹on tyani jileei'²¹ 'in tsá² do. Joon gasaa'¹³a
tyi¹ tya'a lɨ raan¹in. Joon gangaa'¹²i fu tya'a cwo'²o
'maai'¹³ Dios.
26 Jilee'²¹mo ganga'goo²¹-tsi. Joon gacwo'²o
'maai'¹³ Dios. 'Goo'²¹o lɨɨlɨ¹ gajin'²in:
—Nano niganee²¹e' coon²¹ 'e fee'¹ 'áai¹.

Tøø'²¹ Jesús Leví

27 Mo ngayuui'¹³ jilaa'²¹ 'elo gacwo'ɨ́ɨ¹ Jesús. Joon
ganíi² jaain²¹ 'in cón² 'laa'¹³ 'e 'nɨɨ¹ tsá² sii²¹ Leví.

Tyíin^{13}in coon^{21} lɨ cɨ́^{1} tsá^{2} 'laa'^{13} tya' jilaa'^{21} 'e 'nɨɨ^{1}ɨ. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús 'ido, jin'^{2}in:

—Ná^{1} coon'^{13} jna.

28 Joon garóon^{2} Leví do. Gatɨ́ɨ^{2}o jilaa'^{21}. Joon gangóo^{1} coon'^{13} Jesús.

29 Mo lɨ cɨɨin^{21}gɨxɨɨ joon gajmaa^{1}a Leví coon^{21} jmɨɨ^{212} fee'^{1} lɨ fu tya'a tya' Jesús. Joon lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} 'in cón^{2} 'laa'^{13} tya' 'e 'nɨɨ^{1} tsá^{2} taai^{2} coon'^{13}. 'In lɨ́ɨi^{13}gɨ tsá^{2} néei^{1} coon'^{13}.

30 Pe tsá^{2} fariseo coon'^{13} 'in tɨfo'^{2} tya' ley ga'láa^{2} 'wii^{212} sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya' Jesús, jin'^{2}in:

—¿'Ee lɨ'ɨ cǿ^{2}øø' joongɨ 'ú^{2}uu' coon'^{13} 'in cón^{2} 'laa'^{13} tya' 'e 'nɨɨ^{1} tsá^{2} coon'^{13} 'in catyaai^{2}gɨ 'in røøi^{21} tsaa^{2}?

31 Jesús-gɨ gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Jo 'néi^{1} tɨmɨ́^{1} tya' jileei'^{21} 'in tyúi^{1}. 'Né^{1}mo jiin'^{13} tya' tsatsaa'^{13}.

32 Jo mo gagoo^{212}oo wa'a tø'^{3}øø jileei'^{21} 'in tyúi^{1}. Tø'^{3}oo jiin'^{13} 'in røøi^{21} tsaa^{2} 'e jaa'^{21}a-tsi.

Ungɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} Jesús xiiala jmoo^{1} tsá^{2} taa'^{21}a jo gøø'^{21}ø

33 Joon gaungɨɨ^{1}ɨ 'in tsá^{2} do Jesús jin'^{2}in:

—¿'Ee lɨ' jmoo^{1} 'in tsá^{2} ngɨ^{1} coon'^{13} Wó^{3} taa'^{21}a jo gøø'^{21}ø joongɨ faa'^{21}a júu^{3} tyɨ́ɨ^{2}? Joon la joon jon jmoo^{1} tsá^{2} fariseo. Pe tsá^{2} tyi'gɨ'ɨ gø'^{2}o joongɨ 'un'^{2}o —jin'^{2} 'in tsá^{2} do.

34 Joon gajin'^{2} Jesús:

—'Goo^{21} wa'a jo dø'^{1} tsá^{2} mi tyalíin^{2} coon^{21} lɨ gacui'^{2} cwoo^{21} tsá^{2} la 'ɨɨ^{212} tyíin^{13} 'in tsá^{2} gacui'^{2} cwoo^{21} do gø'^{2}ø.

35 Pe ijó² coon²¹ jmɨɨ²¹² mo jo seein²¹gɨ 'in tsá² gacui'² cwoo²¹ do jee²¹² 'naa'. Joon jmɨɨ²¹² joon lí²-i jmá¹ tsá² taa'²¹a jo døø'²¹ø.

36 Gajin'²in jon Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'ido 'e cwáain¹ lo:

—Jin'²in tsá² 'e jo tyʉ́² wa'a tyʉ'² tsá² ca'no'³ sɨɨn'¹³ 'mɨ́ɨ² joon taan'¹²an coon'¹³ sɨɨn'³ tsáai². Wana gajmaa¹ tsá² la joon tsa'ɨ́ɨ¹³ɨ sɨɨn'³ 'mɨ́ɨ² joon jo jnee¹in røø² coon'¹³ sɨɨn'³ tsáai² do.

37 Joongɨ túnˀ² jo lí³ wa'a tyiia'²¹ tsá² jmɨ'móo¹ 'mɨ́ɨ² tsi loo²¹ tsáai² tsʉ wana gajmaa¹ tsá² la joon 'e jmɨ'móo¹ do mo 'yá² joon 'gɨ́¹o 'e loo²¹ tsáai² do. Joon la joon 'e tsa'ɨ́ɨ¹³ jmɨ'móo¹ coon'¹³ 'e loo²¹ do.

38 Tsʉ 'ná²-a tyiia'²¹ tsá² jmɨ'móo¹ 'mɨ́ɨ² coon²¹ tsi loo²¹ 'mɨ́ɨ². Joon la joon røø²¹ tsatiin'¹³.

39 Jo 'iin²¹²in tsá² 'uun'²un vino 'múui² tsifu mo ngayuui'¹³ gaun'¹ tsá² vino tsáai² tsʉ jin'² tsá² 'e jmá²gɨ vino tsáai².

6

Tsá² tya' Jesús cuun¹ mɨ'² trigo mo jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá²

1 Coon²¹ jmɨɨ²¹² galɨ́² mo gatɨ́² jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá² ngóo¹ Jesús coon²¹ jee²¹² lɨ sɨjna² trigo. Joon tsá² tya'a ngalíin² cuun¹un mɨ'² trigo do. Joon untyʉʉ²¹ coon'¹³ cwoo²¹o. Joon gø'²ø mɨ'² tya'.

2 Joon 'in lɨ́ɨi¹³ tsá² fariseo gaunngɨɨ¹ɨ sɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—¿'Ee lɨ' jmoo²oo' to² 'e jo tɨ́ɨi² jmoo¹ tsá² mo jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'² tsá²?

3-4 Jesús-gɨ gañii¹i:

—Tyʉ²-ʉ ñí³ 'naa' 'e gajmaa¹ 'lɨɨ²¹² David. Coon²¹ jmɨɨ²¹² ga'ii²¹ coon'¹³ tsá² seein²¹ tyʉ² coon'¹³ mo gatsá² un'áai² fu tsi inʉʉ cwo'¹ tya' Dios. Joon gagøø'²¹ø 'e 'iñi'¹ ni cwaai'³ fiin'¹³ jiin'¹³ untsá² tɨ́ɨi² gø'¹ø 'e 'iñi'¹ do.

5 La joon jon Ruu'²¹i Tsá² tɨ́ɨ²mo tyʉ'²ʉ to² mo jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá².

Un'láai² Jesús jaain²¹ tsá² tyʉʉn²¹ cwoo²¹o

6 Mo gatɨ́² coon²¹gɨ jmɨɨ²¹² 'e 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá² Jesús nga'ii²¹ fu inʉʉ cwo'¹. Joon ga'láa² 'wii²¹² 'e'²e tsá². Joon do-o 'yúui² jaain²¹ tsá² 'in tyʉʉn²¹ cwoo²¹ tsáa¹.

7 Joon 'in tɨfo'² tya' ley coon'¹³ tsá² fariseo jøø²i Jesús. Gacón² cwáain¹ wana iun'láai² Jesús 'in tsá² do mo jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá². Coon'¹³ 'e la joon lí²-i jmáa¹a tsaa² tya' Jesús.

8 Pe Jesús ñi¹o 'e 'ɨ¹-tsi 'in tsá² do. Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² tyʉʉn²¹ cwoo²¹ do:

—Ráan²un. Jmáa² siin'¹³u'un tún² tsa'² no.

Joon garóon² 'in tsá² do. Joon gajmaa¹ siin'¹²in.

9 Joon gajin'² Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² catyaai² do:

—Niunngɨɨ²duu 'naa', ¿'ee 'e tɨ́ɨi² jmaa¹ tsá² mo 'e jmɨɨ²¹² 'ii'²¹ 'woo'²¹ tsá², tɨ 'e tyʉ² owa 'e gó² 'ee? ¿Tɨ 'e jmá¹ tsá² tiin'¹³ tsá² owa 'e jóoin² tsá² 'ee?

10 Joon gajøø²i Jesús jileei'²¹ 'in téein² co' lɨ siin'¹³in. Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsañʉʉ'¹ do:

—Nii'¹³ cwoo¹'o.

Joon gajmaa¹ 'in tsá² do. Joon ga'lóo² cwoo²¹.

11 Pe 'in catyaai²gɨ do gatsá² 'nii'²¹-tsio. Joon ga'láa² 'wii²¹² unngɨɨ¹ɨ la 'oo'²¹ jee²¹² 'ii 'ee ijmáa¹a 'e gó² tya' Jesús.

Tyii'^{13}in Jesús jɨ dyatuuin^{1} tsá^{2} tya'a

12 Jee^{212} jmɨɨ^{212} joon gangó^{1} Jesús fu coon^{21}
moo'^{21}. Ngafaa'^{12}a júu^{3} tyʉ́^{2}. Joon do-o gajaan^{1} la
tøø^{2}mo 'woo^{1} fee'^{1}i Dios.
13 Joon mo gajná^{2} joon gatø'^{2} Jesús tsá^{2} tya'a 'in
ngɨ́^{1} coon'^{13}. Joon gatyii'^{13}in dyatuuin^{1} jee^{212} 'ii. 'Ii
'in galisii^{21} apóstol. ('øøi'^{21}-tsi tsá^{2}: tsá^{2} tya'a 'in
gasii^{1}in.)
14 'In lo do 'in sii^{21} Simóoi^{13}, 'in gaunsii^{21}o jon Tʉ́^{3}.
Jaain^{21}gɨ 'in sii^{21} Dɨ́ɨ^{3}, ruu'^{21}i Simóoi^{13}. 'In catyaai^{2}gɨ
do sii^{21} Jacobo coon'^{13} Wó^{3} coon'^{13} Lii^{212} joongɨ
coon'^{13} Bartolomé coon'^{13}
15 Untøø^{3} coon'^{13} Tomóo^{13}. Joongɨ coon'^{13} Jacobo
jóon^{1} Alfeo coon'^{13} Simóoi^{13}, jaain^{21} tsá^{2} tya' coon^{21}
poo^{212} sii^{21} cananista.
16 Coon'^{13} Judas ruu'^{21}i Jacobo coon'^{13} Judas Is-
cariote, 'in mo lɨcɨɨin^{21} ga'nɨɨi^{1} Jesús.

Ga'e'^{2} Jesús tsá^{2} fúui^{1}

17 Jesús gajgáai^{1} fu moo'^{21} do coon'^{13} 'in tsá^{2} ngɨɨ^{1}
coon'^{13}. Joon gajaan^{1} coon^{21} ni míi^{3} coon'^{13} 'in
ngɨɨ^{1} coon'^{13}. Joon lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} tsá^{2} seein^{21}. 'In tsá^{2} do
nijalíin^{2} la caain^{21} lɨ san'^{2} Judea coon'^{13} Jerusalén
coon'^{13} lɨ tyʉ'^{2} to^{2} Tiro coon'^{13} Sidón. 'In tsá^{2} lo
nijalíin^{2} 'e janʉ́ʉ^{2} júu^{3} tya' Jesús. Joongɨ jalíin^{2} wa'a
un'láai^{2} Jesús 'ii jilaa'^{21} jmoowúu^{1} 'e tyaan^{1}.
18 Joongɨ jileei'^{21} 'in ní^{2} wúu^{1} coon'^{13} espíritu gó^{2}
un'láa^{2}mo.
19 Jileei'^{21}mo tsá^{2} 'iin^{212}in 'in soon'^{21}on tya' Jesús
tsʉ tyʉ́^{2} jmoo^{1}o mɨ́ɨ^{1} coon'^{13} jilaa'^{21} 'ii'^{21} tya'o. Joon
ga'láa^{2}mo jileei'^{21}.

Cwoo¹ Jesús júu³ xiiala seein²¹ tsá² tyʉ́²

20 Joon gajøøi² Jesús tsá² ngɨɨ¹ coon'¹³. Joon gajin'²in:

—Tyʉ́²-ʉ sɨ'ɨ́ɨ¹³-'oo' tsá² tañíi² 'naa', tsʉ ityʉ'² Dios to² 'naa'.

21 ’Tyʉ́²-ʉ sɨ'ɨ́ɨ¹³-'oo' 'naa' 'in un'aai² no, tsʉ mi lɨ cɨɨin²¹ nirǿ¹mo tu¹uu'.

’Tyʉ́²-ʉ sɨ'ɨ́ɨ¹³-'oo', 'naa' 'in cɨ'² nano, tsʉ mi lɨ cɨɨin²¹gɨ nilijløø'³moo'.

22 ’Tyʉ́²-ʉ si'ɨ́ɨ¹³-'oo' jileei'²¹ 'naa' mo 'eei'¹ tsá² 'naa', joongɨ mo 'wooi¹ tsá² 'naa' fu caluu, mo faa'²¹a tsá² 'laa'²¹ tyii', mo faa'²¹ tsá² gó² 'wii'¹³ tyii' tsʉ 'wii'¹³ ngɨɨ¹ɨɨ' coon'¹³ 'in Ruu'²¹i Tsá².

23 Unjløøi'³ 'yaanaa' coon'¹³ 'e jmɨɨ²¹² joon tsʉ lɨ́ɨ¹ fee'¹gɨ tyii' mo tyalíin²naa' ñʉ'fú². La joon jon gajmaa¹a 'in 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tya' 'in tsá² no, gajmee'²¹i 'in tsá² 'in gacwo¹ júu³ tyʉ́² calɨɨ.

24 ’Lɨ́ɨ¹ fúu² 'naa' tsá² sá² cuu² tsʉ nigali'óo²oo' 'e tyʉ́² seen²¹naa'.

25 ’Lɨ́ɨ¹ fúu² jileei'²¹ 'in seein²¹ tyʉ́² nano tsʉ mi lɨ cɨɨin²¹gɨxʉ nityaa²¹² un'aa²naa'.

’Lɨ́ɨ¹ fúu² 'naa' 'in jløøi'³ nano tsʉ mi lɨ cɨɨin²¹gɨxʉ 'incɨɨ'³oo' coon'¹³ jilaa'²¹ fa'í².

26 ’Lɨ́ɨ¹ fúu² 'naa' jileei'²¹ 'in faa'²¹ tsá² tyʉ́² tyii' nano tsʉ la joon gajmaa¹a 'lɨɨ²¹² tsacøøi'¹³ tya'a coon'¹³ 'in gacwo¹ júu³ gó² lawa júu³ tyʉ́².

'E'² Jesús tsá² 'e 'ná² 'iin²¹² tsá² 'in 'eei'¹ 'ii

Faa'²¹gɨ Jesús jin'²in:

27 —Pe jilee'^{21}naa' 'in nuu^{1}u júu^{3} tyiia fuu^{212}uu
'elo: Cwoli'iin^{212}moo' jileei'^{21} 'in 'eei'^{1} 'naa'. Joongɨ
jmaa^{2}aa' jilaa'^{21} 'e tyʉ́^{2} tya'a.
28 Cwauncwaa'^{3}naa' jileei'^{21} 'in un'lɨɨi'^{3} 'naa'.
Mɨ́^{2}ɨɨ' 'wii^{212} tya'a tyani Dios jileei'^{21} 'in cwo^{1} tsaa^{2}
'naa'.
29 Wana 'in gapó^{2} cataain^{21} ni'^{1}'i, cwoo'^{13}'o wa'a
pó^{2} 'e cataain^{21}gɨ do. Wana 'in gatyí^{2} 'mɨ'^{2} tyíia^{2} tyi'i
cwoo'^{13}'o cwotyaan^{21} jon 'e 'mɨ'^{2} tyii'^{13}'i.
30 Cwoo'^{13} doñi'iin 'in gamɨ́^{1}. Wana 'in gacón^{2} 'e
'óo^{2}-o'o jo mɨ́ɨ^{2}gɨ'ɨ.
31 Jmaa^{2}aa' tya' tsá^{2} xeei'^{21} ce jilaa'^{21} 'e 'iin^{212}naa'
'e jmá^{1} tsá^{2} tyii'.
32 'Jmaa^{2}aa' 'e tyʉ́^{2} jon' jiin'^{13} tya' 'in tsá^{2} 'in
'néei^{1} 'naa' tsʉ tsá^{2} gó^{2} jmoo^{1}o 'e tyʉ́^{2} tya' jiin'^{13} 'in
'iin^{212}mo.
33 Jo jmaa^{2}aa' 'e tyʉ́^{2} wana jmoo^{2}oo' tyʉ́^{2}-ʉ jiin'^{13}
tya' 'in tyúi^{1} coon'^{13} 'naa' tsʉ cagɨ 'in jo tyú^{1}mo
jmoo^{1}o la joon.
34 Joongɨ jo jmaa^{2}aa' 'e tyʉ́^{2} wana tyíi^{2}oo' jiin'^{13}
coon'^{13} 'e lɨ́ɨ^{2} 'naa' 'e joon'^{13}on jilaa'^{21} tún^{1} tsʉ la
joon jon 'in gó^{2} tyí^{2}o tya' 'in gó^{2}. 'ɨ^{1}-tsi 'e 'ii'^{21}mo
jilaa'^{21} tún^{1} tya' 'ido.
35 Pe 'naa' 'ná^{1} un'nee^{21}naa' ce jileei'^{21} 'in 'eei'^{21}
'naa'. 'Ná^{1}-a jmaa^{2}aa' jilaa'^{21} 'e tyʉ́^{1} tya'a. 'Ná^{2}-a
tyí^{2}oo' tya'a. Cwoo^{2}oo', jo 'e 'ɨ^{1}gɨ-'oo' 'e có^{2}gɨɨ' tún^{1}
jiin'^{13} xʉ. Tsʉ la joon jon lí^{2} lifee'^{1}gɨ jilaa'^{21} 'e cwo'^{1}
Dios 'naa'. Joon la joon líin^{2}naa' jóon^{1} Dios 'in Ñíi^{1}gɨ.
Tsʉ 'in feei'^{1}-tsi 'ii coon'^{13} jileei'^{21} 'in jo cwoo'^{21}
'maa'^{13}i 'ii coon'^{13} jileei'^{21} 'in gó^{2}.
36 Cwoli'woo^{1}-'oo' jon la 'woo^{1}-tsi Ñʉ'^{1}ʉ'.

Jo jmaa²aa' tsaa² tya' tsaruu'²¹naa'

'E'²gɨ Jesús tsá² gajin'²in:

37 —Jo cwó²oo' tsaa² tya' tsaruu'²¹naa' la joon jon
Dios jo icwó¹ tsaa² tyii'. Jo piin²¹²naa' tsá² xeei'²¹ la
joon jon Dios jo píin² 'naa'.

38 Cwoo'¹³gɨɨ' tsá² xeei'²¹ 'e tyʉ́² la joon jon cwo'²gɨ
Dios 'naa' 'e tyʉ́². Mo tyaa¹ 'ii'²¹ tyii' coon'¹³ 'mó²
'ii'²¹ cwuu²¹ rííi²gɨ tó²oo'. Tá²gɨ táa²aa'. Nijmaa¹
Dios 'ii'²¹ tyii' coon'¹³ 'ii'²¹ 'e 'naa' gajmee'¹³ 'naa' to²
coon'¹³ tsá² xeei'²¹.

39 Jesús gasɨɨ'²¹gɨ tsá² cwáain¹ lo:

—Jo lii'¹i jaain²¹ tsatiuui² 'méei² jaain²¹gɨ
tsatiuui² tsʉ la jiwáa²mo ixuu'²¹i coon²¹ tsi too²¹.

40 Xʉfiin'¹³ cwo'²-tsi 'áai¹ 'in untsáa¹ do pe jo lí²
tɨ́ɨi²gɨ jiin'¹³ la tɨ́ɨi² tɨfo'² tya'a. Pe mo natɨ́ɨi² tyʉ́²-ʉ
itɨ́ɨi² la tɨ́ɨ² tɨfo'² tya'a.

41 'Áai¹ jo tyan¹ to² lí² jóø¹³'ø coon²¹ tyi¹ 'yʉ unni²
ruu'²¹'u. Pe joon jo mo tyaan²du'u cwáain¹ coon²¹
po'mó² sɨcu'³ unni'²'i 'wo'o.

42 ¿Xiiala tá²-'o'o fu'³'u ruu'²¹'u?: "Ru'¹u' cwodu'
tyíi³ii tyi¹ 'yʉ unni'²'i." Pe jo mo tyan¹du'u cwáain¹
xiiala lɨ́¹ po'mó² 'yʉ unni'²'i 'wo'o. ¡Tsá² tajuui²¹ 'nʉ!
Tyi²du' jéei¹ po'mó² 'yʉ unni'²i joongɨ lí² jóø¹³'ø 'e lí²
tyi'³'i tyi¹ 'yʉ unni² ruu'²¹u —gajin'² Jesús.

Cwii¹ tsá² 'mó² 'oofuu²¹ 'e 'oofuu²¹ sɨ'ɨ́ɨ¹

43 Faa'²¹gɨ Jesús jin'²in:

—Jo sá² 'mó² 'oofuu²¹ tyʉ́² 'e cwo¹ 'oofuu²¹ gó²
jon'gɨ sá² 'mó² 'oofuu²¹ gó² 'e cwo¹ 'oofuu²¹ tyʉ́².

44 Cwii¹ tsá² 'mó² 'e 'ɨ́ɨ¹ 'oofuu²¹ coon'¹³ 'oofuu²¹
sɨ'ɨ́ɨ¹. Jo cun¹ tsá² mɨ'³ cworíi³ 'e tsi wuu²¹ tóon¹ fii'¹.

45 Jileei'^{21} tsá^{2} tyúi^{1} faa'^{21}o jilaa'^{21} 'e tyú^{2}-ʉ tsʉ tsi alma tya'o náa^{1} jilaa'^{21} 'e tyú^{2}. Jileei'^{21}gɨ tsá^{2} gó^{2} faa'^{21}o jilaa'^{21} 'e go tsʉ tsi alma tya'o náa^{1} jilaa'^{21} 'e gó^{2}. Ce jilaa'^{21} 'e gafaa'^{21} tsá^{2} coon'^{13} 'oo^{2}o 'e jalí^{2} tsi alma tya'a tsá^{2} joon.

Tún^{2} nii^{2} tɨifuu^{21} 'e jmoo^{1}o tsá^{2}

46 Jesús jin'^{2}in:

—'Naa' fuu'^{21} jna: “Ña'ñʉ'^{1}ʉ'.” Pe jogɨ jmoo^{2}oo' la to^{2} tyʉ'^{3}ʉʉ.

47 Fú^{3}duu 'naa' xiiala lɨ́ɨi^{2} jileei'^{21} 'in jalíin^{2} janúʉ^{2} júu^{3} tyiia, joongɨ jmoo^{1}o la to^{2} tyʉ'^{3}ʉʉ.

48 Lɨ́ɨ^{1}i lawa jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'in gajmaa'^{12} coon^{21} 'nú^{1}. Pe nifu ga'iin^{1}in 'o'^{2} lɨɨlɨ^{1}. Joongɨ gajmaa^{1}a tɨifuu^{21} ni cuun^{212} do. Joon la joon mo gali'láai^{2} jmɨɨ^{21} do lɨ́ɨ^{1} ga'la'^{2}a 'e 'nú^{1} do. Pe jo galɨ'^{2}ɨ gatyíian^{2} tsʉ 'wii'^{13} ni cuun^{212} lɨ́^{1} tɨifuu^{21} do.

49 Pe jileei'^{21} 'in nuu^{1}un joon jo jmoo^{1}o la to^{2} tyʉ'^{3}ʉʉ lɨ́ɨi^{2} lawa jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'in gajmaa'^{12}a 'nú^{1} ni 'wó^{2}. Jo 'ee tɨifuu^{21} gasii'^{21}i. Joon mo gali'láai^{2} jmɨɨ^{21} joon gatyíian^{2}o 'e 'nú^{1} do. Joon gacɨ'^{2}mo. Joon nga'ɨ́ɨ^{1} coonti —jin'^{2} Jesús.

7

Un'láai^{2} Jesús jaain^{21} tsa'leei'^{12} tya' jaain^{21} 'láa^{2} tya' Roma

1 Mo ngayuui'^{13} gatséi^{1} gafeei'^{21} Jesús 'in tsá^{2} do joon gangóo^{1} fu Capernaum.

2 Do-o ni seein^{21} jaain^{21} 'in tyʉ'^{2} to^{2} cíein^{13} 'láa^{2} tya' Roma. Joon ni'áa^{1}i jaain^{21} tsá^{2} tya'a 'in ni'iin^{212}in lɨɨlɨ́^{1}. Niraain^{1} tɨ lɨ júun^{2}mo.

3 Mo ganúu^{2} 'in tyʉ$'^{2}$ to^{2} 'láa^{2} do 'e faa$'^{21}$ tsá^{2}
tya' Jesús joon gasii^{1}in jaain^{21} gái^{1} tsacøøi$'^{13}$ jee^{212}
tsá^{2} Israel 'e tsamɨɨ^{1}ɨ tyaníi^{1}i wa'a jó^{1} jaun'láai^{2} tsá^{2}
tya'a.
4 Joon gangatyéein^{1} 'in tsá^{2} do tyani Jesús. Joon
ga'láa^{2} 'wii^{212} gamɨɨ^{1}ɨ tyani Jesús, jin'^{2}in:

—'In tyʉ$'^{2}$ to^{2} 'láa^{2} do tɨ́ɨ^{2}mo 'e uncoon$'^{13}$on

5 tsʉ lɨ́ɨ^{1} fee$'^{1}$-tsi tya' fuu^{21} goo^{21}o'. Joon 'i-o tyʉ$'^{2}$
to^{2} lɨɨ^{1}ɨ cwo$'^{1}$ tyii'i.
6 Joon gangó^{1} Jesús coon$'^{13}$on. Pe mo gatyíia^{1}
tyan' co' lɨ si$'^{2}$ 'nʉ́^{1} do joon 'in tyʉ$'^{2}$ to^{2} 'láa^{2} do
gasii^{1}in jaain^{21} tsá^{2} seein^{21} tyʉ́^{2} coon$'^{13}$ 'e tsasii$'^{13}$i
Jesús:

—Ñi'fii^{21}i', jo untyíin^{2}gɨ 'wo'o, tsʉ jo tɨ́ɨ^{2}na 'u$'^{2}$'u
'inʉʉ tyiia.
7 'Wii$'^{13}$ joon jo gatá^{2}-tsii ga'nee$'^{21}$na 'nʉ. Lɨ goon
foo$'^{21}$o'o joon la joon i'láa^{2}mo tsá^{2} tyiia.
8 Lawa'a jna 'ii$'^{13}$moo to^{2} tyʉ$'^{2}$ tsá^{2} xeei$'^{21}$ joongɨ
tyʉ$'^{3}$oo to^{2} tsá^{2}. Joon mo tyʉ$'^{3}$ʉʉ to^{2} 'e tsalíin^{2} tsá^{2},
tsalíin^{2}mo jon. Joongɨ motyʉ$'^{3}$ʉʉ jó^{1}, jó^{1}-o. Joongɨ
mo tyʉ$'^{3}$ʉʉ to^{2} tsá^{2} tyiia jilaa$'^{21}$a jmoo^{1}-o.
9 Joon mo ganúu^{2} Jesús 'elo lɨ́ɨ^{1} ganga'goo^{21}-tsi.
Joon gajøøi^{2} jileei$'^{13}$ tsá^{2} jalíin^{2} coon$'^{13}$ do. Joon
gajin'^{2}in:

—'E la ja'^{2}mo, jiin$'^{13}$ jaain^{21} jee^{212} tsá^{2} Israel jo mo
gatsee$'^{21}$na 'in tsáai^{1}-tsi la tsáai^{1}-tsi 'in tsañʉʉ$'^{1}$ lo.
10 Joon mo gangaliin^{1}in 'in tsá^{2} gasii^{1}in do gat-
see$'^{21}$i 'in tsá^{2} do nityú^{1}mo.

Gajmaa^{1}a Jesús gajiin$'^{1}$ jóon^{1} jaain^{21} 'yiia'nɨ́ɨ^{2}

11 Mo ngayuui'^{13} jilaa'^{21} 'elo Jesús ngóo^{1} fu coon^{21} fuu^{21} sii^{21} Naín. Joon ngalíin^{2}mo coon'^{13} tsá^{2} ngɨ^{1} coon'^{13}on coon'^{13} fúui^{1}gɨ tsá^{2} xeei'^{21}.

12 Joon mo gatyíia^{1} co' fuu^{21} do ganii^{21} jéei^{1} tsá^{2} jaain^{21} 'lɨɨ^{212} itsa'áa^{13}i. Jiin'^{3} 'in do-o jóon^{1} 'yiia'ñɨɨ^{2} 'in niseein^{21}. Lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} tsá^{2} seein^{21} fuu^{21} do ngalíin^{2} coon'^{13}on.

13 Mo ganíi^{1}in Jesús 'ii fúu^{2} galɨ́ɨi^{2} 'ido. Joon gajin'^{2}in gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Jo cɨɨ'^{21}'ɨ.

14 Joon gangatyéein^{1} Jesús. Joon gasɨɨɨ^{21} 'e cwóo^{1} do. Joon 'in tyan^{1} cwóo^{1} do gajan^{1}o. Joon gasɨɨ'^{21} Jesús 'in 'lɨɨ^{212} do:

—Sɨmii'^{21}, jna-a fuu^{212}uu 'nɨɨ: ¡Raan^{2}un no!

15 Joon 'in tsá^{2} nigajúin^{1} do nigacwoo^{21}-o. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} faa'^{21}a. Joon Jesús gajaan'^{21}mo sáa^{3}o 'ido.

16 Mo ganii^{21} 'in tsá^{2} taain^{212} do jilaa'^{21} 'elo jmai'^{2} 'in gafoo'^{21}mo. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} cwo'^{2}o 'maai'^{13} Dios. Jin'^{2}in:

—Jaain^{21} tsá^{2} feei'^{1} 'in cwo^{1} júu^{2} tyɨ́ɨ^{2} nigajnéi^{1} jee^{212} jna'.

Jin'^{2}o jon:

—Dios nigajó^{2} 'e uncoon'^{13}on fuu^{21} goo^{21}o'.

17 La tøøi^{2} Judea coon'^{13} la cu' lɨ' lɨ san'^{2} galiñii^{1} tsá^{2} 'e nigajmaa^{1}a Jesús.

Tsá^{2} 'in gasii^{1}in Wó^{3} saai^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{21}

18 'In tsá^{2} ngɨɨ^{1} coon'^{13} Wó^{3} gajma'^{2}o júu^{3} jilaa'^{21} 'e nigalí^{2}. Mo galiñí^{2} Wó^{3} 'elo joon gatø'^{2}ø ngái^{1} jee^{212} 'ii.

19 Joon gasii^{1}in tyani Jesús 'e tsasii'^{13}i wana jo'^{2}o
'i-o Cristo 'in 'ná^{2} jó^{1} owa'a sɨjéen^{1}in 'in xee'^{21}mo 'ee.
20 'In tsá^{2} gasii^{1}in Wó^{3} do gangatyéen^{1}mo lɨ siin'^{12}
Jesús. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Wó^{3} saai^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{21} nigasii^{1}in jna'a 'e unngɨɨ^{2}ɨ'ɨ
'nʉ wana 'nʉ-ʉ Cristo 'in 'ná^{2} jó^{1} owa 'ná^{2}-a
jeen^{2}na'a 'in xee'^{21}mo 'ee.

21 La tsifu joon mo gatyalíin^{2} 'in tsá^{2} do, Jesús
gaun'láai^{2} fúui^{1} tsatsaa'^{13} coon'^{13} jmoowúu^{1} tsáai^{2}
coon'^{13} 'láai^{2} nii^{2}gɨ jmoowúu^{1}. Ga'wooi^{1} 'in 'lɨɨi'^{3}
táai^{2} alma tya' tsá^{2}. Lɨ́ɨ^{1} jon fúui^{1} tsatiuui^{2}
gaun'láai^{2}.
22 La joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús 'in tsá^{2} do:

—Cwolíin^{2}naa', joon cwosíi^{2}ii' Wó^{3} la lɨ 'e ni-
gañíi^{2}ii' joongɨ ninʉ́ʉ^{2}ʉʉ'. Cwosíi^{2}ii' xiiala la lí^{2}
jøø^{2} tsatiuui^{2}. Joongɨ tsajluui'^{13} lí^{2}-i ngɨ́^{3}. Joongɨ
tsá^{2} jgøøi'^{21} ga'láa^{2}mo. Joongɨ tsá^{2} cwuui^{212} nuu^{1}o.
Joongɨ 'lɨɨ^{212} gajiin'^{21}o. Joongɨ tsá^{2} tañíi^{2} nuu^{1}o júu^{3}
tyʉ́^{2} tya' 'e tiin'^{13} tsá^{2}.
23 Jløø'^{3}mo 'áai^{1} jileei'^{21} 'in jo cu'^{2}-tsi coon'^{13} jna.
24 Mo ngayuui'^{13} gangalíin^{2} 'in tsá^{2} gasii^{1}in Wó^{3}
Jesús ga'láa^{2} 'wii^{212} gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} cwáain^{1} tya' Wó^{3},
jin'^{2}in:

—'Naa' jo mo tyalíin^{2}naa' tyajøø^{2}oo' lɨ jo 'in tsá^{2}
seein^{21} coon^{21} tó^{2} 'e jøø'^{21} coon'^{13} tyí^{2}.
25 Jon'gɨ mo tyajøøi'^{21} 'naa' jaain^{21} tsá^{2} 'in tyi'^{2}
'mɨ'^{2} tyʉ́^{2}. Niñíi^{3} 'naa' jileei'^{21} 'in tyi'^{3} 'mɨ'^{2} tyʉ́^{2} 'in
seein^{21} tyʉ́^{2} 'ii néei^{1} lacaain^{21} tya' røø^{13}mo.
26 'Naa' nigatyajøø^{212}naa' jaain^{21} tsá^{2} 'in cwo^{1}
júu^{3} tyʉ́^{2}. Joon la joon gañíi^{2}ii'. La joon fo'^{2}oo 'e

'ido-o 'in tyíin^{2}gɨ la jee^{212} jileei'^{21} 'in nigacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2}.

27 Tsʉ cwáain^{1} tya' 'ii la mo gajin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios la lo:

Sɨ́ɨ^{3}na tsá^{2} tyan^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} nifugɨ lɨ cwóo^{2}'o. Joon 'e tyáa^{2} tyʉ́^{2} tsá^{2} i'ii'^{21}mo 'nʉ.

28 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', jee^{212} jileei'^{21} tsá^{2} jo mo cwai'^{2} jaain^{21} tsá^{2} 'in cwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} 'in feei'^{1}gɨ lagɨ Wó^{3} sai^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{21}. Pe doñi'iin 'in 'wói^{1}gɨ 'in seein^{21} lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2} 'ido 'in feei'^{1}gɨ lagɨ Wó^{3}.

29 Mo ganuu^{1}un jileei'^{21} tsá^{2} 'elo coon'^{13} 'in cón^{2} 'laa'^{13} tya' jilaa'^{21} 'e 'nɨɨ^{1} tsá^{2} 'in nigasaai^{1} Wó^{3} jmɨɨ^{21} gajin'^{2}o 'e ja'^{2}mo Dios.

30 Pe 'in tsá^{2} fariseo coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley 'in cwói^{1} yaai 'e saai^{1} Wó^{3} 'ii jmɨɨ jo ga'ii'^{21}i jilaa'^{21} 'e la mo 'iin^{212} Dios jmáa^{1}a 'wii^{212} tya'a.

31 Gajin'^{2}gɨ Jesús:

—Nanogɨ cóon^{3}duu cwáain^{1} xiiala lɨ́ɨi^{1} tsá^{2} 'in seein^{21} nano. Fo'^{3}duu xiiala lɨ́ɨi^{1}.

32 Lɨ́ɨi^{1} la lɨɨi^{1} xuui^{212} 'in néei^{1} to^{2} coo^{1}o la caain^{21} fu 'moo'^{13}. Tøø'^{21}ø xuui^{212} ngɨɨ^{1} coon'^{13} jin'^{2}in: “Xʉʉ^{21}ʉ'ʉ lúu^{1} pe jo tseen^{212}naa'. 'øø^{21}ø'ø coon^{21} júu^{3} fa'í^{3} tyii' pe jo cɨ́^{2}ɨɨ'.”

33 Gajó^{2} Wó^{3} saai^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{21} joon jo 'ee gø'^{2}ø 'iñi'^{1} jon'gɨ vino 'uun'^{21}un. Joon 'naa'gɨɨ' foo'^{21}oo' 'e tyaan^{1} coon^{21} espíritu gó^{2}.

34 Joon mo ngayuui'^{13} joongɨ gagó^{2} jna 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2}. Gø'^{3}oo joongɨ gu'^{3}oo. Joongɨ foo'^{21}oo' 'e jlo^{2} tu'^{3}uu, 'e gø'^{3}øø joongɨ gu'^{3}uu lɨ́ɨ^{1}gɨ. Joongɨ foo'^{21}oo' 'e seen^{21}na tyʉ́^{2} coon'^{13} jileei'^{21} 'in røøi^{21} tsaa^{2} coon'^{13} 'in cón^{2} 'laa'^{13} tya' 'e 'nɨɨ^{1} tsá^{2}.

35 Iliñi^{1} tsá^{2} 'e jmɨɨ^{1}-tsi Dios coon'^{13} jilaa'^{21} 'e jmoo^{1} 'in jai'^{2} lɨ́ɨ^{2}i 'ii.

Tyíin^{13}in Jesús fu tya' jaain^{21} tsá^{2} fariseo sii^{21} Simóoi^{13}

36 Jaain^{21} tsá^{2} fariseo gatø'^{1}ø Jesús 'e tsa'ee'^{21}e 'í^{1} fu tya'a. Joon gangó^{1} Jesús fu tya'a. Joon jiin'^{13} la tɨɨsi'^{2} gacwoo^{21} Jesús caai^{1} mesa.

37 Joon galiñi^{1} jaain^{21} tsamɨ́^{2} 'in nirøøi^{21} tsaa^{2} 'in seein^{21} 'e fuu^{21} do 'e nigangó^{1} Jesús nga'ee'^{21} 'í^{1} fu tya' 'in fariseo do. Joon gatyíi^{1}a 'in tsamɨ́^{2} do tyaan^{1} coon^{21} tsʉʉ^{2} lɨ́^{1} cʉʉn^{212} alabastro sɨ'^{2}o jmɨɨ^{21} jmafuu^{21}.

38 Joon lɨɨlɨ^{1} cɨ'^{2}ɨ xuui^{212}-tsi. Gatyíi^{1}a caluu lɨ tyíin^{12} Jesús. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} garun'^{2}un tɨɨ^{2} Jesús coon'^{13} jmɨɨ^{21} toon^{21} uníi^{1}i. Mo ngayuui'^{13} joon gauntyʉʉn^{21} coon'^{13} jñʉtyíi^{1}i. Joon gajun'^{1}un tɨɨ^{2} Jesús. Joongɨ ga'íi^{2} jmɨɨ^{21} jmafuu^{21} tɨɨ^{2} Jesús.

39 Joon mo ganí^{2} 'in tsá^{2} fariseo 'in nigatø'^{1} Jesús do joon ga'ɨ^{1}-tsi: “Wana 'in tsañʉʉ'^{1} no 'e la jai'^{2} jaain^{21} tsá^{2} cwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} nilili'^{3}o 'iin 'in sʉ́^{2} tya'a.

40 Joongɨ nilili'^{3}o xiiala lɨ́ɨi^{1} 'in tsamɨ́^{2} do. Tsʉ jaain^{21} tsamɨ́^{2} 'in røøi^{21} tsaa^{2} no.” Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús 'in tsá^{2} fariseo do:

—Simóoi^{13}, sá^{2} coon^{21} 'e fuu^{212}uu 'nʉ.

Joon gañii^{1}i 'in tsá^{2} fariseo do:

—Faa'^{13}du', tɨfo'^{2}.

41 Joon gajin'^{2} Jesús:

—Lawa gái^{1} tsañʉʉ'^{1} nirøøi^{21} cuu^{2} tya' jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'in tyí^{2} cuu^{2}. Jaain^{21} 'ido nirøøi^{21} 'ñá^{2} cíein^{13} cuu^{2}. 'In jaain^{21} dogɨ nirøøi^{21} ca'no'^{3} cíein^{13}.

42 Joon jo nii^{21} 'e ityí^{2}gɨ 'e røøi^{21} tya' 'ido. Joon 'in tsá^{2} tyí^{2} cuu^{2} do galifee'^{1}mo-tsi 'e røøi^{21} 'ido tya' la jiwaa^{2}mo. Joon nano jmáa^{2}du' júu^{3}, ¿'iin jee^{212} ngái^{1} do 'in gali'iin^{212}gɨ 'in tsá^{2} tyí^{2} cuu^{2} do?

43 Joon gañii^{1}i Simóoi^{13}:

—Lɨ́ɨ^{2}na 'in tsañɨɨɨ'^{1} 'in garøøi^{21}gɨ lɨ́ɨ^{1}gɨ.

Joon gajin'^{2} Jesús:

—Jo'^{2}o júu^{3} tyi'i.

44 Joon gajøøi^{2} Jesús 'in tsamɨ́^{2} do. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Simóoi^{13}:

—Jøøi^{212}du' 'in tsamɨ́^{2} lo. Ga'uu^{212}uu fu tyi'i. Joon jo gacwo'^{2}'o jmɨɨ^{21} 'e ruun'^{13}uun tɨ́ɨ^{3}ɨɨ, pe 'in tsamɨ́^{2} logɨ garun'^{2}un tɨ́ɨ^{3}ɨɨ coon'^{13} jmɨɨ^{21} toon^{21} unníi^{1}i. Joon gauntyɨɨɨn^{21} coon'^{13} jñɨtyíi^{1}i.

45 Jo gajiin'^{1}'in tyiia pe 'in tsamɨ́^{2} logɨ jo mo jan^{1} jun'^{2}o tɨ́ɨ^{3}ɨɨ jiin'^{13} la ga'uu^{21} tyi'i.

46 Jo ga'ee^{2}'e aceite mootyíi^{3}ii, pe 'i-gɨ nigaxéi^{2} jmɨɨ^{21} jmafuu^{21} tɨ́ɨ^{3}ɨɨ.

47 'Wii'^{13} joon fo'^{3}oo: Lɨɨlɨ^{1} røøi^{21} tsaa^{2} pe 'ee^{21}o xiiala 'íin^{2}na tsaa^{2} tya'a tsɨ 'wii'^{13} lɨ́ɨ^{1} gali'iin^{212} jna. Pe jileei'^{21} tsá^{2} 'in xɨɨɨ tsaa^{2} 'íin^{2}na tya'a 'e joon xɨɨɨ 'e 'iin^{212}in jna —jin'^{2} Jesús.

48 Joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsamɨ́^{2} do:

—Niga'íin^{1}moo tsaa^{2} tyi'i.

49 Joon jileei'^{21} tsá^{2} 'in nijalíin^{2} néei^{1} do coon'^{13} 'i ga'láa^{2} 'wii^{212} sɨ́ɨ^{1}i jee^{212} 'ii:

—¿'Iin 'in tsañɨɨɨ'^{1} lo 'e ca jɨgɨ tsaa^{2} tya' tsá^{2} 'íin^{2}in?

50 Pe Jesús-gɨ gasɨɨ'^{21}ɨ 'in tsamɨ́^{2} do:

—Nigajmaa^{212}aa tiin'^{13}mo'o tsɨ 'wii'^{13} ja'^{2}mo galɨ́ɨ^{2}u. Jløø'^{3}mo'o cwoo'^{2}mo'o.

8

Tsamɨ́² 'in gauncoon'¹³ Jesús coon'¹³ 'e jmaa'²¹i to²

1 Mo ngayuui'¹³ jilaa'²¹ 'elo Jesús ngɨ̈¹ la caan²¹mo fuu²¹ coo'¹³ coon'¹³ fuu²¹ pi'³ do. Cwoo¹o júu³ tyú² joongɨ 'e'²e tsá² xiiala tyʉ'² Dios to² tsá². Ngalíin²mo coon'¹³ jɨ dyatuuin¹ tsá² tya'a.

2 Ngalíin²mo jon 'in lɨ́ɨ̈i¹³gɨ tsamɨ́² 'in niga'wooi¹ 'in 'lɨ̈i'³ taai² alma tya'a coon'¹³ 'láai² nii²gɨ jmoowúu¹. Jee²¹² 'ii ngóo¹ María 'in sii²¹ Magdalena. 'Ido-o niga'wooi¹ dyái¹ 'in 'lɨ̈i'³ taai² alma tya'a.

3 Do-o jon ngóo¹ Yawuun², tsamɨ́² tya' jaain²¹ tsañʉʉ'¹ sii²¹ Chuza 'in lɨ́ɨ̈i¹ to² tya' Herodes. Do-o jon ngóo¹ Susana coon'¹³ 'in lɨ́ɨ̈i¹³gɨ tsamɨ́² 'in un-coon'¹³ Jesús coon'¹³ jilaa'²¹ 'e jmaa'²¹i to².

Tyaa¹ Jesús júu³ cwáain¹ tya' jaain²¹ tsá² jñí² mɨ'³ jún²

4 Lɨ́ɨ̈¹ fúui¹ tsá² ga'wooi²¹ la caain²¹ fuu²¹ do 'e tsajøøi²¹² Jesús. Joon mo galicaain²¹ tsá² fúui¹ lɨ̈ɨlɨ¹ joon gafaa'²¹ Jesús coon'¹³ coon²¹ cwáain¹. Gajin'²in:

5 —Lawa jaain²¹ tsá² gacwo'ɨ́ɨ̈¹ ijñí² mɨ'³ jún². La 'ɨ̈²¹² ngóo¹ dya'²a 'e mɨ'³ jún² do 'e lɨ́ɨ̈i¹³ mɨ'³ jún² do gaxʉʉ'²¹ tya'i fu. Joon ga'ø'²ø tsá² joongɨ gagøø'²¹ø tón¹-on 'e mɨ'³ do.

6 Joon 'e lɨ́ɨ̈i¹³gɨ gaxʉʉ'²¹ jee²¹² cuun²¹². Joon mo ga'yiia¹ ñi'¹ galityʉʉn²¹ tsʉ jo 'ee cwoo'¹³ sá².

7 'E lɨ́ɨ̈i¹³gɨ gaxʉʉ'²¹ jee²¹² tóon¹. Joon gajgoo'²¹o coon'¹³ 'e tóon¹ ga'yiia¹ caain²¹ coon'¹³ do.

8 Pe 'e lɨ́ɨi^{12}gɨ mɨ'^{3} jún^{2} do gaxʉʉ'^{21} jee^{212} cwoo'^{13} lɨ tyʉ́^{2}. Joon mo gacwáin^{1} tyʉ́^{2}ʉ gacwo^{1}. Ca cíein^{13} mɨ'^{3} lɨ́ɨ^{1}gɨ la ca mɨ'^{3} gacwo^{1}.

Mo ngayuui'^{13} gafaa'^{21} Jesús 'elo joon gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} coon'^{13} coon^{21} júu^{3} tá^{2} lɨɨlɨ^{1}:

—Wa'a sá^{2} loocwoo^{1}oo', nʉ́ʉ^{2}duu'.

'Ee lo 'íi^{3} 'e cwáain^{1} do

9 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} tya'a:

—¿'Ee 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e júu^{3} cwáain^{1} tya' jún^{2} do?

10 Joon gasɨɨ'^{21} Jesús 'ii:

—Dios ijmáa^{1}a 'e liñí^{2} 'naa' coon^{21} júu^{3} 'uuin^{21} tya'a. Coon^{21} júu^{3} tya' xiiala ityʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}. Pe 'in catyaai^{2}gɨ fuu^{212}uu coon'^{13} jmai'^{2} júu^{3} cwáan^{1}mo. Tsʉ joon mo jǿø^{2} jan^{2}o lawa'a jo jǿø^{2}o. Joongɨ mo ganúu^{2}o ján^{2} lawa'a jo 'ee ga'øøi'^{21}-tsio.

Jesús faa'^{21}a xiiala 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e júu^{3} cwáain^{1} tya' tsá^{2} jñí^{2} mɨ'^{3}

11 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—'Elo-o 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e júu^{3} cwáain^{1} lo: 'E mɨ'^{3} jún^{2} do lɨ la lɨ júu^{3} tya' Dios.

12 Joon mo gaxʉʉ'^{21} 'e jún^{2} tya'i fu do 'e gagøø'^{21} ton^{1} 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} la lɨ mo ganúu^{2} tsá^{2} júu^{3} tyʉ́^{2}. Joon 'in 'lɨɨi'^{3} jóo^{1}o joon tyí^{2}o júu^{3} tyʉ́^{2} do yʉ tsi alma tya'a. Joon jo lí^{2}-in litsáai^{1}-tsi 'e tiin'^{13}in.

13 Joon mo gaxʉʉ'^{21} jún^{2} do jee^{212} cuun^{212} 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} lɨ la lɨ mo ganúu^{2} tsá^{2} júu^{2} tyʉ́^{2}. Yaa^{1}mo-tsi ga'ii'^{21}i 'e júu^{3} tyʉ́^{2} do. Pe mi tɨ 'ii'^{21} iníi^{2}in wúu^{1} 'wii'^{13} tya' 'e júu^{3} do ilicoon'^{21}on. Lɨ́ɨi^{1} la lɨ coon^{21} sa'^{3} 'mó^{2} 'e jo jmóo^{3} 'láai^{2} sá^{2}. Jo ta'^{21}a.

14 Mo gaxʉʉ'21 'e mɨ'3 jún2 jee212 tóon1 do 'øøi'21-tsi
lawa'a mo ganúu2 tsá2 júu3 tyʉ́2. Nuu1o pe
ngalíin2mo jiin'13 la fu1 taai2. Jiin'13 la gajgoo'21 'e
sa'3 do jee212 tóon1 do lawa la joon jon jileei'21 'in
ngɨ́1 cu'2-tsi coon'13 jilaa'21 'e tyíin2 coon'13 jilaa'21
'e tyʉ́2 seein21. Jo 'ee garoo21 mi'3 tya'a.
15 Joon mo gaxʉʉ'21 jún2 do jee212 cwoo'13 'oo'3
'øøi'21-tsi tsá2 mo ganúu2 tsá2 júu3 tyʉ́2 do. Nuu1o
joon cón2o cwáain1 'e júu3 tyʉ́2 do. Joon jmoo1-o
taa'21a. Joon 'e la joon garoo21 'láai2gɨ.

Júu3 cwáain1 tya' po'3 jɨ́2 coo21

16 Jin'2gɨ Jesús:
—Ce jiin'13 jaain21 jo 'iin dyi'2 coon21 jɨ́2 joon mi
yuui'13 joon jlɨɨ21 sɨ sii'21i nʉ' coo'mó2 'ee. Mo dyi'2
tsá2 jɨ́2 lɨ' yʉ'ʉ sii'21 tsá2 joon jnéei2 tya' jileei'21 'in
tsá2 taai212.
17 Ce jiin'13 coon21 'e sɨ'mo2 jo lí2 wa'a jo lí2 jneei1.
Jon'gɨ sá2 coon21 júu3 'uuin21 wa'a 'e jo liñi1 tsá2.
Joon nilisá2 júu3.
18 'La joon nʉʉ2duu' tyʉ́2 tsʉ jileei'21 'in 'ii'21mo
júu3 tyʉ́2 do cwo2 Dios 'e 'øøi'21-tsi tyʉ́2gɨ. Pe jileei'21
'in jo 'ii'21 'e júu3 tyʉ́2 do cwo2 Dios 'e jo 'øøi'21-tsi
coonti.

Sáa3 Jesús coon'21 ruu'21i

19 Joon gatyalíin2 ruu'21i Jesús coon'13 sáa3a lɨ
siin'12 Jesús. Pe jo lí2 tsatyéein1 tyan'1 tsʉ lɨ́ɨ1 fúui1
tsá2 taai212.
20 Pe 'in lɨ́ɨi13 tsá2 gasɨɨ'21o Jesús:
—Saa2'a coon'13 ruu'21'u téein2 caluu. Joon
'iin212in jøøi2 'nʉ.

21 Pe joon gajin'^{2} Jesús:

—Jileei'^{21} 'in nuu^{1} júu^{3} tyʉ^{2} tya' Dios joongɨ cón^{2}du cwáain^{1} coon'^{21} tún^{2} 'ii sáa^{3}aa joongɨ 'ii ruu'^{21}na.

Un'woo^{2} Jesús tyí^{2} 'íi^{1} ni jmɨɨ^{21}

22 Coon^{21} jmɨɨ^{212} galɨ́^{2} nga'í^{2} Jesús tsi coon barco coon'^{13} tsá^{2} tya'a. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ:

—Tsaa^{21}a' lɨ' tɨ cataain^{2} tyíia^{1} no.

Joon ngalíin^{2}mo.

23 Joon la 'ɨɨ^{212} ngalíin^{2} ni jmɨɨ^{21} do-o gacwuu^{21}mo Jesús. Joon galɨ́^{2} lɨ ngalíin^{2} do ga'ɨ́ɨ^{2} coon^{21} tyí^{2} tá^{2} lɨ' 'e ni jmɨɨ^{21} do. Joon ga'láa^{1} 'wii^{212} garǿ^{1}mo jmɨɨ^{21} tsi barco do. Joon ga'íi^{1} fo'^{2}-tsi lɨ táai^{2} do itá^{2}.

24 Joon ngalíin^{2} gaunjnaa^{1}-tsi Jesús. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—¡Tɨfo'^{2}! ¡Tɨfo'^{2}! ¡Nitee^{2}mo'!

Joon garóon^{2} Jesús. Joon ga'woo^{1} 'e tyí^{2} do coon'^{13} 'e jnóo^{1} jmɨɨ^{21} do coon'^{13} júu^{3} tya'a. Joon coon^{21} ga'ɨ́ɨ^{2} tii^{2}.

25 Joon gajin'^{2} Jesús gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a:

—¿'Ee lɨ' jo tsáai^{1}-'oo'?

Pe 'ido-gɨ gafoo'^{21}mo. Joon tsa'goo^{21}-tsi. Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ ruu'^{21}i la jaain^{21} la jaain^{21}:

—¿'Iin 'in tsañʉʉ'^{1} lo 'e tyʉ'^{2}o to^{2} tyí^{2} coon'^{13} jmɨɨ^{212} joon nʉʉ'^{13}o?

Tsá^{2} 'in 'yuui^{2} 'in 'lɨɨi'^{3} alma tya'a 'in seein^{21} fu Gadara

26 Pe gatyalíin^{2}mo fu cwoo'^{13} sii^{21} Gadara. 'E náa^{1} lɨ' ngoo'^{13} tyíia^{1} do tyani Galilea.

27 Mo gacwo'ǵii¹ Jesús fu tsi barco do gangatyéein¹
jaain²¹ tsañuu'¹ seein¹ fuu²¹ do. Lii²¹² 'áai¹ ningóo¹
'in tsañuu'¹ do 'yuui jaain²¹ 'in 'liii'³ alma tya'a. Jo
tyi'²gɨ 'mɨ'². Jon'gɨ jon¹gɨ inuu. Jee²¹² 'aan¹ tya' 'lii²¹²
joon¹on.
28 Mo ganii¹in Jesús joon gasii'²¹i 'wojníi¹i tyani
Jesús. Joon ga'oo¹o jin'²in:
—¿'Ee jmaa²'a tyiia, Jesús? Jóon¹ Dios 'in ñíi¹mo
'nu. Mɨ́³ii tyaní²'i 'e jo 'e'²'e wúu¹ jna.
29 La lo-o gajin'²in tsu 'wii'¹³ Jesús nigatyu'²u to²
'in espíritu taai² alma tya' 'ido 'e 'woo²¹mo. Lii¹ 'láai²
fu 'in espíritu gó² do nigasaan'¹in 'in tsá² do. Joon
niga'ñúu² tsá² cwoo²¹ tii². Niga'ñúu² coon'¹³ cadena
joon jo laai²¹gɨ. Pe 'gii¹o cadena do. Joon 'in espíritu
gó² taai² jmoo¹o cwiin¹ 'ido tɨ lɨ jo 'in tsá² seein²¹.
30 Joon gaunngii¹ɨ Jesús 'ii:
—¿Xiiala sii²¹ 'nu?
'Ido-gɨ gañii¹i:
—Legión-mo sii²¹ jna.
'E lo-o gajin'²in tsu 'wii'¹³ lii¹ fúui¹ espíritu gó² 'in
nigataai² alma tya'a.
31 Joon 'in espíritu do gamɨ'²ɨ Jesús 'e jo sii'¹²in 'ii
lɨ 'lii'³.
32 Joon lii¹ fúui¹ ñí¹ taai² gø'²ø co'² do. Joon 'in
espíritu gó² do gamɨ'²ɨ Jesús 'e cwoo²¹ tsataai² tu'²
'in ñí¹ do. Joon gacwóo¹o Jesús 'ii'²¹.
33 Joon 'in espíritu do ga'woo²¹mo tya' 'in tsañuu'¹
do. Joon ngataai² tu'² 'in ñí¹ do. Joon 'in ñí¹ do
gacwiin¹in lɨ sɨjɨ²² joon gapée¹i xuu'²¹i tsi tyíia¹ do.
Joon do-o gajgoo'²¹o jmii²¹.

34 Mo ganí² jileei'²¹ 'in 'aai¹ ñí¹ do jlaa'²¹ 'e galɨ́² gafoo'¹mo 'áai¹ joon gacwiin¹o. Joon gangaliin¹ ngajmaa'¹²a júu³ tsá² fuu²¹ coon'¹³ la caain²¹gɨ lɨ taain²¹² tsá².
35 Joon ga'woo²¹mo 'in tsá² seein²¹ do ngajøø²ø jilaa'²¹ 'e nigalí². Mo gatyalíin² tɨ lɨ siin'¹² Jesús gatsee'²¹mo 'in tsañʉʉ'¹ 'in niga'wooi²¹ espíritu gó² alma tya' 'ido. Tyíin¹³in 'wii²¹² tɨɨ² Jesús. Tyi'²i 'mɨ'² joon niga'ɨ'²ɨ-tsi. Joon gafo'¹mo 'in tsá² do.
36 Joon jileei'²¹ 'in niganí² gatya¹o júu³ xiiala niga'láai² 'in tsañʉʉ'¹ 'yuui 'in 'lɨɨi'³ alma tya' do.
37 Coon'¹³ cwáain¹ lo-o jileei'²¹ tsá² seein²¹ lɨ sii²¹ Gadara do ga'láa² 'wii²¹² mɨɨ¹ɨ tyani Jesús 'e cwo'ɨ́ɨ¹o 'e fuu²¹ do, tsʉ lɨ́ɨ¹ 'goo'²¹o. La joon nga'í² Jesús tsi barco. Joon ganga'²mo.
38 La nʉ'gɨ 'e tsee'²i, 'in tsañʉʉ'¹ 'in ga'wooi²¹ 'in 'lɨɨi'³ alma tya' do gamɨɨ¹ɨ tyani Jesús 'e tse'²mo coon'¹³on. Pe Jesús-gɨ gatyʉ'²ʉ to² 'e ján²o. Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:
39 —Cweei'¹ fu tyi'i joon cwotya²'a júu³ jilaa'²¹ 'e nigajmaa¹a Dios coon'¹³ 'nʉ.

Joon ganga'²mo 'in tsañʉʉ'¹ do. Joon gatya¹o júu³ la jilaa'²¹ 'e nigajmaa¹a Jesús 'wii²¹² tya'a.

Jamɨ́ɨ¹ɨ Jairo coon'¹³ tsamɨ́² 'in gasʉ́² sɨɨn'³ Jesús

40 Mo gacɨɨ'¹² Jesús fu 'ngoo'¹³ jmɨɨ²¹ do ga'ii'²¹mo tsá² 'ii jløø'³mo tsʉ jilee'²¹mo sɨjéen¹³in 'ii.
41 Joon gacwéi¹ jaain²¹ tsá² sii²¹ Jairo. 'Ii 'in tyʉ'² to² cwo'¹. 'In tsañʉʉ'¹ lo gasii'²¹i 'wojníi¹i 'wii²¹² tɨɨ² Jesús joon gamɨɨ¹ tyani Jesús 'e tsáa¹a fu tya'a.

42 Jaan^{21}mo jóon^{1} seein^{21} 'in ngóo^{1} dyatun^{1} jiin'^{1}. 'In raain^{1} tɨ lɨ júun^{2}mo. Mo gangó^{1} Jesús lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} tsá^{2} ngalíin^{2} coon'^{13}on. 'Áa^{1}mo cuu'^{12} lɨ ngalíin^{2} do.

43 Joon jee^{212} 'ii ngóo^{1} jaain^{21} tsamɨ́^{2} tsaa'^{13}. Ningóo^{1} dyatun^{1} jiin^{21} 'e niganii^{21} wúu^{1} 'áai^{1} coon'^{13} 'e jmoowúu^{1} tuuin^{21} do. Joon 'áa^{1}mo niga'íin^{2} cuu^{2} coon'^{13} tɨmɨ́^{1}. Nigatsaa^{212} jilaa'^{21} 'e 'oo^{1}o pe jo mo ga'láai^{2}.

44 Joon gangatyéen^{1}in lɨ caluu Jesús. Joon gasʉʉ^{21} tɨ' sɨɨn'^{3} 'ido. Joon la tsifu joon gawuun'^{13}mo tuuin^{21}.

45 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ Jesús:

—¿'Iin gasʉ́^{2} sɨn'^{3}ɨɨn?

Jilee'^{21}mo tsá^{2} jo júu^{3} gatyaa^{1}a. Joon Tʉ́^{3} coon'^{13} 'in catyaai^{2}gɨ do gajin'^{2}in:

—Tɨfo'^{2}, lɨ́ɨ^{1} cuui'^{21} tsá^{2} 'nʉ joongɨ 'lee'^{12}i tsá^{2} 'nʉ. Joon unngɨɨ^{2}'ɨ: “¿'Iin gason'^{1} tyi'i?”

46 Joon gajin'^{2} Jesús:

—Lɨ́ɨ^{13}moo la lɨ'ɨ seein^{21} 'in gasʉ́^{2} tyiia tsʉ galili'^{3}oo gaun'láa^{2}moo jaain^{21} tsá^{2} coon'^{13} 'ii'^{21} tyiia.

47 Mo galili'^{3}i 'in tsamɨ́^{2} do 'e galili'^{2}i Jesús 'e niga'láa^{2}mo joon gajó^{2} jlee^{1}i. Joon gasii'^{21}i 'wojníi^{1}i tyani Jesús. Joon gatyaa^{1}a júu^{3} tyani jileei'^{21} tsá^{2} do 'ee cwáain^{1} nigason'^{1}on sɨɨn'^{13}ɨn joon xiiala niga'láa^{2}mo coon'^{13} jmoowúu^{1} 'e tyaan^{1}.

48 Joon gasɨɨ'^{21} Jesús 'ii:

—Niga'láa^{2}mo'o, 'mí^{2}, tsʉ 'wii'^{13} nigalitsáa^{1}mo-'o'o jna. Jløø'^{3}mo'o icwoo'^{2}mo'o.

49 Siin'^{12}mogɨ Jesús faa'^{21}gɨ mo gatyía^{1} jaain^{21} 'in
jó^{1} fu tya' Jairo, 'in tyʉ'^{2} to^{2} cwo'^{1} do. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ
Jairo jin'^{2}in:
—Najuun^{21}mo yʉʉn^{21} tyi'i. Jo untyíin^{2}gɨ'ɨ 'in tɨfo'^{2}
no.
50 Pe ganúu^{2} Jesús joon gajin'^{2}in:
—Jo jmaa^{2}'a 'goo'^{21}o canii^{2} jmáa^{2} tsáai^{1}-'o'o. Joon
i'láa^{2}mo yʉʉn^{21} tyi'i.
51 Mo gatyía^{1} Jesús 'a inʉʉ do joon jo gacwoo^{1}
ngatáai^{2} jiin'^{13} jaain^{21} 'in catyáai^{2}. Jiin'^{13} Tʉ́^{3}-ʉ
nga'í^{2} coon'^{13} Jacobo coon'^{13} Wó^{3}. Joongɨ jiin'^{13}
jmii^{21} 'in yʉʉn^{21} do coon'^{13} jiin'^{13} sáa^{3}o nga'í^{2}.
52 Jilee'^{21}mo tsá^{2} cɨ'^{2}ɨ xuui^{212}-tsi tya' 'ido. Joon
gajin'^{2} Jesús:
—Jo cɨ́^{2}ɨɨ' tsʉ jo mo júuin^{1} 'in yʉʉn^{21} no jiin'^{13} lɨ' 'e
cwuu^{21}mo.
53 Pe jmai'^{2} 'in gangɨ́ɨ^{3}ɨ tsʉ ñi^{1}o 'e najuun^{21}mo 'ido.
54 Joon gason'^{1} Jesús cwoo^{21}o tya' 'in najóin^{1} do.
Joon gafaa'^{21}a coon'^{13} coon^{21} júu^{3} tá^{2} lɨ́^{2}, jin'^{2}in:
—Sɨmɨ́^{2}, ráan^{1}un.
55 Joon gajiin'^{1}o 'ido tún^{1}. Joon la tsifu joon
garóon^{2}. Joon gatyʉ'^{2} Jesús to^{2} 'in tsá^{2} do 'e
cwoo^{21}xʉ 'e dø'^{1} 'ido.
56 Joon lɨ́ɨ^{1} tsa'goo^{21}-tsi tsacøøi'^{13} tya'a. Pe joon
gatyʉ'^{2} Jesús to^{2} 'e jo 'in sɨɨ'^{21}ɨ ce jiin'^{13} jaain^{21} jilaa'^{21}
'e nigalɨ́^{1} do.

9

*Sɨɨ'^{21}ɨ Jesús jɨ dyatuuin^{1} tsá^{2} tya'a 'e tsacwo^{1} júu^{3}
tyʉ́^{2}*

1 Jesús gauncaain^{21} jɨ dyatuuin^{1} tsá^{2} tya'a joon gacwo'^{2}o 'ido 'ii'^{21} to^{2} jmáa^{1}a 'e 'wooi^{21} 'ido jileei'^{21} nii^{2} espíritu gó^{2} taai^{2} alma tya' tsá^{2} joongɨ un'láai^{2} tsatsaa'^{13}:

2 —Sɨ́ɨ^{3}na 'naa', jin'^{2}in, 'e cwolíin^{2}naa cwocwó^{2}oo' tsá^{2} júu^{3} tyʉ́^{2} tya' xiiala tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2} joongɨ un'láa^{2}naa tsatsaa'^{13}.

3 Joongɨ sɨɨ'^{21} Jesús 'ii:

—Jo 'ee cón^{2}oon' coonti tya' tya'i fu lɨ cwolíin^{2}naa'. Jo són^{2}oo' 'mo'u^{2} jon'gɨ cón^{2}oon' mora'^{2}. Jon'gɨ cón^{2}oon' 'iñi'^{1} jon'gɨ cuu^{2} cón^{2}oon'. Tyaan^{1}aan' jmai'^{2} coon^{21} 'mɨ'^{2} tyí^{2}ii' jo cón^{2}oon' tún^{2}.

4 Joon jmoo^{3} joon^{3} coon^{21} 'nʉ́^{1} lɨ tyalíin^{2}naa', do-o jon^{2}oon' jiin'^{13} la i'woo^{21}naa' 'e fuu^{21} do.

5 Joon doñixiia' lɨ jo 'iin^{212}in tsá^{2} 'ii'^{21} 'naa' joon xʉ́^{2}ʉʉ' 'laa^{21} toon^{212} tɨ́ɨ^{13}ɨɨ' lawa coon^{21} li^{2} 'e jmá^{2}aa' cwáain^{1} tya'a.

6 Joon ga'woo^{21}mo. Joon ngalíin^{2} lacaain^{21} lɨ san'^{2} do ngacwoo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} tya' xiiala tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}. Joongɨ gaun'láai^{2} jileei'^{21} tsatsaa'^{13} 'in seein^{21} lacaain^{21} do.

Mo gajúin^{1} Wó^{3} saai^{21} tsá^{2} jmɨɨ^{21}

7 Tsaa'to^{2} Herodes mo galiñii^{1} jilaa'^{21} 'e jmoo^{1}o Jesús jiin'^{13} jo ñii^{1} 'ee 'ɨ́-tsi tsʉ 'wii'^{13} 'inlɨ́ɨi^{13} tsá^{2} jin'^{2}in 'e Wó^{3}-o nigajiin'^{1}in jee^{212} 'lɨɨ^{212}.

8 'Inlɨ́ɨi^{13}gɨ tsá^{2} jin'^{2}in 'e nigajnéi^{1} jaain^{21} tsá^{2} nigacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} sii^{21} Elías. 'Inlɨ́ɨi^{13}gɨ jin'^{2}in 'e nigajiin'^{1}in jaain^{21} tsá^{2} 'in nigacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} calɨɨ.

9 Pe joon gajin'^{2} Herodes:

—Jna-a tsai' gatyʉ'^{3}ʉʉ to^{2} gawuun'^{21} mootyi^{2} Wó^{3}. ¿'Iingɨ 'in lo 'in núu^{3}uu faa'^{21} tsá^{2} lɨɨlɨ^{1}?

'Áai^{1} lɨ́ɨ^{1} gajóoin^{2}-tsi Herodes wa'a tyii'^{12}a xiiala nii^{1}in Jesús.

Cwoo^{1} Jesús 'e gø'^{2} 'ñá^{2} mil tsá^{2}

10 Mo gatyaliin^{1}in tsá^{2} tya' Jesús joon gasɨɨ'^{21}o jilaa'^{21} 'e nigajmaa^{1}a. Joon gajée^{1}i Jesús 'ii 'e gangalíin^{2} coon^{21} co'^{2} fuu^{21} Betsaida.

11 Joon mo galiñi^{1} tsá^{2} joon ngalíin^{2}mo jon. Joon ga'ii'^{21} Jesús 'ii. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido xiiala mo tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}. Joon gaun'láai^{2} tsatsaa'^{13}.

12 Ningóo^{1} nica'lóo^{2}xʉ. Joon gangatyéen^{1}in tsá^{2} tya' Jesús. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—'I'^{2} júu^{3} tsá^{2} 'e cwotyalíin^{2} 'ii'^{21}xʉ 'woo'^{21}o. Joongɨ tsa'naa'^{21}xʉ 'e dø'^{1}ø 'e lɨ tyan' no tsʉ 'e lɨ toon^{212}on' lo jo 'ee sá^{2} coonti.

13 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Cwoo'^{13}xʉ 'naa' 'ino 'e dø'^{1}ø.

Joon gajin'^{2} tsá^{2} tya'a do:

—Jo 'ee sá^{2} coonti. Lɨ́ɨ^{2}mo jiin'^{13} 'ñá^{2} 'iñi'^{1} joongɨ gá^{1}mo joo'^{21} taai^{2} jmɨɨ^{21}. Joon xiiala lí^{2} laa^{21}na'a 'e dø'^{1} jileei'^{21} 'in tsá^{2} lo.

14 Tsʉ tii^{2} la coon'^{21} 'ñá^{2} mil 'in tsá^{2} do. Joon gajin'^{2} Jesús gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a:

—Sii'^{13} tsá^{2} cwocwaa^{1} tɨ' coon'^{21} 'iin'^{13} ca'no'^{3} cíein^{13}.

15 La joon gajmaa^{1}a. Gacwó^{2} jilee'^{21}mo.

16 Joon gason'^{1} Jesús jɨ 'ñá^{2} 'iñi'^{1} do coon'^{13} 'in gái^{1} joo'^{21} taai^{2} jmɨɨ^{21} do. Joon gajǿø^{2} fu yʉ' fu uncwii^{21}. Joon gacwo'^{2}o 'maai'^{13} Dios tya' 'e dø'^{1}ø do. Joon mo ngayuui'^{13} gajmaa^{1}a 'no'^{3} joon gacwo'^{2}o tsá^{2} tya'a 'e jmaa^{1}a jmai'^{2}xʉ jee^{212} tsá^{2} do.

17 Jilee'^{21}mo tsá^{2} gagøø'^{21}ø ce ganeei'^{13} tyʉ́^{2}-tsi.
Joon mo ngayuui'^{13} joon jilaa'^{21} 'no'^{3} 'e gasái^{1}
garøø^{2}mogɨ dyatun^{1} 'motó^{2}gɨ.

Jmaa^{1} Tʉ́^{3} júu^{3} 'e Jesús lɨ́ɨ^{1}i Cristo

18 Coon^{21} jmɨɨ^{212} mo gafaa'^{21}a Jesús júu^{3} tyʉ́^{2}
coon^{21} lɨ yaa-i joon téen^{2}mo tsá^{2} tya'a coon'^{13}on.
Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ Jesús:
—¿'Iin jna jin'^{2} tsá^{2}?
19 'Idogɨ gañii^{1}, jin'^{2}in:
—'Inlɨ́ɨi^{13} tsá^{2} jin'^{2}in 'e 'nʉ-ʉ Wó^{3} saai^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{21}.
'Inlɨ́ɨi^{13}gɨ tsá^{2} jin'^{2} in 'e 'nʉ-ʉ Elías. Pe 'inlɨ́ɨi^{13} jin'^{2}in
'e 'nʉ-ʉ jaain^{21} tsá^{2} 'in nigacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} calɨɨ 'in
nigajiin'^{1} tún^{1}.
20 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ tún^{1} Jesús:
—¿'Naa'gɨɨ', 'ee fó^{2}oo' 'in jna?
Joon gañii^{1} Tʉ́^{3} do jin'^{2}in:
—'Nʉ-ʉ Cristo Jóon^{1} Dios.

Jesús jmoo^{1}o júu^{3} xiiala mi júun^{2}in

21 Pe Jesús lɨ́ɨ^{1} ga'ɨɨ^{1} júu^{3} joongɨ gauntsaa'^{12}i 'e jo
'in sɨɨ'^{21} tsá^{2} tya'a 'elo ce jiin'^{13} jaain^{21}.
22 Joon gajin'^{2}in:
—'In Tsá^{2} Ruu'^{21}mo tsá^{2} noogɨ iní^{2} wúu^{1} lɨɨlɨ^{1}.
Joongɨ jo i'ii'^{21} tsacøøi'^{13} 'ii. Caan^{21}mo coon'^{13} 'in
tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley ijaan'^{21}in
injnga'^{2}mo 'i. Pe mo tɨ 'nɨ^{1} jmɨɨ^{212} ijmáa^{1}a jiin'^{1}o
tún^{1}.
23 Mo ngayuui'^{13} joon gasɨɨ'^{21}ɨ jileei'^{21}:
—Wana 'in 'iin^{212}in jó^{1} coon'^{13} jna cwojmaa^{1}a
'íin^{2}-tsi jilaa'^{21} 'e 'oo^{1}o. 'Ná^{2}-a cwotyaan^{1}an crúu^{13}
tya'a la coon^{21} jmɨɨ^{212} joon cwojaa^{1} coon'^{13} jna.

24 Tsʉ jileei'^{21} 'in 'iin^{212}in lái^{1} yaai icaa^{21}mo fu juncwii^{21} tya'a. Pe jileei'^{21} 'in caai^{21} fu juncwii^{21} tya' 'wii^{212} tyiia 'in tiin'^{13}mo 'ii.

25 Jo 'ee to^{2} 'íi^{3} tya' tsá^{2} wa'a 'e galɨ́^{2} tya'a la tøøi^{2} fu juncwii^{21} joon caa^{21}mo fu juncwii^{21} tya'a 'ña'a.

26 Tsʉ wana 'in ga'aa^{1} fa'ɨɨ'^{21} 'wii^{212} tyiia coon'^{13} jilaa'^{21} júu^{3} tya' xiiala mo tyʉ'^{2} Dios to^{2} la joon jon jna, 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2}, ni 'aa^{21}oo fa'ɨɨ'^{21} 'wii^{212} tya'a mi yíi^{3}aa lawa Røøi^{13} coon'^{13} 'ii'^{21} tya' Ña'ñʉ'^{1}ʉ' coon'^{13} jileei'^{21} ángeles tya'a.

27 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa' 'inlɨ́ɨi^{13} jee^{212} 'in téein^{2} lo nano jo ijúun^{2}in nʉ'gɨ la jo mo gatyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}.

Unsɨ́ɨi^{2} Jesús la lɨ́ɨ^{1}i

28 Mo gatɨ́^{2} jñá^{2} jmɨɨ^{212} 'e gafaa'^{21} Jesús 'elo joon gasoo^{1}o coon^{21} moo'^{21} 'e tsafaa'^{12}a júu^{3} tyʉ́^{2}. Ngoo^{21}-o coon'^{13} Tʉ́^{3} coon'^{13} Jacobo coon'^{13} Wó^{3}.

29 Joon la 'ɨɨ^{212} faa'^{21} Jesús júu^{3} tyʉ́^{2} la tøøi^{2} níi^{1}i coonti coon^{21} galɨsɨ́ɨ^{2}mo la 'ɨɨ^{1}. Joongɨ sɨɨn'^{13}ɨn galɨ taa^{21} jɨɨ'^{1} lɨɨlɨ^{1}.

30 Joon gajnéi^{1} gái^{1} tsañʉʉ'^{1} co' lɨ siin'^{12}in. Gajná^{2} joo'^{21} la 'ui lɨ siin'^{13}in. Jaain^{21} sii^{21} Moisés, jaain^{21}gɨ sii^{21} Elías.

31 Téein^{2} coon'^{13} Jesús sɨɨ^{1}i xiiala mi jóon^{2}in. 'E 'ná^{2} nii^{21} wúu^{1} fu Jerusalén.

32 Lɨ́ɨ^{1} jalicwuu^{1}i Tʉ́^{3} coon'^{13} 'in tsá^{2} catyaai^{21}gɨ do. Pe jo gacwuu^{21}i. Joon ganii^{21}o jilaa'^{21} 'e 'ya'^{2}gɨ tya' Jesús. Joon ganíi^{2}in jɨ gái^{1} tsañʉʉ'^{1} do 'in téein^{2} coon'^{13}on.

33 Mo gangalíin^{2} 'in tsá^{2} do co' lɨ siin'^{12} Jesús joon gajin'^{2} Tʉ́^{3} do:

—Tɨfo'^{2}, ¡lɨ́ɨ^{1} tyʉ́^{2} 'e toon^{21}o'on lo! Jmoo^{21}o'o 'nɨ^{1} 'nʉ́^{1} lo; coon^{21} 'nʉ́^{2}'ʉ coongɨ tya' Moisés coongɨ tya' Elías.

Pe Tʉ́^{3} do coonti jo ñi^{1} jilaa'^{21} 'e faa'^{21}a.

34 La 'ɨɨ^{212} faa'^{21}a do-o gajó^{2} coon^{21} jníi^{1} 'e gacɨɨn'^{13}in. Joon gafoo'^{1}mo mo gatáai^{2} jee^{212} jníi^{1} do.

35 Joon ganuu^{1} coon^{21} júu^{3} jee^{212} jníi^{1} do 'e gajin'^{2} 'elo:

—Yʉʉn^{21} tyiia 'in 'iin^{212}na lo. Nʉʉ^{2}ʉʉ' júu^{3} tya'a.

36 Mo ngayuui'^{13} gafaa'^{21}a 'e júu^{3} do joon ganíi^{2}mo jiin'^{13} 'ña'a Jesús. Jo 'ee gajin'^{2}in coonti jon'gɨ gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} ce jilaa'^{21} 'e niganí^{2}i.

Gaun'láai^{2} Jesús jaain^{21} sɨmii'^{21} 'in 'yuui 'in 'lɨɨi'^{3} alma tya'a

37 Mo gajná^{2} jmɨɨ^{212} do coon^{21} gajgáa^{1}i 'e moo'^{21} do joon lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} tsá^{2} ngaunjiin'^{21}in Jesús.

38 Joon jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'in ngó^{1} jee^{212} tsá^{2} do gasɨɨ'^{21}ɨ coon^{21} júu^{3} tá^{2} lɨ^{1}, jin'^{3}in:

—Tɨfo'^{2}, jmaa^{2}'a feei'^{1}-'o'o jøøi^{212}du' yʉʉn^{21} tyiia lo tsʉ camuui'^{13} 'in no seein^{21} tyiia.

39 'Yuui jaain^{21} espíritu gó^{2} 'e jmoo^{1} 'e 'oo^{1}o joongɨ joon^{21}in ñii'^{1}i. Joongɨ 'yee'^{21} jon^{1} moo'oo^{2}o. Joongɨ 'e'^{2}e wúu^{1}. Jo 'iin^{212}in tʉʉ^{1}i.

40 Nigamɨ́^{3}oo tyani tsá^{2} tyi'i 'e tyíi^{2}mo 'in 'lɨɨi'^{3} 'yuui alma tya'a pe jo mo galɨ'^{2}ɨ.

41 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} fúui^{1} do:

—¡Tsá^{2} 'in jo tsáai^{1}-tsi 'naa'! Jiin'^{13} 'e gó^{2} 'øøi'^{21}-'oo'. Jo ní^{3}ii lɨɨ'^{21} 'e 'ná^{2}-a 'e siin'^{13}na coon'^{13} 'naa' joongɨ jmáa^{3}aa taa'^{21}a 'wii^{212} tyii'.

Joon jin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ jmii^{21} xuui^{212} do:

—Ñijee^{1}du' yʉʉn^{21} tyi'i fu lo.

42 Pe mo gangatyéen^{1} 'in sɨmii'^{21} do 'in espíritu gó^{2} do gapíin^{2} 'ii ni 'wó^{2}. Gajmaa^{1}a 'e gajooin^{21} ñii'^{1}i 'ido tún^{1}. Pe Jesús gatyʉ'^{2} to^{2} 'in espíritu do wa'a cwo'ɨ́ɨ^{1}ɨ. Joon gaun'láa^{2}mo 'in sɨmii'^{21} do. Joon gajaan'^{1}mo 'ido jmii^{21}.

43 Jilee'^{21}mo tsá^{2} ganga'goo^{21}-tsi jilaa'^{21} 'e jmɨɨ^{212} cɨɨ'^{13} Dios jmaa^{1}a.

Jmoo^{1} Jesús júu^{2} xiiala mi júun^{2}in

La 'ɨɨ^{212} jmoo^{1}o tsa'goo^{21}-tsi tsá^{2} coon'^{13} jilaa'^{21} 'e faa'^{21} Jesús joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús tsá^{2} tya'a:

44 —Nʉʉ^{2}duu' coon'^{21} tún^{2} 'elo. Joon jo cwa'iin'^{13}-'oo'. Jna-a 'e Ruu'^{21}na Tsá^{2}. Pe 'ná^{2}-a ijaain'^{21} tsá^{2} jna ja'cwoo^{21} tsá^{2}.

45 Pe tsá^{2} tya' Jesús do jo ga'øøi'^{21}-tsi jilaa'^{21} 'e sɨɨ'^{21}ɨ 'ii tsʉ jo mo galisá^{2} 'ii'^{21} wa'a 'øøi'^{21}-tsi. Joon 'goo'^{21}-o wa'a mɨɨ'^{21}ɨ Jesús wa 'e nijin'^{2}in la lɨ 'e najin'^{2}in.

'E'^{2}e Jesús tsá^{2} 'iin 'in tyíin^{13}gɨ ni fu

46 Joon tsá^{2} tya'a ga'láa^{2} 'wii^{212} jo cwo'^{2}o júu^{3} ruu'^{21}i 'iin jee^{212} 'ii 'in tyíin^{13}gɨ.

47 Pe Jesús galili'^{3}o jilaa'^{21} 'e 'ɨ^{1}-tsi 'ido. Joon gasaan'^{12}in jaain^{21} xuui^{212} joon gasiin'^{21}in jee^{212} 'ii.

48 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Jileei'^{21} 'in 'ii'^{21} 'in xuui^{212} lo coon'^{13} 'e sii^{21} jna 'ii'^{21}mo jon jna. Joon jileei'^{21} 'in 'ii'^{21} jna 'ii'^{21}mo jon

'in gasii^{21}in jna. Jileei'^{21} 'in 'woi^{1}gɨ jee^{212} 'naa' 'ii 'in tyíin^{13}gɨ la jee^{212} jileei'^{21}.

'In jo jmoo^{1} 'e gó^{2} tyi' 'ii 'in tyúi^{1} coon'^{13} jna'

49 Joon gajin'^{2} Wó^{3} gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Tɨfo'^{2}, nigajøø^{21}ø'ø jaain^{21} 'in ngɨ́^{1} to^{2} 'wooi^{1} espíritu gó^{2} coon'^{13} 'e sii^{21} 'nʉ. Joon gauntsaa'^{13}moo'o tsʉ jo ngɨɨ^{1} coon'^{13} jna'.

50 Joon gajin'^{2} Jesús gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Jo untsaa'^{13}naa' tsʉ jileei'^{21} 'in jo jmoo^{1}o 'e gó^{2} tyi' 'ii 'in uncaain^{21} coon'^{13} jna'.

Jíin^{2}mo Jesús Jacobo coon'^{13} Wó^{3}

51 Mo gatɨ́^{2} li tsei'^{2} Jesús fu ñʉfú^{2} ga'ii^{21}o fu^{1} tsáa^{1}a fu Jerusalén tá^{2}-a taain^{2}-tsi.

52 Joon gasii^{1}in tsá^{2} tya'a nifugɨ. Joon ngalíin^{2} coon^{21} fuu^{21} 'e náa^{1} co' Samaria gamɨɨ^{1}ɨ lɨ ján^{2}.

53 Pe tsá^{2} seein^{21} Samaria do jo ga'ii'^{21}i Jesús tsʉ galili'^{3}o 'e tsáa^{1} 'ido fu Jerusalén.

54 Mo ganí^{2} tsá^{2} tya'a Jacobo coon'^{13} Wó^{3} 'elo joon gasɨɨ'^{21}ɨ:

—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', ¿ja 'iin^{212}u'un wa'a siin^{21}na'a júu^{3} 'e xii^{1}a goon^{21} po'^{3} jɨ́^{2} fu yʉ' fu juncwii^{2} tya'a? Joon ityee^{21}mo coon'^{21} tya' jilee'^{21}i 'in tsá^{2} no la gaj-maa^{1}a jaain^{21} tsá^{2} 'in gacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} calɨɨ 'in sii^{21} Elías.

55 Joon gajøøi^{2} Jesús 'ii joon gajin'^{2}in:

—'Naa'a jo ñí^{2}ii' coonti xiiala lɨ́ɨi^{1} espíritu jeei^{13} 'naa'.

56 Jna-a, 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2}, jo góo^{3}oo wa'a 'e 'iin^{212}na fu juncwii^{21} tya' tsá^{2} xʉlɨ'ɨ jmáa^{3}aa tiin'^{13}mo tsá^{2}.

Joon gangalíin^{2} coon fuu^{21} pi'^{3} lɨ xiia'.

'Ee 'ná^{2} jmaa^{1}a wa'a 'iin^{212} tsá^{2} ngɨ́^{1} coon'^{13} Jesús

57 Mo gangalíin^{2} fu^{1} táai^{2} jaain^{21} tsañ~~uu~~'^{1} nijin'^{2} gas~~ii~~'^{21}~~ɨ~~ Jesús:

—'Iin^{212}na ní^{3}ii coon'^{13} 'n~~u~~ doñixiia' ca cwoo'^{2}'o.

58 Joon gañii^{1} Jesús:

—Jileei'^{21} cwii^{1} sá^{2} tóo^{2}-o tsa' xá^{2} joongɨ jileei'^{21}gɨ ton^{1} sá^{2} sɨ́^{2}-~~ɨ~~ pe jna-a Ruu'^{21}na Tsá^{2} jo 'óo^{3}oo xiia' lɨ cwuu^{21}na.

59 Joon gajin'^{2} Jesús gas~~ii~~'^{21}~~ɨ~~ jaain^{21}gɨ:

—Na^{1} coon'^{13} jna.

Pe 'idogɨ gajin'^{2}in:

—Cwó^{3}du'u cata ní^{3}ii jéei^{1} ni'áai^{1}duu ñ~~u~~'^{3}~~uu~~.

60 Joon gajin'^{2} Jesús:

—Já^{1}du' cwo'aa^{1}i 'in jo tsáai^{1}-tsi jna 'in 'l~~ii~~^{212} do. Pe 'n~~u-u~~ cwoo^{2}du'u, cwocwo'^{2}'o júu^{3} ty~~ú~~^{2} tya' xiiala mi ty~~u~~'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}.

61 'In xeei'^{21}gɨ gajin'^{2}in:

—Ña'ñ~~u~~'^{1}~~u~~' 'iin^{212}na ní^{3}ii coon'^{13} 'n~~u~~ pe jéei^{1} cwoo^{2}du'u ni'i'^{3}ii júu^{3} tsá^{2} néei^{1} in~~uu~~ tyiia.

62 Pe Jesús gajin'^{2}in:

—Ts~~u~~ lawa jaain^{21} tsá^{2} 'in ga'láa^{2} 'wii^{212} núu^{2}un júu^{3} tya' Dios pe jo gacón^{2} cwáain^{1} coon^{21} tún^{2}. Jo t~~ii~~^{2}i 'ii'^{21} Dios 'ii lɨ ty~~u~~'^{2} Dios to^{2}.

10

Sii^{1}in Jesús setenta tsá^{2} 'e tsacwo^{1} júu^{3} ty~~ú~~^{2}

1 Mo ngayuui'^{13} jilaa'^{21} 'elo joon gatyiin'^{12} Jesús coon^{21}gɨ setenta tsá^{2} tún^{1}. Joon gasii^{1}in tɨ' gái^{1} tɨ' gái^{1} tyaníi^{1}i 'e tsacwoo^{1} júu^{3} ty~~ú~~^{2} la caain^{21} fuu^{21} lɨ 'ná^{2} tsáa^{1}a.

2 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ:

—'E la ja'^{2}mo, lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} tsá^{2} seein^{21} 'in 'ná^{2}gɨ núu^{2} júu^{3} 'e 'iin^{212}mo Dios tsá^{2}. Pe xʉ tsá^{2} seein^{21} 'e lí^{2} tsalíin^{2} tsajmáa^{2} júu^{3}. 'Wii'^{13} joon mɨ́^{2}ɨɨ' tyani Dios 'in 'iin^{212}in tsá^{2} wa'a sín^{1}gɨ tsá^{2} 'in cwó^{1}gɨ 'e júu^{3} lo.

3 Cwolíin^{2}naa'. Tyán^{2}aan' cwáain^{1} tsʉ sɨ́ɨ^{3}na 'naa' lawa joo'saa'^{21} yʉʉn^{21} jee^{212} 'yiia'^{1} tsiinuu^{21}.

4 Jo 'ee cón^{2}oon' jon' mora'^{2} jon'gɨ tuloo^{21} taa'^{13} cuu^{2} jon'gɨ mɨ́ɨ^{13}ɨɨ'. Joon jo un'ɨɨi^{212} yaanaa' foo'^{13}naa' tsá^{2} tya'i fu^{1}.

5 Mi cwotaa^{21}naa' tsi inʉʉ jée^{1} foo'^{21}oo' 'in tsá^{2} do: “Mɨɨ^{21}ɨ'ɨ tyani Dios 'e uncwaa'^{3}i inʉʉlo.”

6 Wana 'in tsá^{2} do røø^{21} 'ii'^{21} tya'a i'ii'^{21}mo coon^{21} 'e tyʉ́^{2} la lɨ 'e nuu^{1}. Wana jo la joon jo tɨ́ɨi^{2} 'e júu^{3} tyʉ́^{2} do.

7 Do-o jóon^{13}oo', dogɨ jon cøø^{2}øø' joongɨ 'úu^{2}uu' jilaa'^{21} 'e cwoo^{1} 'naa' tsʉ jileei'^{21} tsá^{2} 'in jmoo^{1}o to^{2} tɨ́ɨ^{2}mo 'e 'uun'^{21}un dø'^{1}ø. Jo ngɨ́^{2}ɨɨ' la tyi 'nʉ́^{1}.

8 Wana xiia' fu lɨ gatyalíin^{2}naa' 'ii'^{21} tsá^{2} 'naa' cǿ^{2}øø' jilaa'^{21} 'e cwo'^{2}o 'naa'.

9 Un'láa^{2}naa' tsatsaa'^{13} 'in seein^{21} do. Joon síi^{13}ii': “Tya'an nijó^{1} 'e tyʉ'^{2} Dios to^{2} 'naa'.”

10 Pe wana gatyalíin^{2}naa' coon^{21} fuu^{21} lɨ jo 'ii'^{21}i tsá^{2} 'naa' cwo'woo^{21}naa' tya'i fu^{1} joon fóo^{13}oo' la lo:

11 “Cagɨ 'laa^{21} sá^{2} góo^{2}oo' lo 'e taa'^{13} mɨɨ^{21}ɨ'ɨ xʉʉ^{2}ʉ'ʉ lo lawa coon^{21} li^{2} 'e jmoo^{21}o'o tya' 'e gó^{2} tyii'. Pe cwoliñí^{2}ii' 'áa^{1}mo nijatyéen^{1}in 'e tyʉ'^{2} Dios to^{2} 'naa'.”

12 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa' —jin'^{2} Jesús—, mi 'íin^{2} fu juncwii^{21} lɨ́ɨ^{1}gɨ wúu^{1} iní^{2} 'in tsá^{2} seein^{21} fuu^{21} do lagɨ tya' tsá^{2} seein^{21} fuu^{21} Sodoma.

Tsá² néei¹ fuu²¹ 'e jo nʉʉ'¹³

13 'Fuu²¹²uu 'naa' tsá² néei¹ Corazin. Fuu²¹²uu
'naa' jon tsá² néei¹ Betsaida. Wa'a la caain²¹ fuu²¹
Tiro coon'¹³ Sidón wa galɨ́² coon²¹ milagro 'e nigalɨ́²
jee²¹² 'naa' ca la mo jéei¹ la mo 'iin²¹²in unsɨ́ɨi² 'e
'ɨ¹-tsi. Joongɨ 'e tyii¹ coon²¹ 'mɨ'² lí¹ tyiia²¹² joon
ga'ɨ́ɨ²i fó² mootyíi¹i lawa coon²¹ li² 'e gajo'²o-tsi.

14 Pe mi 'íin²in fu juncwii²¹ 'naa'²¹a lɨ́ɨ¹ wúu¹gɨ
móo³'naa' lagɨ 'in tsá² néei¹ Tiro coon'¹³ Sidón.

15 Joongɨ 'naa'a 'in néei¹ Capernaum, ¿tɨ lɨ́ɨ²naa'
isaa'²¹ 'naa' fu 'ñʉ'fú²? Xʉjoon ixaa²¹moo' fu lɨ 'ii²¹.

16 Jileei'²¹ 'in nuu¹u júu³ tyii' —jin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ
tsá² tya'a—, nuu¹o jon júu³ tyiia. Jileei'²¹ 'in jo 'ii'¹²
'naa' la joon jon jo 'ii'¹i jna. 'In jo 'ii'¹³ jna la joon
jon jo 'ii'¹i 'in gasii¹in jna.

Joon mi yuui'¹³ gajin'² Jesús 'elo gangalíin²mo
tsá² tya'a do.

Gacwolíin²mo tsá² 'in gasii¹in Jesús

17 Joon gacwolíin²mo 'in setenta tsá² do jløø'³mo
jin'²in:

—Ña'ñʉ'¹ʉ', cagɨ espíritu gó² galɨnʉʉ'¹³o to² tyʉʉ'¹³
jna'a coon'¹³ 'e sii²¹ 'nʉ.

18 Joon gajin'² Jesús:

—Jo'²o. Gamóo³oo xiiala mo gatøø'²¹i Satanás fu
yʉ' fu juncwii²¹ lawa coon²¹ jɨ́² cwaain²¹ 'ñá².

19 Jna gacwo'²oo 'naa' 'ii'²¹ 'e 'øø¹³øø' moo'woo²¹
mɨɨ'²¹ coon'¹³ tɨcún³ joongɨ ilii'²¹oo' jilaa'²¹ wa' pí³
tya' tsá² 'lɨɨi'³. Joon jo tɨ́² 'nii'²¹ tyii'.

20 Mo tyʉ́'²ʉʉ' to² 'in 'wói¹ 'in 'lɨɨi'³ taai² alma tya'a
tsá² joon 'woo²¹mo jon pe jo jmaa²aa' jløø'³naa'

'wii'^{13} joon, pe jmáa^{2}aa' jløø'^{3}naa' tsʉ 'wii'^{13} nigatyii'^{13}mo Dios 'naa' 'e cwolíin^{2}naa' ñʉ'fú^{2}.

Jløø'^{3}mo Jesús

21 La tsifu joon gajmaa^{1} 'in Esíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios galijløø'^{3}mo Jesús. Joon gajin'^{2}in:

—Cwóo^{3}oo 'maai'^{13} Ña'ñʉ'^{1}ʉ'. 'Nʉ-ʉ fii^{212} ni 'wó^{2} joongɨ fu juncwii^{21}. Cwóo^{3}oo 'maai'^{13} tsʉ niga'máa^{2}o'o jilaa'^{21} júu^{3} tyi'i 'e jo ñí^{2} tsá^{2} jmɨɨ^{1}-tsi coon'^{13} 'in tsá^{2} 'øøi'^{21}-tsi. Joon niga'ee'^{12}o'o tyani tsá^{2} 'woi^{1} 'in lɨ́ɨi^{1} la lɨ́ɨi^{1} xuui^{212} 'in jo mo gauntsáa^{1}. Tsʉ la joon Ña'ñʉ'^{1}ʉ' nigali'iin^{212}mo'o.

22 'Ñʉ'^{2}oo nigacwo'^{2}o jna jilaa'^{21}. Ce jiin'^{13} jaain^{21} tsá^{2} jo lí^{2} licwii^{1}in Jóon^{1} Dios jiin'^{13} 'ña'a Dios Jmii^{21} cwii^{1}in 'ii. La joongɨ jon ce jiin'^{13} jaain^{21} jo lí^{2} licwii^{1}in Dios Jmii^{21} jiin'^{13} 'ña'a Jóon^{1}on licwii^{1}in 'i coon'^{13} jileei'^{21} 'in 'iin^{212}in 'in Jóon^{1}-o 'e licwii^{1}in 'ii.

23 Joon gajøøi^{2} Jesús tsá^{2} tya'a. Joon jin'^{2}in gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Jløø'^{3}mo ce jileei'^{21} 'in jøø^{2} jilaa'^{21} coon'^{13} unníi^{1}i 'e jøø^{2} 'naa'.

24 Tsʉ 'ela ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} tsá^{2} 'in gacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} calɨɨ coon'^{13} jileei'^{21} røøi^{13} nigali'iin^{212}in jøø^{2} jilaa'^{21} 'e jøø^{2} 'naa' nano. Pe jo gangoo^{1}o. Nigali'iin^{212}in núu^{2}un ce jilaa'^{21} 'e núu^{2}uu' nano. Pe jo ganúu^{2}un.

Lawa jaain^{21} tsá^{2} Samaria

25 Joon garoon^{1} jaain^{21} tɨfo'^{2} tya' ley. Joon gangasii'^{12}i Jesús. 'Iin^{212}in jøø^{2}do xiiala lɨ́ɨi^{1} Jesús. Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ:

—Tɨfo'^{2}, ¿'ee 'ná^{1} jmáa^{3}aa itiin'^{13}na fu juncwii^{21} tyiia?

26 Joon gañii^{1} Jesús:

—¿'Ee to^{2} tyʉ'^{2} ni jí^{2} tya' ley? ¿Xiiala gafaa'^{12}a 'e ley do lɨ́ɨ^{2}u?

27 Joon gañii^{1}i 'in tɨfo'^{2} tya' ley do:

—“Cwoli'née^{1}mo'o Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Dios tyi'i la tøøi^{2} alma tyi'i, joongɨ coon'^{13} la tøøi^{2} 'waa'^{21} pí^{2} tyi'i, joongɨ coon'^{13} la tøøi^{2} 'e 'ɨ^{1}-'o'o. Joongɨ cwoli'née^{1}mo'o tsagóo^{2}'o lawa'a woo^{2}o'o” —jin'^{2} tɨfo'^{2} tya' ley do.

28 Joon gajin'^{2} Jesús:

—Tyʉ́^{2}-ʉ nigafaa'^{13}'a. Wana gajmaa'^{13}'a jilaa'^{21} 'elo tiin'^{13}mo'o.

29 Pe 'in tɨfo'^{2} tya' ley do 'iin^{212}in untyú^{1}mo 'ña'a joon gajin'^{2}in gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—¿'Iin tsagóo^{3}oo?

30 Joon gajin'^{2} Jesús:

—Lawa jaain^{21} tsá^{2} gajgáa^{1}i fu^{1} tya'i fu Jerusalén 'e tsáa^{1}a fu Jericó. Joon gasain'^{2} 'uun^{21} 'ii. Joon ga'uun^{21}o ce jilaa'^{21}a cagɨ sɨɨn'^{13}ɨn. Joongɨ gajmee'^{21}i lɨɨlɨ^{1} coon^{21} xʉʉ jo gajnga'^{2}mo.

31 La coon^{21} jo ngaa^{21}mo joon jaain^{21} untsá^{2} gajgáa^{1}i 'e fu^{1} do-o jon. Pe mo ganí^{2} 'ido lɨ' tɨ' gangɨ́ɨ^{1}i.

32 La joon jon jaain^{21}gɨ tsá^{2} levita gangɨ́ɨ^{1}i fu do. Joongɨ coon^{21} tsáa^{1} joon gangɨ́ɨ^{1}i mo ganí^{2}i.

33 Pe jaain^{21} tsá^{2} coon^{21} fuu^{21} 'in seein^{21} Samaria 'in gangɨ́ɨ^{1}i fu do-o jon. Joon mo ganí^{2} 'ido joon fúu^{2} galɨ́ɨ^{1}i.

34 Joon gangatyéen^{1}in lɨ ráain^{2} 'in tsañɨɨ'^{1} do.
Joon gajmaa^{1}o mɨ́^{1} lɨ sɨcwuu'^{21} tya' 'ido. Gasuun^{21}
aceite coon'^{13} vino. Joon gapaa'^{21}a 'mɨ'^{2} lɨ sɨcwuu'^{21}
tya' 'ido. Joon gatyée^{1}mo 'ido bu'^{3} tya'a. Joon
gangajée^{1}i 'ido coon^{21} lɨ cwói^{1} ján^{2}. Joon ga'aa^{1}i.
35 Mo gajná^{2} jmɨɨ^{212} do itsei'^{2} 'in tsá^{2} do joon
gatyii^{21}xɨ cuu^{2} gacwo'^{2}o fii^{212} 'e 'nɨ́^{1} do. Joon
gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido: "Jøø^{2} 'in tsañɨɨ'^{1} no. Jøø^{2}du' joon
wana ga'íin^{1}gɨ'ɨ cuu^{2} no icɨ́ɨ^{3}oo tyi'i mi lɨ gaa'^{13}na."
36 Joon gajin'^{2} Jesús gasɨɨ'^{21}ɨ 'in tɨfo'^{3} tya' ley do:

—¿'Iin lɨ́ɨ^{2}u jee^{212} 'in gaai^{21} do galɨ́ɨ^{1}i lawa jaain^{21}
tsagoo^{1}o 'in tsañɨɨ'^{1} 'in gajmeei'^{21} 'uun^{21} do?
—jin'^{2} Jesús.
37 Joon gajin'^{2} tɨfo'^{2} tya' ley do:

—'In tsá^{2} coon^{21} fuu^{21} do 'in fúu^{2} galɨ́ɨ^{1}i 'in tsá^{2}
sɨcwuui'^{21} do.
Joon gajin'^{2} Jesús gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Ngɨ́^{2}, cwajmáa^{2} ce tí^{2} la joon.

Jesús tyíin^{13}in tya' Marta coon'^{13} María

38 Joon ngoo^{212} Jesús la fu^{1} 'yúu^{2}i. Joon gatyíi^{1}a
coon^{21} fuu^{21}. Joon do-o jaain^{21} tsamɨ́^{2} sii^{21} Marta
gatøø^{1}ø fu tya'a.
39 Joon Marta do seein^{21} jaain^{21} ruu'^{21}i sii^{21}
María. Joon 'ido-o gacwoo^{21} 'wii^{212} tɨɨ^{2} Jesús 'e
'iin^{212}in núu^{2} jilaa'^{21} 'e jin'^{2} Jesús.
40 Pe Marta do lɨ́ɨ^{1} cwo'^{2}-tsi coon'^{13} jilaa'^{21} to^{2}
jmoo^{1}o. Joon gangatyéein^{13} lɨ tyíin^{1} Jesús joon
gasɨɨ'^{21}ɨ:

—Ña'ñʉ'¹ʉ', ¿tɨ jo cu'²xʉ-'o'o coonti 'in ruu'²¹na no coonti tuui¹ jna 'ñii'a coon'¹³ jilaa'²¹ to² jmóo³oo? Sii'¹³'i cwouncoon'¹³xʉ jna.

41 Joon gañii¹ Jesús:

—Marta, ¿'ee lɨ' cu'²-'o'o coon'¹³ jilaa'²¹ to² 'e jmoo²'o?

42 Pe coon²¹ 'e sá² 'e tyiin²gɨ. María lo nigatyii'¹³o coon²¹ 'e tyʉ́²gɨ. Joon ce jiin'¹³ jaain²¹ jo 'in cwooi²¹ tyí² tya'a.

11

'E'²e Jesús tsá² tya'a xiiala faa'²¹ tsá² júu³ tyʉ́²

1 Cafu mo galɨ́² gafaa'²¹ Jesús júu³ tyʉ́² joon mo ngayuuí'¹³ gafaa'²¹a joon jaain²¹ jee²¹² tsá² tya'a gasɨɨ'²¹ɨ Jesús:

—Ña'ñʉ'¹ʉ', 'e'²'e jna'a xiiala faa'¹³a'a júu³ tyʉ́² la ga'e'² Wó³ tsá² tya'a.

2 Joon gajin'² Jesús:

—Mi fó²oo' júu³ tyʉ́² tyii' fá²aa' la lo:

Ña'ñʉ'¹ʉ' tyín¹u'un ñʉ'fú² tyi'i.
Jiin'¹³ 'nʉ-ʉ 'in tyúi¹ la jee²¹² jileei'²¹ 'in seein²¹.
Tyʉʉ'²¹ to² jna'a.
Fu ñʉ'fú² jilaa'²¹ ilɨ́² jiin'¹³ la 'iin²¹²u'un.
Jmáa² jon ni cwoo'¹³ juncwii²¹.

3 Cwo'³'o jna'a 'e liin¹ 'e tyée³e'e jmɨɨ²¹² no.

4 Joon 'íin¹u'un tsaa² tyii'i tsʉ la joon jon jna'a 'íin²moo'o tsaa² tya' jileei'²¹ 'in gajmaa¹a 'e gó² tyii'i.

Un'øø¹u'u jna'a 'e jo 'naa'¹³a'a tsaa².

5 Gajin'²in jon Jesús gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—Jmoo'^{13}du' cwáain^{1} lawa jaain^{21} jee^{212} 'naa' 'in 'aa^{1}i jaain^{21} tsá^{2} seein^{21} tyʉ́^{2} coon'^{13}. Joon la 'woo^{1} tyíia^{2} nʉ́ʉ^{1} ngóo^{1}-o fu tya' 'ido. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido: "Jmáa^{2} fee'^{1}-'o'o, tyí^{3}ta'a 'nɨ^{1} 'iñi^{1} 'ná^{3}aa.

6 Tsʉ jaain^{21} tsá^{2} seen^{2}'na tyʉ́^{2} coon'^{13} sá^{2} coon^{21} lɨ jaa'^{12}i. Joon gacwaa'^{12}i fu tyiia joon jo 'ee 'óo^{3}oo coonti wa'a 'e cwo'^{3}oo."

7 Joon 'in dogɨ gajin'^{2}in ca tɨ tsi inʉʉ li raain^{21}: "Jo untyíi^{2}u jna tsʉ sɨjnɨɨ^{1} 'nʉ́^{3}ʉʉ. Joongɨ yʉʉn^{21} tyiia tee'^{13}mo coon'^{13} jna cwuu^{21}mo ni coo'mó^{2}. Jo lí^{2} raan^{21}na wa'a 'e lí^{2} cwo'^{3}oo 'nʉ coonti."

8 'E la ja'^{2}mo fo'^{3}oo —jin'^{2} Jesús— fiin'^{13} jo roon^{1}on 'e cwo'^{2}o 'ido tsʉ 'wii'^{13} tsá^{2} seein^{21} tyʉ́^{2} coon'^{13}on do ilí^{2} roon^{1}on cwo'^{2}xʉ 'ido la coon'^{21} 'e jo untyíi^{2}gɨ 'ido 'ii. Joon cwo'^{1}o jiin'^{13} 'e 'ná^{1}xʉ.

9 'E la joon fuu^{212}uu 'naa', mɨ́^{2}ɨɨ' tyani Dios tsʉ joon cwo'^{2}o 'naa'. 'Nee'^{13}naa' tsʉ joon tyee'^{21}moo'. Pó^{2}oo' 'ooca'nʉ́^{1} tsʉ joon inaa^{21}o.

10 Tsʉ jileei'^{21} 'in mɨ^{1} 'ii'^{21}mo. Joongɨ jileei'^{21} 'in 'noo'^{2} tyiia'^{13}o. Joongɨ jileei'^{21} 'in pó^{2} 'ooca'nʉ́^{1} naa^{21}o tya' 'i.

11 'Jmoo^{2} joon^{2} jaain^{21} 'naa' lɨ́ɨɨ^{1}naa' tsacøøi'^{13}, ¿tɨ cwó^{2}oo' yʉʉn^{21} tyii' coon^{21} cuun^{212} wa mo gamɨɨ^{1}ɨ 'iñi'^{1}? ¿Tɨ cwoo'^{13}naa' jaain^{21} mɨɨ'^{21} wa mo móo^{1}i joo'^{21} taai^{2} jmɨɨ^{21},

12 owa cwoo'^{13}naa' 'ee jaain^{21} tɨcún^{3} wa mo gamɨɨ^{1}ɨ coon^{21} mootú^{2}?

13 Pe wana 'naa', 'in jo tyú^{1}naa' cwó^{2}oo' yʉʉn^{2} tyii' 'e tyʉ́^{2} xiiati lɨ́ɨ^{1}gɨ icwo'^{2}o Ña'ñʉ'^{1}ʉ' tyíin^{1} ñʉ'fú^{2} 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya'a tya' jileei'^{21} 'in mɨ^{1}.

Cwo'^{2} tsá^{2} tsaa^{2} Jesús 'e coon'^{13} 'ii'^{21} tya' 'in 'lɨɨi'^{3}

jmoo¹o

14 Seein²¹ jaain²¹ tsá² 'in ga'í² 'in 'lɨɨi'³ alma
tya'a. Joon jo cwo¹ faa'²¹ 'ido. Mo gatyii¹ Jesús
'in 'lɨɨi'³ 'yuui alma tya'a galí²-ɨ faa'²¹o. Joon lɨɨlɨ¹
ganga'goo²¹-tsi tsá² 'elo.
15 Pe 'in lɨ́ɨi¹³gɨ gajin'²in:
—'In tsañɨɨɨ'¹ lo 'wooi¹ 'in 'lɨɨi'³ coon'¹³ 'ii'²¹ tya'
Beelzebú 'in tyɨ'² to² 'ii.
16 'In xeei'²¹gɨ gali'iin²¹²in coon²¹du cwáain¹ xi-
iala lɨ́ɨi¹ Jesús joon gamɨɨ¹ɨ coon²¹ milagro.
17 Pe ñii¹ Jesús 'ee 'ɨ¹-tsi 'in tsá² do. Joon gasɨɨ'²¹ɨ
'ii:
—Lawa coon²¹ fuu²¹ 'e tún² 'ii'¹³ lɨ́ɨi² joon tɨ́ɨ¹i
jee²¹² yaa-i. 'E fuu²¹ do jo taa'²¹a. Joon wana tɨ́ɨi¹
tsá² la 'oo'²¹ ruu'²¹i tsi inɨɨɨ jo taa'²¹a.
18 ¿Xiiala ilí² tyɨ'² Satanás to² wa'a téen¹in jiin'¹³ la
'ña'a? Pe 'naa' fó²oo' 'e 'wóo³na 'in 'lɨɨi'³ coon'¹³ 'ii'²¹
tya' Beelzebú.
19 Wana jmáa³aa la joon, ¿'iin coon'²¹ cwo¹ 'ii'²¹
tsagoo²oo' wa'a 'wooi¹ 'ido 'in 'lɨɨi'³ taai² alma tya'
tsá²? Coon'¹³ to² 'e jmoo¹ 'ii-o cwoliñi¹ tsá² 'e lɨ' cɨɨ'¹²
fó²oo'.
20 Coon'¹³ 'ii'²¹ tya' Dios 'wóo³na espíritu gó²
—jin'² Jesús—, joon coon'¹³ 'e joon 'øøi'²¹-tsi tsá² 'e
nigacwa'¹ 'ii'²¹ tya' Dios jee²¹² 'naa'.
21 'Lawa jaain²¹ tsañɨɨɨ'¹ pí²-tsi joongɨ 'oo¹o ñí³
wa'a un'øøi¹ 'ña'a joon jøø²o tya'a. Jilaa'²¹ 'e sɨ'móo¹
tya'a jo lí² coon¹ tsá² coonti.
22 Pe wana tyíia¹ jaain²¹ 'in pí²gɨ-tsi lagɨ 'ii joon
lii'¹i 'ii. Joon 'woo²¹-o jilaa'²¹ ñí³ tya'a 'e gajmaa¹

'e jo cu'^{2}-tsi. Joon gajmaa^{1} mai'^{2}x~~u~~ ce jilaa'^{21} 'e ga'wo'^{2}o tya' 'ido.

23 'Jileei'^{21} 'in jo faa'^{21} ty~~u~~^{2} tyiia 'laa'^{21}a faa'^{21}a tyiia. Joongɨ jileei'^{21} 'in jo jéei^{1} tsá^{2} 'e uncaain^{21} coon'^{13} jna jmaa^{1}a 'e 'eei'^{1} tsá^{2} jna.

'Ee'^{13} Jesús tsá^{2} xiiala l~~ii~~^{2} espíritu gó^{2}

24 Faa'^{21}gɨ Jesús jin'^{2}in:

—Mo cwo'~~ii~~^{1} espíritu gó^{2} tya' tsá^{2} ngɨ^{1}o la caain^{21} cwoo'^{13} ty~~uu~~n^{21} 'noo'^{21}o lɨ ján^{2}. Joon mo jo tyii'^{1}a joon 'ɨ^{1}-tsi: "Nii'^{13}moo fu tyiia lɨ gajúu^{3}uu."

25 Mo gatyee'^{12}i joon ní^{2}in 'in tsañ~~uu~~'^{1} do lawa coon^{21} 'n~~u~~^{1} 'e l~~ii~~i^{2} joongɨ sii'^{1}i ty~~u~~^{2}.

26 Joon tsaa^{21}o tsate'^{2}e dyái^{1}gɨ espíritu 'in 'l~~ii~~i'^{3}gɨ. Joon jilee'^{21}mo itsataa^{2}i tya' 'in tsañ~~uu~~'^{1} do. Joon l~~ii~~^{1} galɨgoo^{21}gɨ seein^{21} 'in tsañ~~uu~~'^{1} nano lagɨ mo jéei^{1}.

'E jløø'^{3}mo la jai'^{2}

27 La '~~ii~~^{212} siin'^{12} Jesús faa'^{21}a 'elo jaain^{21} tsam~~i~~^{2} jee^{212} 'in tsá^{2} do ga'oo^{1}o jin'^{2}in:

—¡L~~ii~~^{1} tyú^{1}-i 'in ningatyéein^{1} 'n~~u~~ joongɨ 'in gacwo^{1} t~~uu~~'^{21} cu'^{2}'u!

28 Jesús-gɨ gajin'^{2}in:

—¡Pe l~~ii~~^{1}gɨ tyúi^{1} 'in ganúu^{2} joongɨ n~~uu~~'^{13}o júu^{3} tya' Dios!

Tsá^{2} gó^{2} m~~ii~~^{1}ɨ coon^{21} milagro

29 La '~~ii~~^{212} joon l~~ii~~^{1} ngafúui^{1} tsá^{2} la cu'^{2} lɨ' lɨ siin'^{12} Jesús joon ga'láa^{2} Jesús 'wii^{212} gafaa'^{21}a s~~ii~~'^{21}ɨ 'ido:

—Tsá^{2} gó^{2} 'in seein^{21} nano m~~ii~~^{1}ɨ coon^{21} li^{2} milagro. Pe jiin'^{13} coon^{21} li^{2} ilisá^{2} tya' 'in tsá^{2} no jiin'^{13}

la li^{2} gacwoo^{1} jaain^{21} tsá^{2} 'in gacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} calɨɨ sii^{21} Jonás.

30 Lawa Jonás, 'ii jaain^{21} lawa coon^{21} li^{2} 'e galɨ́^{2} tya' tsá^{2} seein^{21} Nínive. La joongɨ jna 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2}, jna-a lawa coon^{21} li^{2} tya' tsá^{2} seein^{21} nano.

31 Mi 'íin^{2} fu juncwii^{2} ilí^{2} 'ii'^{21} tya' tsá^{2} seein^{21} nano jaain^{21} 'in tyʉ'^{2} to^{2} coon^{21} fuu^{21} náa^{1} lɨ' cwoo^{21} tooin^{212} lɨ' yuui'^{2} ñi'^{1} niroon^{21} nijmáa^{1}a 'ii'^{21} tya'a tsʉ 'ii gajó^{2} lɨ wiingɨ ni cwoo'^{13} fu juncwii^{21} 'e janúʉ^{2}du jilaa'^{21} 'e jmɨɨ^{1}-tsi Salomón. Joon 'elo seen^{21}mo jaain^{21} 'in feei'^{1}gɨ lagɨ Salomón.

32 Jileei'^{21} tsá^{2} seein^{21} fuu^{21} Nínive do mi 'iin^{2} fu juncwii^{21} niroon^{21} mi jmáa^{1} Dios 'ii'^{21} tya' tsá^{2} seein^{21} nano. Joon icwoo^{1} tsaa^{2} tya'a. Tsʉ tsá^{2} seein^{21} Nínive do gaunsɨɨ^{21}mo 'e 'ɨ^{1}-tsi mo ga'ɨ́ɨ^{2} Jonás do júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios. Joon nano lo-o seein^{21} jaain^{21} 'in tyúi^{1}gɨ lagɨ Jonás.

Jɨ́^{2} coo^{21} tya' tsá^{2}

33 ’Ce jiin'^{13} jaain^{21} jo 'in dyi'^{2} coon^{21} jɨ́^{2} joon sii'^{21}i coon^{21} lɨ 'uuin^{21} jon'gɨ nʉ' coon^{21} cwóo^{1}. Sii'^{21}i tsá^{2} coon^{21} yʉ'-ʉ joon jnéei^{2} tya' tsá^{2} 'in taai^{2}.

34 Unni^{2} tsá^{2} 'e lɨ́ lawa coon^{21} jɨ́^{2} coo^{21} tya' tsá^{2} wana tyʉ́^{2} unni^{2} tsá^{2} la joon jon røøi^{3} coon'^{13} 'e tyʉ́^{2} la tøøi^{2}. Joon ngɨɨ^{1} lɨ jná^{2}. Pe wana gó^{2} unni^{2} tsá^{2} la joon jon gó^{2} la tøøi^{2}. Ngɨɨ^{1}o lɨ nʉʉ^{21}.

35 Tɨ́ɨ^{2}mo'o ñí^{2}'i 'e tyʉ́^{2} 'e jo ngɨ́^{2}'ɨ lɨ nʉʉ^{21}.

36 Wana røø^{21}u coon'^{13} 'e jɨ́^{2} do jiin'^{13} capi'^{2} jo 'ii^{21}gɨ nʉʉ^{21} la joon jon nijøø^{2}o'o coon'^{21} tyaa^{2} lawa mo coo^{21} jɨ́^{2} jnéei^{2} tyi'i.

Jíi²mo Jesús tsá² fariseo

37 Mo gatséi¹ gafaa'²¹ Jesús 'elo jaain²¹ tsá²
fariseo gatøø¹o Jesús fu tya'a 'e dø'²ø. Ga'í² Jesús
joon gacwoo²¹ tɨ' mesa.
38 Ganga'goo²¹-tsi tsá² fariseo do mo ganí²i 'e jo
gauntiin'¹²in Jesús 'e run'²un cwoo²¹ jiin'¹³ la tɨɨsi'²
la nʉ'gɨ dø'²ø.
39 Pe joon gajin'² Jesús:
—'Naa', tsá² fariseo, ruun'¹³naa' jiin'¹³ lɨ' caluu
coon²¹ vaso coon'¹³ wúun¹ pe 'naa'gɨɨ' lɨ' tsi
sɨrøø²¹moo' coon'¹³ jilaa'²¹ 'e niga'uun²¹²uun'
joongɨ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e nigatyáa²aa' coon'¹³ 'e
gó².
40 ¡Tsá² bón¹ 'naa'! ¿Tɨ jo ñí²ii' 'in gajmaa¹ lɨ' caluu
'ii-gɨ jon gajmaa¹ lɨ' tsi?
41 La joon cwoo²¹x~~uu~~' tsá² tañíi² 'e dø'²ø 'uunñi²
tyii' la joon jilaa'²¹a nilí² ty~~ú~~² tyii'.
42 'Fúu² 'naa' tsá² fariseo, cwo'²naa' Dios diesmo
tya' jilaa'²¹ 'oosee²¹² coon'¹³ jilaa'²¹ 'oo² ruda
coon'¹³ jilaa'²¹ nii²gɨ 'oonuu²¹, pe coonti jo unjíi²
'naa' 'e jmaa²aa' 'e ty~~ú~~² tya' tsá² jon'gɨ 'iin²¹²naa'
Dios. 'Elo-ogɨ 'ná¹ jmaa²aa' la jéei¹gɨ. Pe la joon jon
jo 'íin²-'oo' 'e jmaa²aa' 'e xiia'²¹gɨ do.
43 '¡Fúu² 'naa' tsá² fariseo, 'iin²¹²naa' ní²ii' lɨ tɨ́ɨi²
cwa² 'in tyíin²mo in~~uu~~ cwo'¹ tyii' sii²¹ sinagogas!
Joongɨ 'iin²¹²naa' 'e li'gøø'²mo tsá² 'naa' mo ngɨ́²ɨɨ'
jee²¹² 'n~~ú~~¹.
44 '¡Fúu² 'naa' tɨfo'² tya' ley coon'¹³ 'naa' tsá²
fariseo! Lɨ' cɨɨ'¹²ɨ jmoo²oo' 'e 'é²ee' tsá² no. Lɨ́ɨ¹naa'
la lɨ 'e 'aan¹ roon¹ jo jnée³in do-o. Jilee'²¹mo tsá²
ngɨ́ɨ¹mo lɨ ni do-o mo jo li'²i.

45 Joon gañii^{1}i jaain^{21} tɨfo'^{2} tya' ley jin'^{2}in:
—Tɨfo'^{2}, jilaa'^{21} 'e fó^{2}'o no lawa'a 'e fu'^{2}'u jna'oo'o.
46 Joon gajin'^{2} Jesús:
—¡Fúu^{2} 'naa' jon tɨfo'^{2} tya' ley! Coon'^{13} tɨɨsi'^{2} tyii' cwó^{2}oo' tsá^{2} coon^{21} laa^{212} 'e jo roon'^{21} jiin'^{13} jaain^{21}. Joon jogɨ 'iin^{212}naa' uncóon^{13}oon' jiin'^{13}xʉ.
47 '¡Fúu^{2} 'naa', jmoo'^{21}oon' ni'aan^{1} tya' tsá^{2} 'in nigacwo^{2} júu^{3} tyʉ́^{2} calɨɨ 'in nigangaai'^{12} 'lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13} tyii' calɨɨ!
48 La no-o 'øøi'^{21}-tsi 'e røø^{21} sɨ́ɨ^{13}naa' coon'^{13} 'e gajmaa^{1} 'lɨɨ^{212} tsacøøi'^{13} tyii'. 'Ii-o nigajngaa'^{12}i joon 'naa'gɨɨ' jmoo'^{21}oo' ni'aan^{1} tya'o.
49 'Joon ñí^{2} Dios mo nigajin'^{2}in: "Sɨ́ɨ^{3}na tsá^{2} cwo^{2} júu^{3} tyʉ́^{2} tyiia coon'^{13} 'in lɨ́ɨi^{13}gɨ tsá^{2} tya'a joon 'in lɨ́ɨi^{13} ijnga'^{2}mo 'in lɨ́ɨi^{13}gɨ 'øø^{1}mo."
50 'Wii'^{13} joon tsá^{2} seein^{21} nano nityii^{21}o cwáain^{1} tya' tsá^{2} 'in nigacwó^{2} júu^{3} tyʉ́^{2} tya' Dios 'in nigajúin^{1} ca mo nigaroon^{1} cwoo'^{13} juncwii^{21}.
51 Ityi^{2} jmɨ^{1} 'øøi^{2} ca Abel joongɨ ca tɨ́^{2} Zacarías 'in nigajngaa'^{13}i 'oo^{2} cwo'^{1} do. 'Wii'^{13} joon fo'^{3}oo icoon^{1} Dios cwáain^{1} tya' 'in nigajúin^{1} la joon 'in seein^{2} nano icoon^{1} cwáain^{1} tya'a.
52 '¡Fúu^{2} 'naa' tɨfo'^{2} tya' ley! Tsʉ ñí^{2} 'naa' xiiala li cwii^{1}in tsá^{2} Dios pe yaaigɨɨ' jo mo jmaa^{2}aa' jogɨ cwó^{2}oo' 'e licwii^{1}in 'in xeei'^{21} Dios.
53 Mo gasɨɨ'^{21} Jesús 'ii 'elo 'in tɨfo'^{2} tya' ley do coon'^{13} tsá^{2} fariseo lɨɨ^{1} gatɨ́^{2} 'nii'^{21}-tsi 'ido tya'a. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} gauntyíi^{2} coon'^{13} júu^{3} 'láai^{2} lɨɨlɨ^{1}.
54 Coon^{21} cwáain^{1} wa'a isá^{2} coon^{21} júu^{3} 'e xiiala i'nɨɨ^{1} ni do.

12

'E'²e Jesús tsá² 'e jo jmoo¹o la jmoo¹o tsá² tajuui²¹

1 La jee²¹² joon galicaain²¹ tsá² fúui¹ lɨɨlɨ¹ ca 'øøi'²¹
tsaruu'²¹i la jaain²¹ la jaain²¹. Joon ga'láa² Jesús
'wii²¹² sɨɨ'²¹ɨ tsá² tya'a:
—Lii'³ jmaa²aa' coon'²¹ túnˀ 'e 'ɨ¹-tsi tsá² fariseo
no. Jmoo¹-o lawa 'in tyú¹mo 'ii.
2 Tsʉ jiin'¹³ coon²¹ júu³ 'uuin²¹ 'e sá² wa'a jo liñi¹
tsa². Jon'gɨ jiin'¹³ coon²¹ 'e sɨ'mó¹ wa'a jo li sá² júu³.
3 Joongɨ la joon jon wa'a 'e nifaa'²¹ tsá² linʉʉ²¹
inʉʉ joon lijmɨɨ²¹². Joongɨ jilaa'²¹ 'e sɨ́ɨi¹ tsá² 'uuin²¹
'e jni¹ 'nʉ́¹ inúu² cayʉ' 'nʉ́¹.

'In jo cwooi¹ 'gøøi'²¹ tsá²

4 Faa'²¹gɨ Jesús:
—La lo-o fuu²¹²uu 'naa' 'wii'¹³ tyʉ́²-ʉ seen²¹na
coon'¹³ 'naa'. Jo foo'¹³naa' 'in jngaai'¹³ tsá² pe mi
yʉʉi'¹³ joon jo 'e sá²gɨ jmáa¹a.
5 Fuu²¹²oo 'naa' 'in cwooi¹ jmaa²aa' 'gøø'²¹naa'.
Jmaa²oo' 'gøø'²¹naa' 'in mi yuui'¹³ jngai'² tsá² tyʉ'²o
jon to² 'e tsalíin² lɨ 'lɨɨ'³. Jmaa²oo' 'gøø'²¹naa' 'ii.
6 '¿Tɨ jo 'nɨɨi¹ tsá² 'ñeei² tónˀ coon'¹³ jee²¹² túnˀ
wi'³? Pe Dios-gɨ jo 'íin²-tsi ce jiin'¹³ jaain²¹ tónˀ do.
7 Ca jilaa'²¹ jñʉ́² tsí³ mootyí²ii' nigaun'ii²¹ Dios la
ca mɨ'³ la ca mɨ'³-ɨ. Jo jmaa²aa' 'goo'²¹ tsʉ tyíin¹gɨ
'naa'a lagɨ tónˀ fúui¹gɨ.

'Ná¹-a røøi¹ tsá² 'e cwii¹in Jesucristo tyani tsá²

Faa'²¹gɨ Jesús:
8 —'E fuu²¹²uu 'naa', jileei'²¹ 'in jin'²in 'iin jna
tyani tsá², jna-a jon, 'in Ruu'²¹na Tsá², ifo'³oo jon 'e
cwii¹na 'ii tyani ángeles tya' Dios Jmii²¹.

9 Pe jileei'^{21} 'in jo røøi^{21} cwii^{1}in jna tyani tsá^{2} la
joon jon jna jo røø^{1}na 'ii tyani ángeles tya' Dios.
10 ’Doñi'iin 'in gafaa'^{21}a 'laa'^{21} tyiia 'e Ruu'^{21}na
Tsá^{2}, lí^{2}-i 'íin^{2}mo tsaa^{2} do tya'a pe jileei'^{21} 'in faa'^{21}
júu^{3} 'laa'^{21} tya' 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios jo lí^{2} 'íin^{2}gɨ
'e tsaa^{2} do tya'a.
11 ’Mi tsajéei^{13} tsá^{2} 'naa' inʉʉ cwo'^{1} sɨ tyani 'in
jmoo^{1} 'ii'^{21} 'ee sɨ tyani tsaa'to^{2} 'ee jo cuu'^{13}-'oo'
xiiala ifó^{2}oo' sɨ xiiala ingɨ́^{2}ɨɨ' 'ee.
12 Mi tɨ́^{2} 'ii'^{21} joon i'ee^{212} 'in Espíritu Tyʉ́^{2} tya' Dios
'naa' xiiala 'ná^{2} fó^{2}oo'.

Fo' 'íi^{1} mo sá^{2} cuu^{2}

13 Jaain^{21} jee^{212} tsá^{2} do gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús:
—Tɨfo'^{2}, sii'^{13} ruu'^{21}na cwocwoo^{1}-o jiin'^{13} tyíia^{3} 'e
gatɨ́ɨ^{2}na.
14 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ido:
—Tsañʉʉ'^{1}, ¿'iin gajin'^{2} 'e lɨ́ɨ^{1}na tsaa'to^{2} sɨ 'in jmoo^{1}
jmai'xʉ jee^{212} 'naa' 'ee?
15 Gajin'^{2}o jon:
—Tyaan^{2}duu' cwáain^{1} joongɨ un'øøi'^{13} yaanaa'
wana caníi^{2} 'iin^{212}naa' cuu^{2} tsʉ fu juncwii^{21} tya'
tsá^{2} jon' wa'a jilaa'^{21} 'e 'oo^{1} tsá^{2}.
16 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'e cwáain^{1} lo:
—Galiseein^{21} jaain^{21} tsá^{2} sá^{2} cuu^{2}. Joon cwoo'^{13}
'wó^{2} tya'a lɨ́ɨ^{1} 'láai^{2} garoo^{21} 'e gajñii^{21} do.
17 Joon 'in tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} do ga'ɨ^{1}-tsi: “¿'Ee ijmáa^{3}aa
coon'^{13} jilaa'^{21} 'e garoo^{21} tyiia lo? Jo 'óo^{3}gɨɨ xiia' lɨ
to'^{3}oo.”
18 Joon ga'ɨ^{1}-tsi jin'^{2}in: “Liñí^{3}oo xiiala ijmáa^{3}aa.
Cɨɨ'^{13}moo jilaa'^{21} 'nʉ́^{3}ʉʉ lo. Joon ijmaa'^{13}aa 'e fee'^{1}gɨ.

Joon do-o i'máa^{3}aa jilaa'^{21} 'e roo^{21} tyiia coon'^{13}
jilaa'^{21} 'e 'óo^{3}oo.
19 Joon ifuu^{212}uu 'ñii'a: Alma tyiia, cwo'i'^{2}i
'woo'^{21}o tsʉ 'láa^{2}mo 'e nisɨ'mo^{2}'o. Taa'^{21}o tya'
'láa^{2}mo jiin^{21}. 'Iin'^{21}in, tyee'^{21}. Unjløøi'^{3} 'wo'o."
20 Pe Dios gasɨɨ'^{21} 'ii: "Tsañʉʉ'^{1}, 'in jo 'øøi'^{21}-tsi 'nʉ.
Nano-o ijuun^{21}mo'o. Joon jilaa'^{21} 'e 'oo^{2}o'o, ¿'iin lí^{2}
tya'?"
21 La joon tsangɨɨ^{1}i 'in tsá^{2} 'in 'iin^{212} 'e sá^{2} tya' 'ña'a
'láai^{1} lɨɨlɨ^{1} pe joon tañíi^{2}mo tyani Dios 'i —jin'^{2} Jesús.

Un'øø'^{2}mo Dios jóon^{1}on

22 Mo ngayuui'^{13} joon^{21} gasɨɨ'^{21} Jesús tsá^{2} tya'a:
—'E joon fuu^{212}uu 'naa'. Jo cuu'^{13}-'oo' coon'^{13}
jilaa'^{21} 'e cøø^{2}øø' taa^{212}naa' fu juncwii^{21} jon'gɨ
coon'^{13} sɨɨn'^{2}ɨɨn' 'e cɨɨ^{2}ɨɨ'.
23 Fu juncwii^{21} tya' tsá^{2} 'e tyiin^{2}gɨ lagɨ 'e dø'^{2} tsá^{2}.
Joongɨ 'e cuerpo tya' tsá^{2} tyiin^{2}gɨ lagɨ sɨɨn'^{3} tsá^{2} 'e
tyi'^{2}i.
24 Tyaan^{2}duu' cwáain^{1} lawa jaain^{21} tyalaa'^{21} jo
jñii^{1}i jon'gɨ roo^{1} tya'a jon'gɨ 'oo^{1} lɨ' 'má^{1} jon'gɨ tyʉʉ^{21}
sá^{2} lɨ to'^{2}o. Pe Dios cwoo^{1} 'e gø'^{2}ø. Joon 'naa',
tyiin^{2}gɨ 'naa' lagɨ ton^{1}.
25 ¿'Iin jee^{212} 'naa' 'e 'áai^{1}gɨ cu'^{2}-tsi gajmeei^{1} 'ña'a
coon^{21} ñii^{2}gɨ coon'^{13} 'e cu'^{2}-tsi do?
26 Wa jo lí^{2} jmaa^{2}aa' ce jiin'^{13} 'e xʉgɨ coon'^{13} 'e
cu'^{2}-'oo', ¿'ee lɨ' cu'^{2}-'oo' coon'^{13} jilaa'^{21} 'e fee'^{1}gɨ?
27 Tyaan^{2}duu' cwáain^{1} xiiala cwáain^{1} lí^{3} 'e jo 'ee
to^{1} jmoo^{1}o. 'E la ja'^{2}mo fuu^{212}uu 'naa', ca 'lɨɨ^{212} róøi^{13}
Salomón jo galisá^{2} sɨɨn'^{3} 'e 'ya'^{2}gɨ tya'a lagɨ 'e lí^{3} do.
28 Wana ijmá^{1} Dios 'e 'ya'^{2}gɨ 'oonuu^{21} 'e sá^{2} nano
jee^{212} tyiia^{21} joongɨ mi jná^{2} tsa'oo^{21} ijún^{2} coon'^{13} jɨ́^{2}

'e ja'^{2}mo ityi'^{2} Dios 'naa' 'mɨ'^{2}. ¡Tsá^{2} 'in jo tsáai^{1}-tsi 'naa'!

29 Jo ngɨ́^{2}ɨɨ' 'e cu'^{2}-'oo' 'e 'nó^{2}oo' 'e cøø^{2}øø' joongɨ 'e 'ú^{2}uu'.

30 Tsʉ tsá^{2} 'in jo tsáɨ^{1}-tsi Dios 'in seein^{21} fu juncwii^{21} ngɨ^{1}o 'noo'^{21}o jilaa'^{21} 'elo, pe 'naa' seen^{21}mo jaain^{21} Ñʉ́^{2}ʉʉ' 'in ñɨ^{1} jilaa'^{21} 'e 'ná^{2}gɨ tyii'.

31 'Áai^{1}gɨ tyʉ́^{2} wa'a 'e cwooi'^{13}naa' yaanaa' 'e tyʉ'^{2} Dios to^{2} 'naa' joon i'ii'^{13}mo jilaa'^{21} 'elo.

Jilaa'^{21} 'e tyʉ́^{2} fu ñʉ'fú^{2}

32 Faa'^{21}gɨ Jesús:

—Tsá^{2} tyiia, jo jmoo^{2}gɨɨ' 'goo'^{21}-'oo'. Tsʉ xʉʉ 'naa' pe Ñʉ́^{2}ʉʉ' 'áa^{1}mo 'yáai^{2}-tsi cwo'^{1}o 'naa' to^{2} 'e 'oo^{1}o.

33 'Nɨ́ɨ^{2}ɨɨ' jilaa'^{21} 'e sá^{2} tyii' joon cwó^{2}oo' 'in sɨtyéein^{1} jmɨɨ^{212}. Jmaa^{2}aa' la joon coon^{21} tuloo^{21} tyii' 'e jo litsáai^{1} joon 'áai^{1}gɨ ilisá^{2} tyii' fu ñʉ'fú^{2} 'e jo tya^{1}. Jileei'^{21} 'uun^{21} jo lí^{2} tsataai^{2} do jon'gɨ joo'^{13} fu^{2} lí^{2} ngɨ́ɨ^{1}.

34 Xiia' lɨ 'óo^{2}oo' jilaa'^{21} 'e 'yaai'^{21}-'oo' do-o jon i'ɨ^{1}-'oo'.

'Ná^{2}-a náa^{1} tyʉ́^{2} tya' tsá^{2}

35 Faa'^{21}gɨ Jesús:

—'Ná^{2}-a tyá^{2}aa' tyʉ́^{2} tyii'. 'Ná^{2}-a téen^{3}naa' coon'^{13} jɨ́^{2} 'e coo^{21}.

36 Jmáa^{2}aa' lawa tsaleei'^{13} 'in sɨjéen^{13}in fii^{212}i. Mi cwaa'^{1}i fii^{212}i lɨ cui'^{2} cwoo^{21} tsá^{2} joon pó^{2} 'ooca'nʉ́^{1} do tsifu lí^{2} no'^{2}'o 'ooca'nʉ́^{1}.

37 'Áa^{2}mo tyʉ́^{2} 'ii^{21}-tsi 'in tsa'leei'^{13} do 'in jo cwuu^{21}i mi cwai'^{2} fii^{212}i. Tsʉ júu^{3} ja'^{2}mo fuu^{212}uu

'naa', 'in fii^{212}i do ityá^{2} tyú^{2} sɨɨn'^{3} 'ido joongɨ iunjíi^{2}mo 'ido. Joon ityʉ'^{2}ʉ to^{2} cwá^{1} tsá^{2} lɨ si'^{2} mesa 'e dø'^{2}ø. Joon cwaa^{21}o dø'^{2}ø.

38 Fiin'^{13} la 'woo^{21} tyiia^{2} núʉ^{1} cwaa'^{21}i sɨ la ngóo^{1} ca jná^{2} 'ee tyú^{2} 'ii^{21}-tsi tsa'leei'^{13} wana 'in jnaa^{1}-tsi mi tyee'^{13}i fii^{212}i do.

39 Joon cwoliñi^{2}ii' 'elo, wana jaain^{21} tsá^{2} fii^{212} 'nú^{1} ini^{1} 'ee 'ii'^{21} cwée^{1}i 'uun^{21} nijmaa^{1}o li'^{2}o. Joon jo ná^{1} 'núʉ^{1}ʉ 'e jmá^{2} 'ido 'uun^{21}.

40 La joon jon 'naa' cwotyá^{2}aa' tyú^{2} tyii' tsʉ coon^{21} wa jo 'ɨ^{1}-'oo' ijó^{1} 'in Ruu'^{21}i Tsá^{2} —jin'^{2} Jesús.

Lawa tsa'leei'^{13} 'in tyúi^{1} coon'^{13} 'in jo tyúi^{1}

41 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ Tú^{3} sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', ¿tɨ gafaa'^{13}'a 'e cwáain^{1} lo jiin'^{13} tyi-jna'a owa'a tya' ce jileei'^{21} tsá^{2} 'ee?

42 Jin'^{2} Jesús:

—¿'Iin tsa'leei'^{13} 'in tyúi^{1} joongɨ 'in 'øøi'^{21}-tsi mo tyʉ'^{2} fii^{212}i to^{2} 'e tyaa^{1} cwoo^{21} jileei'^{21} tsá^{2} taai^{2} inʉʉ 'e cwoo^{1} 'e dø'^{2}ø mi tí^{2} 'ii'^{21}?

43 'Áa^{1}mo tyúi^{1} 'in tsa'leei'^{13} mi tyeei'^{12} fii^{212}i tyee'^{13}mo 'ido jmaa^{1}a la to^{2} nigatyʉ'^{2}ʉ.

44 'E la ja'^{2}mo fo'^{3}oo, 'in fii^{212} do nityaa^{1}o cwoo^{21} 'ido jilaa'^{21} 'e 'oo^{1}o 'e tyʉ'^{2} 'ido to^{2}.

45 Pe wana 'in tsa'leei'^{13} do 'ɨ^{1}-tsi 'e li'ɨɨ^{212}mogɨ fii^{212}i do tyee'^{12}i joon 'láa^{2} 'wii^{212} jíi^{2}in 'in tsa'leei'^{13} catyaai^{21} do. Joongɨ 'láa^{2} 'wii^{212} gø'^{2}ø joongɨ 'uun'^{21}o. Joon li'íin^{2}mo.

46 Joon 'in fii^{212} do ijó^{1} coon^{21} jmɨɨ^{212} 'e jo sɨjée^{13}in tsa'leei'^{13} tya'a do. Jon'gɨ ñi^{1} 'ee 'ii'^{21}. Joon lɨ́ɨ^{1}

i'e'^{2}e 'ido wúu^{1}. Joon idye'^{2}mo 'ido fu lɨ 'ii^{21} coon'^{13} jileei'^{21} 'in jo nɯɯ'^{12}ɯ.

47 'Jileei'^{21} tsa'leei'^{13} 'in ñii^{1}o jilaa'^{21} 'e 'iin^{212}in fii^{212}i pe jo tyaa^{1} tyɯ́^{2} jon'gɨ unjíi^{2}i i'e'^{2}o wúu^{1} joongɨ ijmee'^{13}mo lɨɨlɨ^{1}.

48 Pe jileei'^{21} tsa'leei'^{13} 'in jo ñii^{1} pe jmoo^{1}-o jiin'^{13} 'e tɨ́ɨ^{2}i xɯgɨ wúu^{1} iní^{2} 'ii. 'In nigacwo'^{2}o Dios 'láai^{2}gɨ imɨ́^{1} jon Dios 'láai^{2}gɨ. Joon 'in jo cu'^{2}-tsi coon'^{13} lɨɨlɨ^{1} imɨ́^{1} 'ido 'láai^{1}gɨ.

Gajó^{1} Jesús wa'a jmáa^{1}a tún^{2} 'ii'^{13} tsá^{2}

49 Joon faa'^{21}gɨ Jesús:

—Gagoo^{212} jna ga'uu^{2}na jɨ́^{2} ni cwoo'^{13} fu juncwii^{21}. Joon tsei'^{2} nisɨjaan^{1}oo wa'a icoo^{21}.

50 'Ná^{2}-a tsangɨ́ɨ^{1}na coon^{21} 'e la jai'^{2}. Joon lí^{2} móo^{3}oo wúu^{1} ca gatséi^{2}.

51 ¿Tɨ lɨ́ɨ^{2}naa' 'e gagoo^{212}oo 'e sín^{1} tsá^{2} røø^{2} coon'^{13} tsaruu'^{21}i nicwoo'^{13} fu juncwii^{21}? Fo'^{3}oo 'e jo la joon. Jiin'^{13} gagoo^{212}oo wa'a jmáa^{3}aa 'ii'^{13} tya' tsá^{2}.

52 Tsɯ nano la ngóo^{1} 'naai'^{13} 'in tsá^{2} coon^{21} inɯɯ ilíin^{2} tún^{2} 'ii'^{13}. Wana néei^{1} 'ñéei^{2} tsá^{2} tsi coon^{21} inɯɯ gaai^{21} ili'ee'^{21}i 'in gái^{1} do, joon 'in gái^{1} do ili'ee'^{21}i 'in gaai^{21} do.

53 'In jmii^{21} do niseein^{21} gó^{2} coon'^{13} jóon^{1}on. La joon gó^{2} seein^{21} jóon^{1}on coon'^{13} jmii^{21}. Joon sáa^{3}gɨ seein^{21} gó^{2} coon'^{13} jamɨ́ɨ^{1}ɨ. Jamɨ́ɨ^{1}ɨ la joon jon seein^{21} gó^{2} coon'^{13} sáa^{3}a. Joon 'yiiaunsáa^{3}a niseein^{21} gó^{2} coon'^{13} tsaunloo^{21} tya'a. Joon tsaunloo^{21} tya'gɨ niseein^{21} gó^{2} coon'^{13} 'yiiaunsáa^{3}a.

Tɨ́ɨ^{2}mo tsá^{2} coon^{21} cwáain^{1} xiiala ngóo^{1} tiempo

54 Gasɨɨ'^{21}ɨ jon Jesús tsá^{2}:

—Mo moo^{2}oo' róon^{2} jníi^{1} lɨ' li yuuin'^{12} ñi'^{1} joon jin'^{2} tsá^{2} ijó^{1} jmɨ́^{1}. Joon 'e la joon lí^{2}.

55 Joon mo 'ɨɨ^{1} tyí^{2} lɨ' tooin^{212} lɨ yuuin'^{13} ñi'^{1} joon jin'^{2} tsá^{2} ilityíi^{2} 'yiia^{21} no. Joon 'e la joon lí^{2}.

56 'Naa', ¡lɨ́ɨ^{1}naa' tsá^{2} 'in jo untiin'^{13} 'e 'é^{2}ee' tsá^{2}! Tyʉ́^{2}-ʉ nii'^{2} 'naa' xiiala lɨ́^{2} juncwii^{21} joongɨ cwoo'^{13} fu juncwii^{21}. ¿Xiiala jo ñí^{2}ii' 'ee jiin^{21} taan^{212}naa'?

Cwoján^{2} mɨɨ'^{13} 'e seen^{21}un coon'^{13} tsá^{2} 'in 'eei'^{1} 'nʉ

57 Faa'^{21}gɨ Jesús:

—¿'Ee lɨ' jo jmaa^{2}aa' 'ii'^{21} la 'oo'^{21} yaanaa' coon'^{13} coon^{21} 'ii'^{21} 'e tyʉ́^{2}?

58 Wana 'in jmoo^{1}o tsaa^{2} tyi'i joon cwóo^{2}'o coon'^{13}on tyani tsaa'to^{2} pe 'nʉ-ʉ jmaa^{2}'a coon'^{21} tún^{2} coon'^{13}on la 'ɨɨ^{212} cwolíin^{2}naa' tya'i fu. Joon jo tsajéei^{1} 'nʉ tyani 'in jmoo^{1}o 'ii'^{21}. Tsʉ 'in jmoo^{1}o 'ii'^{21} dogɨ nijaan'^{21}in 'nʉ miyóo^{13}.

59 Joon miyóo^{13} dogɨ tsajéei^{1} 'nʉ 'nʉñí^{3}. 'E la ja'^{2}mo fo'^{3}oo jo júu^{13}'u do ca gatyí^{2}'i 'e rǿø^{2}u tya'a joon gatsee^{21} coonti.

13

'E tyiin^{2}gɨ 'e unsɨ́ɨi^{2} tsá^{2} 'e 'ɨ^{1}-tsi

1 Jee^{212} jmɨɨ^{212} joon gatyalíin^{2} tsá^{2} sɨɨ'^{21}ɨ Jesús xiiala gajngaa'^{12}i Pilato tsá^{2} seein^{21} Galilea. Joongɨ xiiala gacaai'^{21} Pilato jmɨ^{1} 'ǿø^{2}i 'in tsá^{2} do jmɨ^{1} joo'^{21} núu^{3} 'e gajngaa'^{13}i 'in tsá^{2} do tya' 'e un'goo^{21} Dios.

2 Joon gajin'^{2} Jesús:

—¿Tɨ 'ɨ^{1}-'oo' 'e jilaa'^{21} 'elo nigangɨ́ɨi^{1} 'in tsá^{2} seein^{21} Galilea do tsʉ 'áai^{1}gɨ røøi^{21} tsaa^{2} lagɨ 'in tsá^{2} ca tyaai^{21} do 'in seein^{21} Galilea?

3 Pe jna fo'^{3}oo jon' la joon. Joon wana 'naa' jo unsɨ́ɨ^{2}naa' 'e 'ɨ^{1}-'oo' la joon jon ijuun^{21}mo 'naa'.

4 ¿Tɨ lɨ́ɨ^{2}naa' 'e 'áai^{1}gɨ røøi^{21} tsaa^{2} 'in dyajñéei^{2} tsá^{2} gajúin^{1} do mo gacɨɨi'^{21} 'e po'^{2} ñíi^{13} tya' Siloé? ¿Tɨ 'áai^{1}gɨ røøi^{21} tsaa^{2} 'ido lagɨ jileei'^{21} 'in néei^{1} Jerusalén?

5 Pe jna fo'^{3}oo jon' la joon. Joon la joon wana 'naa' jo unsɨ́ɨ^{2}naa' 'e 'ɨ^{1}-'oo' la joon jon i'íin^{2}mo 'naa'.

Júu^{3} tya' 'mocwaríi^{3} 'e jo 'oofuu^{21} tsí^{3}

6 Joon gajin'^{2} Jesús 'e cwáain^{1} lo tya' 'in tsá^{2} do:

—Jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} ni'oo^{1}o 'mocwaríi^{3} sɨjná^{2} cwoo'^{13} 'wó^{2} tya'a. Joon ngajøø^{2}ø wana tsí^{3} cwaríi^{3}. Pe jo 'ee gatsaa'^{21}a ce jiin'^{13} coon^{21}.

7 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'in tsá^{2} jøø^{2} cwoo'^{13} 'wó^{2} tya'a do: "Jøø^{2}du', ningóo^{1} 'nɨ^{1} jiin^{21} góo^{3}oo ga'naa'^{13}aa cwaríi^{3} 'e^{2} 'mó^{2} lo pe jo mo gatsaa'^{3}aa. Tyʉʉ'^{13} coonti 'e 'mó^{2} no tsʉ lɨ' tɨ' jmoo^{1}gɨ jín^{1} cwoo'^{13} 'wó^{2}."

8 Pe 'in tsá^{2} jøø^{2} cwoo'^{13} 'wó^{2} do gañii^{1}i: "Ñi'fii^{21}i', cwojan^{1}du' coon^{21} jiin^{21}gɨ. Joon nogɨ tyí^{3}aa jla'^{1} cwoo'^{13} joon to'^{3}oo 'oo'^{3}.

9 Jongaa^{21}mo wana nicwo^{1}, wana jo gacwo^{1} joon tyʉ'^{3}oo."

Un'láai^{2} Jesús jaain^{21} tsamɨ́^{2} 'in tuu'^{21} moo'wó^{1} mo jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2}

10 Coon^{21} jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} Jesús 'yuui cwo'^{1} 'e'^{2}e tsá^{2}.

11 Joon do-o 'yuui jaain21 tsamɨ́2 ningóo1 dyajñá2
jiin21 'e 'yuui jaain21 espíritu gó2 alma tya'a 'e niga-
jmaa1a tuu'21 moo'wó1. Joon jo lí2 siin'12 'ña'a røø21
coonti.
12 Mo ganí2 Jesús 'ii joon gatø'2ø. Joon gajin'2in:
—Tsamɨ́2, ni'láa2mo'o 'e jmoowúu1 tyán2'an no.
13 Joon gataan1 cwoo21o tya' 'ido. Joon la tsifu
joon ganii'13mo 'ña'a 'in tsamɨ́2 do røø21. Joon
ga'láa2 'wii212 cwo'2o 'maai'13 Dios.
14 Pe 'in tsá2 tyʉ'2 to2 cwo'1 sinagoga do gatɨ́2
'nii'21-tsi tsʉ 'wii'13 gaun'láai2 Jesús 'ido mo jmɨɨ212
'ii'21 'woo'21 tsá2. Joon 'in tyʉ'2 to2 cwo'1 do gasɨɨ'21ɨ
tsá2:
—Sá2-a jñúʉ2 jmɨɨ212 'e lí2 to2. Lí2-i jalíin2 tsá2
jee212 jmɨɨ212 joon ilí2 mɨ́1 tya'a. Joon jo jalíin2
jmɨɨ212 'ii'21 'woo'21 tsá2.
15 Joon gajin'2 Jesús:
—'Naa' lɨɨ1naa' tsá2 'in jo untiin'13 jiin'13 'e 'é2ee'
tsá2. ¿Tɨ jo sɨɨi'13naa' doñi'iin jee212 'naa' sɨ joo'21 sɨ
bu'3 'ee cwotya'iin'21xʉ mo jmɨɨ212 'ii'21 'woo'21 tsá2?
16 Joongɨ 'in tsamɨ́2 lo jún2 'lɨɨ212 Abraham-mo 'ii.
Joon ningóo1 dyajna1 jiin21 jmoo1 'in 'lɨɨi'3 tsaa'13
'in tsamɨ́2 no. ¿Tɨ jo lí2 un'láai2 coon21 jmoowúu1
tyaan1 mo jmɨɨ212 'ii'21 'woo'21 tsá2?
17 Mo ngayuui'13 gajin'2 Jesús 'elo jileei'21 tsá2
'in 'eei'1 'ii ga'aa1o fa'ɨɨ'21. Pe jileei'21gɨ tsá2 jløø'3i
coon'13 jilaa'21 'e fee'1 'e gajmaa1 Jesús.

Cwáain1 tya' jún2 jon'2 tasa

18 'E joon gajin'2 Jesús:

—¿Xiiala cwooi^{21} lɨ́^{2} lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2}? ¿Joon 'ee coon'^{13} 'e lí^{2} jmaa^{1} coon^{21} røøi^{21} coon'^{13} joon?

19 'E lɨ́^{2} la lɨ́^{2} jún^{2} jon'^{2} tasa 'e jñí^{2} tsá^{2} cwoo'^{13} 'wó^{2} tya'a. Joon do-o cwaain^{21} ca galɨ́^{2} 'mó^{2} fee'^{1}. Cagɨ ton^{1} jmaa^{1} sɨ́ɨ^{2}ɨ ni cwáa^{1} 'mó^{2} do.

Júu^{3} cwáain^{1} tya' tyiian'^{3}

20 Joon gajin'^{2} Jesús:

—¿Xiiala cwooi^{21} 'e jmáa^{3}aa 'e litsáai^{1}-tsi tsá^{2} lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2}?

21 'E lɨ́^{2} lawa tyiian'^{3} 'e gacaai'^{21} tsamɨ́^{2} 'nɨ^{1} cwaa'^{13} fu^{2} 'iñi'^{1}. Joongɨ ca galɨ́^{2} con^{2} 'e fu^{2} 'iñi'^{1} la tøøi^{21}.

Cwáain^{1} tya' 'ooca'nʉ́^{1} cuu'^{13}

22 Gangóo^{1}gɨ Jesús fu Jerusalén. Ngɨ́ɨ^{1}i fuu^{21} coo'^{13} joongɨ fuu^{21} pi'^{3}. La caain^{21} joon lɨ ga'ee^{1}e.

23 Joon gaunngɨɨ^{1}xʉ tsá^{2} 'ii:

—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', ¿tɨ xʉ-ʉ 'in itiin'^{13}?

Joon gañii^{1}i Jesús:

24 —Tyán^{2}duu' cwáain^{1} xiiala ngɨɨ^{212}naa'. Tyán^{2}duu' cwáain^{1} 'e ngɨɨ^{212}naa' lɨ' 'ooca'nʉ́^{1} lɨ cuu'^{13} tsʉ 'e la ja'^{2}mo fo'^{3}oo: lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} tsá^{2} 'iin^{212}in tsataai^{2} pe jo lí^{2}.

25 Tsʉ mi yuui'^{13} 'in tsafii^{212} 'nʉ́^{1} do iroon^{1} jnii^{1}i 'ooca'nʉ́^{1} joon 'naa' téen^{1}naa lɨ' caluu pó^{2}oo' 'ooca'nʉ́^{2}. Joon ifó^{2}oo': “Na^{2} no, tsañʉʉ'^{1}.” Pe 'ii-gɨ iñii^{1}i: “Jo ñí^{3}ii 'iin 'naa'.”

26 Joon 'naa' ifó^{2}oo': “Niga'nee^{21}e', nigatyee^{21}e' coon'^{13} 'nʉ. Joon 'nʉgɨ niga'e'^{2}'e jna'a tya'i fu^{1} tyii'i.”

27 Pe 'ido-gɨ niñii¹i: “Jna fo'³oo: jo ñí³ii xiia seen²¹naa'. Tíuui¹duu' jna jileei'²¹ 'naa' 'in jmoo²oo' jilaa'²¹ 'e gó².”

28 Do-o cwotyíi¹³ii' joongɨ cwocuu'¹³naa' moojón²oon' mi máa¹³naa' Abraham coon'¹³ Isaac coon'¹³ Jacob coon'¹³ jileei'²¹ tsá² 'in gacwo¹ júu³ tyʉ́² calɨɨ. Do-o táa²mo lɨ tyʉ'² Dios to² joon 'naa'gɨɨ' taa²¹²naa' fu caluu.

29 Tsʉ ijalíin²mo tsá² fu lɨ 'yeei²¹ ñi'¹ joongɨ fu lɨ' lɨ yuuin'¹³ ñi'¹. Joongɨ lɨ' caai²¹ tsáa¹ lɨ' lɨ 'yeei²¹ ñi'¹ joongɨ lɨ' caai²¹ tooin²¹² lɨ' lɨ 'yeei²¹ ñi'² ijalíin² tsá². Joon icwaa¹ dø'²ø lɨ tyʉ'² Dios to² tsá².

30 Joon 'inlɨ́ɨi¹³ sɨcɨɨin²¹ nano 'ii ijmáa¹a nifu, joongɨ 'inlɨ́ɨi¹³ 'in sɨjéei¹ nano 'ii ijmáa¹a lɨ cɨɨin²¹.

Cɨ'²ɨ Jesús 'wii²¹² tya' Jerusalén

31 Jee²¹² jmɨɨ²¹² joon gatyalíin² 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² fariseo. Joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Jesús:

—Lo-o júu¹³'u nano tsʉ Herodes 'iin²¹²in jnga'²mo 'nʉ.

32 Joon gañii¹i Jesús:

—Cwolíin²naa' joon cwosíi¹³ii' 'in gó² do: “Jøø²du' no. Jmɨɨ²¹² no joongɨ tsa'oo²¹ 'woo²na espíritu gó² alma tya' tsá². Joongɨ un'láa²na tsatsaa'¹³. Joongɨ 'yíia¹ untyée¹moo to² tyiia.”

33 Joon níi³oo jiin'¹³ la fu¹ 'yúu³na no coon'¹³ tsa'oo²¹ joongɨ 'yíia¹. Tsʉ jiin'¹³ fu Jerusalén lí² júun²in jaain²¹ tsá² cwo¹ júu³ tyʉ́².

34 ’¡Tsá² Jerusalén, tsá² Jerusalén, 'naa' jngaa'¹³naa' jileei'²¹ tsá² cwo¹ júu³ tyʉ́² joongɨ tyʉ́²ʉʉ' cuun²¹² jileei'²¹ tsá² 'in gasii¹in Dios ijma'²a 'naa' júu³ 'e fu¹ táa²naa'! ¡Joon jna-a gali'iin²¹²na

'e uncaan^{21}na 'naa' la jmoo^{1}o jaain^{21} tuiyʉ^{2} 'e uncaain^{21} tutɨ'^{2} nʉ' cwáa^{1}a! ¡Pe jo gali'iin^{212}naa'!

35 Jøø^{2}du' 'naa' isɨján^{1} 'naa' itʉʉ^{1}mo 'naa'. Joon fuu^{212}uu 'naa' 'e jo jøøi^{2}gɨ 'naa' jna ca mi gacwá^{2} jmɨɨ^{212} ifó^{2}oo': "Cwaa'^{3}mo 'in jó^{1} coon'^{13} 'e sii^{21} Ña'ñʉ'^{1}ʉ'."

14

Gaun'láai^{2} Jesús jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'in lɨ́ɨi^{1} jmoowúu^{1} 'e yiian^{21} tya'a

1 Galɨ́^{2} coon^{21} jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} 'e gangóo^{1} Jesús nga'ee'^{21}e fu tya' jaain^{21} 'in tyʉ'^{2} to^{2} fariseo. Joon 'inlɨ́ɨi^{13} tsá^{2} fariseo gacoon^{21} cwáain^{1} do.

2 Joon tyíin^{1} jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} jee^{212} 'in tyan^{1} jmoowúu^{1} 'e yiian^{21} tya'a.

3 Joon gajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ tɨfo'^{2} tya' ley coon'^{13} tsá^{2} fariseo:

—¿Tɨ cwooi^{1} un'láai^{2} tsá^{2} jaain^{21} tsatsaa'^{13} mo jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} owa jo lí^{2} 'ee?

4 Pe 'ido-gɨ gajoon^{1} ti-i. Joon gataan^{1} Jesús cwoo^{21}o 'in tsatsaa'^{13} do joon gaun'láa^{2}mo. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido 'e tsee'^{21}mo 'ido.

5 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús tsá^{2} fariseo do:

—¿'Iin jee^{212} 'naa' wana gatøøi'^{21} bu'^{3} tyii' sɨ joo'tsáa^{2} 'ee coon^{21} tsi too^{21}, tɨ jo tyiin'^{13}naa' la tsifu fiin'^{13} jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2}?

6 Joon 'in tsá^{2} do jo ñii^{2} 'e ñii^{1}gɨ jiin'^{13} coon^{21}.

Tsá^{2} 'in tøø'^{21}ø tsá^{2} lɨ cuui'^{13} cwoo^{21} tsá^{2}

7 Mo ganii^{21} Jesús jileei'^{21} tsá^{2} 'in gatø'^{1} tsá^{2} lɨ cuui'^{13} cwoo^{21} tsá^{2} 'noo'^{21}o lɨ cwaa^{1}a lɨ tyiin^{2}gɨ joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús 'e cwáain^{1} lo:

8 —Wana 'in gatø'1 'nʉ coon21 lɨ cuui'13 cwoo21
tsá2 jo ní2'i 'e 'mosíi1 nifu tsʉ coon21 jo ngá1mo
cwéei12 jaain21 'in tyíin2gɨ lagɨ 'nʉ.
9 Joon 'in gatø'1 'naa' cwee1i sɨɨ'21ɨ 'nʉ: “Cwóo13'o
'ino 'mosíi1 tyíin1u'un no.” Joon la joon ráan2un
coon'13 fa'ɨɨ'21. Cwaní2'i 'mosíi1 ca lɨ gatséi2.
10 Lɨ' cɨɨ'13ɨ jmaa2'a. Mo tø'1 tsá2 'nʉ coon21 lɨ
cuui'13 cwoo21 tsá2 ní2'i 'mosíi1 lɨ tséi2. La coon'13
mi jó1 'in gatø'1 'nʉ sɨɨ'21ɨ 'nʉ: “Ngɨɨi212 ní2'i 'e 'mosíi1
nifu do.” La joon 'e tyʉ́2gɨ tyi'i tyani 'in néei1 coon'13
'nʉ.
11 Tsʉ jileei'21 'in jmaai'21 cøøi'13 yaai, 'ii lɨ tséi1
joon jileei'21 'in jmaai'21 yaai lɨ tséi2 'ii nifu.
12 Gasɨɨ'21o joon 'in tsañʉʉ'1 'in nigatø'1 'ido:
—Mo 'iin212u'un tø'2'ø tsá2 cwo'2xʉ'ʉ 'e dø'1 'ido jo
tø'2'ø 'in seein21un tyʉ́2 coon'13 jon'gɨ ruu'21'u jon'gɨ
tsá2 néei1 co' lɨ tyíin1u'un wa' 'in sá2 cuu2. Tsʉ icɨ'2o
túnˈ icwó2'o do.
13 Jo jmaa2'a la joon, pe mo 'ee coon21 jmɨɨ212
jmaa2'a tø'2'ø jileei'21 tsá2 tañíi2mo coon'13 jileei'21
'in 'wo2 sɨ'ɨ́1-tsi coon'13 tsajluui'13 coon'13 tsatiui2.
14 La joon tyʉ́2-ʉ 'ɨ1-'o'o tsʉ 'ii jo lí2gɨ tyí2 tyi'i 'e
cwo'2'o do. La joon ityii212 tyi'i mi jiin'1 jileei'21 'in
jo røøi21 tsaa2.

Júu3 cwáain1 tya' coon21 jmɨɨ212 'e gajmaa1 jaain21 tsá2

15 Mo ganúu2 jaain21 'in néei1 gøø'21 coon'13 Jesús
'e do joon gajin'2in sɨɨ'21ɨ 'ii:
—'In jløø'3mo 'in dø'1 'iñi'1 lɨ tyʉ'2 Dios to2 tsá2.
16 Joon gajin'2 Jesús:

—Jaain^{21} tsañ~~uu~~'^{1} gajmaa^{1}a coon^{21} jm~~ii~~^{212} l~~i~~ gø'^{2} tsá^{2}. Joon gatø'^{1} fúui^{1} tsá^{2} 'e dø'^{1}o do.

17 Joon mo gat~~i~~^{2} 'ii'^{21} 'e dø'^{1} tsá^{2} gasii^{1}in tsa'leei'^{13} tya'a 'in ngajmaa'^{13}a júu^{3} 'in tsá^{2} nitø'^{1}ø do. Jin'^{2}in: “Naná^{1}-a ty~~u~~^{2}.”

18 Joon jilee'^{21}mo ga'láa^{2} 'wii^{212} m~~ii~~^{1}~~i~~ jm~~ii~~^{212} 'aa^{212}. 'In ni fu do gajin'^{2}in: “Jmáa^{2} feei'^{1}-'o'o jo níi^{3}ii. No-o tá^{2}g~~i~~ galoo^{212}oo coon^{21} cwoo'^{13} 'wó^{2}. Joon 'ná^{1} níi^{3}ii nijøø^{2}øø.”

19 'In xeei'^{21}g~~i~~ jin'^{2}: “Feei'^{1}du-'o'o 'wii^{212} tyiia. Niløø^{2}na 'néei^{2} jmuui^{1} joo'^{21}. 'Inijøø^{2}duu wa'a t~~ii~~^{2}i j~~ii~~^{1}~~i~~.”

20 'In xeei'^{21}g~~i~~ jin'^{2}: “La gangayuu'^{13}mog~~i~~ cui'^{2} cwóo^{3}oo joon jo lí^{2} níi^{3}ii.”

21 Joon mo gangai'^{2} 'in tsa'leei'^{13} do, ngajmaa'^{12}a júu^{3} ñi'fii^{212}i do. Joon l~~ii~~^{1} gat~~i~~^{2} 'nii'^{21}-tsi tsafii^{212} do. Joon gas~~ii~~'^{21}~~i~~ tún^{1} 'ido: “Jmoono cwoo'^{13}'o jee^{212} 'n~~u~~^{1} 'e fuu^{21} lo. Cwotee^{2}'e jileei'^{21} tsá^{2} tañíi^{2} coon'^{13} tsá^{2} 'wo^{2} s~~i~~'~~ii~~^{1}-tsi coon'^{13} tsajluui'^{13} coon'^{13} tsatiui^{2}.”

22 Mo ca'loo^{1}g~~i~~x~~u~~ joon gajin'^{2} 'in tsa'leei'^{13} tya'a do: “Nigajmáa^{3}oo to^{2} gaty~~u~~'^{2}'~~u~~ do. Joon sá^{2}g~~i~~ li cwá^{2} tsá^{2}.”

23 Joon gajin'^{2} 'in tsafii^{212} do gas~~ii~~'^{21}~~i~~ tún^{1} tsa'leei'^{13} tya'a: “Cwoo'^{13}'o tya'i fu^{1} ca t~~i~~^{2} fuu^{21} coonti. Cwote'^{2}'e tsá^{2} tyitsaai^{212} 'in xeei'^{21}g~~i~~ cwong~~ii~~^{1}, ts~~u~~ cworøøi^{21} tyiia lo coonti.

24 Ts~~u~~ fo'^{3}oo ce jiin'^{13} jaain^{21} 'in gatø'^{2}oo nifu jo idø'^{1}g~~i~~ jiin'^{13} coon^{21} 'y~~u~~'oo^{2} 'e 'uunñi^{2} sá^{2} tya' jm~~ii~~^{212} tyiia lo,” jin'^{2} 'in tsafii^{212} —gajin'^{2} Jesús.

Wa'a ing~~i~~^{1} tsá^{2} coon'^{13} Jesús 'ná^{1} t~~uu~~^{21} jilaa'^{21} 'e

'oo^{1}o

25 Fúu^{1}mo tsá^{2} ngalíin^{2} coon'^{13} Jesus. Joon gajiin'^{13} Jesús níi^{1}i joon gajin'^{2}in:

26 —Wana 'in 'iin^{212}in jó^{1} coon'^{13} jna 'ná^{1}-a li 'iin^{212}in jna. Wana jo 'iin^{212}in jna lɨ́ɨ^{1}gɨ lagɨ jmii^{21} joongɨ lagɨ sáa^{3}a, lagɨ tsamɨ́^{2} tya'a, lagɨ jóon^{1}on, lagɨ ruu'^{21}i, joongɨ ca fu juncwii^{21} tya'a 'ña'a jo lí^{2} líin^{2} 'ido tsá^{2} tyiia.

27 Wa 'in jo náa^{1} tyʉ́^{2} tya'a júuin^{2} la ijúuin^{2} jna jo lí^{2} líin^{2} tsá^{2} tyiia.

28 Wana jaain^{21} jee^{212} 'naa' 'iin^{212}in jmaa'^{12}a coon 'nʉ́^{1}, ¿tɨ jo jéei^{1} tyí^{1}du cwáain^{1} xiiati jiin'^{12} i'íin^{2} wana 'yeei^{1}?

29 Tsʉ wana jmoo'^{12}o tɨɨfuu^{21} joongɨ gatsá^{2} cúu^{1}u la jo mo 'yeei^{1} 'nʉʉ^{1}ʉ joon i'láa^{2} tsá^{2} 'wii^{212} ungøø^{2}mo 'i.

30 Ijin'^{2}in: “In tsañʉʉ'^{1} no ga'láa^{2} 'wii^{212} jmaa'^{12}a joon jo lí^{2} un'yeei^{1}gɨ.”

31 Wana jaain^{21} røøi^{13} 'iin^{212}in jmáa^{1}a 'níi^{3} coon'^{13} jaain^{21}gɨ røøi^{13}, ¿tɨ jo cwá^{2}a nifu joon i'ɨ^{1}-tsi wa'a ilíin^{2} dyái^{1} mil 'láa^{2} tya'a ilii'^{1}i 'in dyáai^{2} mil 'láa^{2} tya' 'in røøi^{13} jaain^{21}gɨ do?

32 Joon wana jo lí^{2}, la 'ɨɨ^{212} 'e taain^{212} wíin^{2}gɨ 'in tsá^{2} røøi^{13} jaain^{21}gɨ do joon isín^{1}mo tsá^{2} tya'a mɨɨ^{1}ɨ júu^{2} røø^{21}.

33 La joon jon jmoo^{21} joon jaain^{21} 'naa' 'in jo tʉʉ^{1} jilaa'^{21} 'e 'oo^{1}o jo lí^{2} líin^{2} tsá^{2} tyiia.

Mo jo ñi^{2}gɨ ñi^{2}

34 ”Ee tyʉ́^{2}-ʉ ñi^{2} pe wana jo ñi^{2}gɨ xiiala cwooi^{1} 'e liñi^{2}gɨ tún^{1}.

35 Jo 'e to^{2} 'íin^{3}gɨ tya' cwoo'^{13} 'wó^{2} jon'gɨ tya' poo^{212} 'oo'^{2}. Lɨgon dya'^{2}a tsá^{2}. Jileei'^{21} 'in núu^{2} cwonɯɯ^{1}o.

15

Júu^{3} cwáain^{1} tya' joo'saa'^{21} sɨ'iin^{212}

1 Jileei'^{21} tsá^{2} cón^{2} 'laa'^{13} 'e 'nɨɨ^{1} tsá^{2} coon'^{13} tsá^{2} rééi^{21} tsaa^{2} gangatyéen^{1}in lɨ siin'^{12} Jesús 'e núu^{2} júu^{3} tya'a.

2 'Wii'^{13} joon tsá^{2} fariseo coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley 'laa'^{21} gafaa'^{21}a tya' Jesús jin'^{2}in:

—'In tsañɯɯ'^{1} lo 'ii'^{21}mo jileei'^{21} 'in rééi^{21} tsaa^{2} joongɨ gøø'^{21}o coon'^{13} 'ido.

3 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús 'ii 'e cwáain^{1} lo:

4 —'Iin jee^{212} 'naa' wana 'aa^{1}i cíein^{13} joo'saa'^{21} joon tsa'iin^{212} jaain^{21} jee^{212} 'ii, ¿tɨ jo tiui^{21} 'in catyaai^{2} do jee^{212} nuu^{21} joon tsa'nee'^{12}i 'in jaain^{21}gɨ do ca gatsee'^{21}i?

5 Joon mo gatsee'^{21}i gauntseen^{1} yɯ' 'nóo^{1}on jløø'^{3}mo.

6 Joon mo gatyee'^{12}i tya'a gauncaain^{21} tsá^{2} seein^{21} tyú^{2} coon'^{13} coon'^{13} tsá^{2} néei^{1} co' lɨ tyíin^{1}in. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ: "Jløø'^{3}naa' jmaa^{2}aa' coon'^{13} jna tsɯ nigatsee'^{3}moo 'in joo'saa'^{21} 'in ga'ín^{1} tyiia do."

7 La joon jon fuu^{212}uu 'naa' mo joo'^{21}-tsi jaain^{21} tsá^{2} rééi^{21} tsaa^{2} jløøi'^{13}gɨ 'áai^{1} fu ñɯ'fu 'wii'^{13} 'ii lagɨ 'in noventa y nueve tsá^{2} 'in jo 'oo^{1}o tsaa^{2}, 'in jo 'ná^{2} jaa'^{21}-tsi.

Júu^{3} cwáain^{1} tya' cuu^{2} sɨ'iin^{212}

8 Faa'^{21}gɨ Jesús:

—Wa' jaain^{21} tsamɨ́^{2} 'in 'oo^{1}o dyá^{2} cuu^{2} joon ganga'ín^{1} coon^{21} cuu^{2} do, ¿tɨ jo dyi'^{1}i coon^{21} jɨ́^{2} joon 'ya'^{1}a inʉʉ do? Coon'^{21} tún^{2} 'noo'^{1}o ca gatsaa'^{21}a.

9 Joon mo gatsaa'^{21}a joon uncaain^{21} tsá^{2} seein^{21} tyʉ́^{2} coon'^{13}on coon'^{13} tsá^{2} 'in néei^{1} co' lɨ tyíin^{1}in. Joon sɨɨ'^{21}ɨ 'ido: "Jløø'^{3}naa' jmaa^{2}aa' coon'^{13} jna tsʉ nigatsaa'^{21}oo cuu 'e nga'ín^{1}."

10 La joon jon fuu^{212}uu 'naa', jløø'^{3}mo ángeles tya' Dios mi jaa'^{21}-tsi xʉfiin'^{13} jaain^{21} tsá^{2} 'in røøi^{21} tsaa^{2}.

Júu^{3} cwáain^{1} tya' jaain^{21} sɨmii'^{21} 'in gatiui^{21} jmɨɨ^{21}

11 Gajin'^{2}in jon Jesús gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2}:

—Lawa jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'aa^{1}i gái^{1} sɨmii'^{21} tya'a.

12 Joon jaain^{21} 'in xaai^{21}gɨ do gasɨɨ'^{21}ɨ jmii^{21}: "Ñʉ'^{2}, cwo'^{2}'o jna jiin'^{13} tyiia tya' cwoo'^{13} 'wó^{2} 'e gatɨ́ɨ^{2}na." Joon gajmaa^{1}a jmii^{21} do jmai'^{2}xʉ jee^{212} 'ii jilaa'^{21}.

13 Xʉ-ʉ ngoo^{21}gɨ joon 'in xaai^{21}gɨ do gajmaa'^{12} caain^{21} jilaa'^{21} 'e 'oo^{1}o. Joon gangóo^{1} coon^{21} fuu^{21} lɨ wíin^{2}. Joon do-o ga'íin^{2} cúu^{1}u jilaa'^{21} coon'^{13} 'e gó^{2}.

14 Joon mo gatsá^{2} cúu^{2} do ga'í^{2} coon^{21} 'oo^{2} 'e fuu^{21} lɨ ngóo^{1}on do. Joon gatsá^{2} un'aa^{2}i.

15 Joon ganga'náa^{2} to^{2} jmáa^{1}a coon'^{13} jaain^{21} tsá^{2} seein^{21} 'e fuu^{21} do. Joon 'idogɨ gasii^{1} ni 'ido lɨ roon^{1} 'wó^{2} tya'a 'e tsa'áa^{1}i ñí^{1}.

16 Joon 'áa^{1}mo gali'iin^{212}in unrøø^{2}i tu'^{2}u coon'^{13} jilaa'^{21} 'e gø'^{2} ñí^{1} do. Pe jiin'^{13} jaain^{21} jo 'in cwo^{1}.

17 Joon ga'ɨ^{1}-tsi: "Jøøi'^{13} tsa'leei'^{13} 'in jmoo^{1}o to^{2} tya' nʉ'^{3}ʉʉ saai^{21}gɨ 'e gø'^{2}ø joon jnagɨ fu lo júun^{3}na 'oo^{2}.

18 Nii'^{13}moo fu lɨ tyíin^{1} ñʉ'^{3}ʉʉ. Joon fuu^{212}uu: Ñʉ'^{3},
fee'^{1} niga'lee'^{21}na tyani Dios joongɨ tyani'i.
19 Joon jo cwooi^{1} 'e jmáa^{2}gɨ'ɨ yʉʉn^{21} tyi'i jna.
Jmaa'^{13} cwáain^{1} lawa jaain^{21} tsa'leei'^{13} tyi'i jna."
20 Joon gangaa'^{13}mo fu tya jmii^{21}.

'Wíin^{2}gɨ 'ná^{1} tyee'^{12}i lɨ siin'^{12} jmii^{21} mo ganíi^{2}in
jmii^{21} 'ii. Galifeei'^{1}mo-tsi 'wii^{212} tya'a. Joon
gangóo^{1}o cwiin^{1} ngajeen^{2} ni 'ido. Joon ga'ii'^{3}mo
'ido. Joon garɨɨn^{1}in joongɨ gacu'^{1}u 'oo^{2} 'ido.
21 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ jóon^{1} 'ii: "Ñʉ'^{3}, niga'lee'^{21}moo
tyani Dios joongɨ tyani'i. Jo tɨ́ɨi^{2}gɨɨ 'e fo'^{2}'o yʉʉn^{21}
tyi'i jna."
22 Pe jmii^{21} dogɨ gasɨɨ'^{21}ɨ tsa'leei'^{13} tya'a: "Tyí^{2}
goon' jmoono coon^{21} 'mɨ'^{2} 'e tyʉ́^{2}gɨ la jee^{212} ji-
laa'^{21}, joon tyiin'^{13}goon' yʉʉn^{21} tyiia lo. Joongɨ
toon'^{21}goon' ñí^{3} unnii^{212} cwoo^{21}o. Joongɨ 'øøi'^{13}
goon' mɨɨ^{2}ɨ.
23 Joon cwotée^{1}ee' jaain^{21} joo'^{21} xuui^{212} 'in
na'ooin'^{13}. Joon jngaa'^{13}naa', cwotyé^{3}e' joongɨ
cwojmoo^{21}o' jmɨɨ^{212}.
24 Tsʉ 'in yʉʉn^{21} tyiia lo lɨ́ɨ^{2}na 'e nijuun^{21}mo pe
nano nigacwa'^{2}mo tún^{1}. 'In ninga'íin^{13}mo pe gat-
see'^{21}moo'o tún^{1}." Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} jmaa^{1}a jmɨɨ^{212}.
25 'La jee^{212} joon 'in jóon^{1} 'in nifeei'^{1}gɨ jee^{212} to^{2}
taain^{1}. Joon mo gatyee'^{12}i tyan' co' 'nʉʉ^{1}ʉ joon
ganúu^{2} ninná^{1}a súuin^{13}.
26 Joon gatø'^{1}ø jaain^{21} 'in tsá^{2} do joon gaunngɨɨ^{1}ɨ
'ee jmɨɨ^{212} ninná^{1}a.
27 Joon gajin'^{2} 'in tsá^{2} do: "Nigacwa'^{2}mo
ruu'^{21}mo'o. Joon gatyʉ'^{2} ñʉ'^{2}'ʉ to^{2} gajngaa'^{12}i

jaain^{21} joo'^{21} 'ooin'^{13} tsʉ gacwa'^{2}mo tyú^{1}mo jo tsaa'^{13}a.”

28 Joon gatsá^{2} 'nii'^{21}-tsi 'in ruu'^{21}i nifeei'^{1}gɨ do. Joon jo 'iin^{212}in tsa'ii^{21} fu tsi. Joon gacwo'ɨ́ɨ^{1} jmii^{21} 'e gamɨɨ^{1}ɨ tyani 'ido 'e tsa'ii^{21}.

29 Pe gajin'^{2} 'in sɨmii'^{21} gasɨɨ'^{21}ɨ jmii^{21}: “Niñii^{21}o'o joo'^{13} jiin^{21} 'e nigajmáa^{3}aa to^{2} tyani'i. Pe jiin'^{13} coon^{21} 'naa'^{13} jo mo cwoo'^{13}'o jna jiin'^{13} jaain^{21} chivo-pi' 'e jmáa^{3}aa jmɨɨ^{212} coon'^{13} tsá^{2} seein^{21}na tyʉ́^{2} coon'^{13}.

30 Pe la no 'e gacwai'^{2} 'in yʉʉn^{21} tyi'i no. Nga'íin^{1}in cúu^{2}u coon'^{13} tsamɨ́^{2}. Joon gajngáa^{13}u'un 'in joo'^{21} 'ooin'^{13}gɨ no.”

31 Joon gajin'^{2} jmii^{21} do: “Yʉʉn^{21} tyi', coon^{21} tøø^{2}mo tyíin^{1}u'un coon'^{13} jna. Joon jilaa'^{21} 'e 'óo^{3}oo lo 'e tyi-o'o.

32 Joon nano tyiin^{2}mo jmoo^{21}o' jmɨɨ^{212} joongɨ jløø'^{3}na' tsʉ 'in ruu'^{21}'u 'e lɨ́ɨ^{2}na najuun^{21}mo pe cwa'^{2}mo tún^{1}. Lɨ́ɨ^{2}na 'e ninga'íin^{2}mo joon nigat-see'^{21}moo'o tún^{1}.”

16

Júu^{3} cwáain^{1} tya' tsa'leei'^{13} 'in gajmaa^{1}a 'e gó^{2}

1 Gajin'^{2}in jon Jesús sɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a:

—Galiseein^{21} jaain^{21} ñi'fii^{212} sá^{2} cuu^{2} joon seein^{21} jaain^{21} 'in tyʉ'^{2} to^{2} tsa'leei'^{13} tya'a. Joon gajma'^{2}a tsá^{2} 'in ñi'fii^{212} do júu^{3} 'e 'in tsá^{2} tyʉ'^{2} to^{2} do 'áai^{1} 'íin^{2}in cuu^{2} tya'a.

2 Joon 'in ñi'fii^{212} do gatø'^{1}ø 'ido. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ: “¿Tɨ jo'^{2} 'e sɨɨ'^{21} tsá^{2} jna cwáain^{1} tyi'i? Joon'^{12}du'u

cwáain[1] to[2] jmoo[2]'o tsʉ jo jmáa[2]gɨ'ɨ to[2] coon'[13] jna. Jo cwooi tyʉ'[2]gɨ'ɨ to[2] tsa'leei'[13] tyiia no."

3 Joon ga'ɨ[1]-tsi 'in tsá[2] tyʉ'[2] to[2] do: "¿'Ee ijmáa[3]aa? Tyí[1]mo ñi'fíi[3]ii jna jee[212] to[2] tya'a. Jo 'waa'[21] pí[2] 'óo[3]oo wa'a jmáa[3]aa to[2] jee[212] tyiia[21] joon 'óo[3]oo fa'ɨɨ'[21] wa'a mɨ́[3]ɨɨ caridad.

4 Ñíi[3]oo 'ee jmáa[3]aa 'e 'ii'[21]mo tsá[2] jna inʉʉ tya'a mo jo to[2] 'óo[3]gɨɨ."

5 Joon gatø'[1]ø tɨ' jaain[21] tɨ' jaain[21] 'in røøi[21] tya' ñi'fii[212]i. Joon gaunngɨɨ[1]ɨ 'in nifu: "¿Xiiati røø[21]u tya' ñi'fii[21]i'?"

6 'Idogɨ jin'[2]: "Røø[21]moo cíein[13] barril aceite." Joon 'in tsá[2] tyʉ'[2] to[2] do sɨɨ'[21]ɨ 'ido: "Lo-o saan'[13]aan mo'jí[2] tyi'i. Ní[2]du' jmoono joon jmáa[2] coon[21] 'e coon'[21] tsa'[2]gɨ."

7 Joon gaunngɨɨ[1]ɨ 'in xeei'[21]gɨ tún[1]: "'Nʉgɨ, ¿xiiagɨ tɨ røø[21]u?" 'Idogɨ jin'[2]in: "Cíein[13] 'motuu'[1] trigo." Joon gasɨɨ'[21]ɨ: "Lo-o saan'[13]aan mo'jí[2] tyi'i. Jmáa[2] coon[21]gɨ jiin'[13] ochenta."

8 Pe galili'[2]i ñi'fii[212] do 'e lɨ́ɨ[1] 'øøi'[21]-tsi 'in tyʉ'[2] to[2] do coon'[13] 'e gajmaa[1]a do. Tsʉ li'[2]gɨ tsá[2] 'in jo tsaa'[2]-tsi Dios coon'[13] 'e jmoo[1]o la jaain[21] la jaain[21] lagɨ 'in tsaaa'[2]-tsi Dios.

9 'Fuu[212] jna 'naa' —jin'[2] Jesús— jmáa[2] 'naa' 'in liseein[21] tyʉ́[2] coon'[13] 'naa' coon'[13] 'e 'oo[2]oo' fu juncwii[21]. Joon mi tyá[1] jilaa'[21] 'e sá[2] fu juncwii[21] iseen[21]mo 'in 'ii'[21] 'naa'. In'ii'[21] 'naa' lɨ taan[212]naa' coon[21] tøø[2]mo.

10 'Wa jmoo[1] tsá[2] 'e tyʉ́[2] fiin'[13] capii'[3] 'e 'oo[1]o, ijmáa[1]o 'e tyʉ́[2] jon wa'a sá[2] 'láai[2]. Pe wana coon[21] tóo[2] tya' capii'[3], icoon[21]o jon tóo[2] tya' 'e 'láai[2].

11 Wana jo jmoo²oo' tyʉ́² coon'¹³ jilaa'²¹ 'e sá² fu juncwii²¹ lo 'e jo tyiin² xiiala lɨ́ɨ²naa' icwo'¹o Dios 'naa' 'e sá² 'e tyiin² la jai'².

12 Wana jo gajmaa²aa' røø²¹ coon'¹³ 'e sá² tya' 'inxeei'²¹ jo cwooi¹ cwo'¹o 'naa' 'e tyii' yaanaa'.

13 ’Ce jiin'¹³ jaain²¹ tsa'leei'¹³ jo lí² jmaa¹a to² tyʉ'² gái¹ ñi'fii²¹². Tsʉ nili'ee'¹mo jaain²¹ joon 'in jaain²¹gɨ do nili'nee²¹mo sɨ ilɨtyúu¹mo coon'¹³ jaain²¹ joon coon'¹³ 'in jaain²¹gɨ do gó²o liseein²¹. Jo lí² 'iin²¹² tsá² Dios la jee²¹² 'iin²¹²in cuu².

14 'In tsá² fariseo do 'in lɨ́ɨ¹ 'iin²¹²in cuu² núu²o jilaa'²¹ 'elo. Joon gaungøø¹mo Jesús.

15 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'ido:

—Ngɨɨ²¹naa' coon'¹³ 'e tyʉ́² jee²¹² tsá² pe ñi¹ Dios 'ee lɨ́ɨ²naa'. Jilaa'²¹ 'e 'øøi'²¹-tsi tsá² 'e tyiin² 'e joon 'e 'ee'¹mo Dios.

'Ná² untsiin¹ ley tya' Moisés

16 Jin'² Jesús:

—Ca mo jó¹ Wó³ gatyʉ'²ʉ to² 'e ley tya' Moisés coon'¹³ 'e júu³ tya' tsá² cwo¹ júu³ tyʉ́² calɨɨ. Ca 'yiia'¹³ joon galisá² júu³ tyʉ́² xiiala mi tyʉ'² Dios to² tsá². Joon jilee'²¹mo cwoo¹ pí² tsataai²¹² lɨ tyʉ'² Dios to².

17 ’Tyan¹gɨ to² jo tsín¹ jiin'¹³ coon²¹ letra tya' ley la coon'²¹gɨ 'íin² coonti jilaa'²¹ yʉ' fu juncwii²¹ coon'¹³ cwoo'¹³ fu juncwii²¹.

Jesús 'e'²e tsá² 'e tsaa² fee'¹ wa'a 'øøi¹ tsá² tsamɨ́²² tya'a

18 ’Wana jaain²¹ tsañʉʉ'¹ 'ee'¹mo tsamɨ́² tya'a joon cui'² cwoo²¹ coon'¹³ 'in xeei'²¹ fee'¹ tsaa²

'noo^{1}on. Joon wana cui'^{2} tsá^{2} cwoo^{21} coon'^{13} 'in tsamɨ́^{2} do la joon jon fee'^{1} tsaa^{2} 'noo^{1}on.

Cwáain^{1} tya' jaain^{21} tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} coon'^{12} Lázaro

19 Gajin'^{2}in jon Jesús gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2}:

—Lawa jaain^{21} tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} 'in tyi'^{1} jmaai'^{13} sɨɨn'^{3} tyʉ́^{2} joongɨ 'ya'^{2}gɨ. Joon la coon^{21} jmɨɨ^{212} jmaa^{1}a jmɨɨ^{212} coon'^{13} 'e 'ya'^{2}gɨ lɨɨlɨ^{1}.

20 Galiseen^{21}mo jon jaain^{21} tsá^{2} tañíi^{2} 'in sii^{21} La'^{2}. La tøøi^{2} ngúu^{1}u sɨrøøi^{21} 'mi'^{2}. Joon gacwó^{2}o ni wó^{2} 'ooca'nʉ́^{1} tya' 'in tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} do.

21 'In tsá^{2} tañíi^{2} do 'iin^{212}in røøi^{21} tu'^{2}u coon'^{13} jilaa'^{21} 'e xʉʉ'^{21} 'wii^{212} mesa lɨ gø'^{2} 'in tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} do. Joon cagɨ tsii^{21} jalíin^{2} lɨ tyíin^{1}in 'e 'lʉ'^{2}ʉ lɨ jgoo'^{21} tya'a.

22 Coon^{21} jmɨɨ^{212} gajuun^{21}mo 'in tsá^{2} tañíi^{2} do. Joon ángeles gatøø^{2}mo 'ii 'e cwaa^{1} coon'^{13} Abraham fu ñʉ'fú^{2}. La joon jon gajúun^{2}mo 'in tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} do. Joon ga'aa^{1}mo tsá^{2} 'ii.

23 'In tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} do 'áai^{1} ganí^{2}in wúu^{1} lɨ tsalíin^{2} 'in najúin^{2}. Joon gasaa'^{13}a unníi^{1}i. Joon wíin^{2} ganí^{2}in Abraham coon'^{13} La'^{2}.

24 Joon ga'oo^{1}o jin'^{2}in: “Nʉ'^{1}ʉ' Abraham, fúu^{2} cwolíin^{2}un jna. Síi^{2}in La'^{2} no cwoun'lá^{2}xʉ unniicwoo^{21}o coon'^{13} jmɨɨ^{21}. Joon cwojaa^{212}, cwouncwii'^{21}xʉ unniisɨɨ'^{13}ɨɨ tsʉ lɨ́ɨ^{1} móo^{3}oo wúu^{1} jee^{212} jɨ́^{2} lo.”

25 Pe joon gajin'^{2} Abraham: “Yʉʉn^{21} tyi', cwotii'^{13}du-'o'o 'áai^{1} tyʉ́^{2} 'íi^{1}-'o'o mo gateen^{212}un fu juncwii^{21}. Joon La'^{2} logɨ 'áai^{1} gó^{2} gangɨɨ^{1}. Joon nano tyʉ́^{2} seein^{21} lo. Joon 'nʉgɨ moo^{2}'o wúu^{1}.

26 Coon^{21}gɨ 'e sá^{2} lo. Sá^{2} goon^{21} juu'^{13} cwó^{2} jee^{212} jna'a coon'^{13} 'nʉ. Jileei'^{21} 'in 'iin^{212}in tsalíin^{2} fu no jo lí^{2}. La joongɨ jileei'^{21} 'in 'iin^{212}in jalíin^{2} lɨ' lo jo lí^{2}."

27 Joon gajin'^{2} 'in tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} do: "Mɨ́ɨ^{3}ɨɨ tyani'i jon, ñʉ'^{3} Abraham, sɨɨ^{21}u La'^{2} no fu tya' ñʉ'^{3}ʉʉ.

28 Seen^{21}mo 'ñéei^{2}gɨ ruu'^{21}na. Cwofee'^{1}i la joon jon jo cwo'^{2}o wa'a jalíin^{2} lo 'a lɨ tyafo'^{2} ní^{2} tsá^{2} wúu^{1}."

29 Pe joon gajin'^{2} Abraham gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido: "'Oo^{1}-o 'ido jilaa'^{21} 'e nigajin'^{2} Moisés coon'^{13} tsá^{2} cwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2}. Lí^{2}-i unjii^{21}o 'ido júu^{3} tya' 'ii."

30 Joon gañii^{1} 'in tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} do: "'E ja'^{2}mo, ñʉ'^{3} Abraham, pe wana tyíia^{1} jee^{212} 'ii jaain^{21} 'in nigajúin^{2} ija'^{2}a-tsi."

31 Joon gajin'^{2} Abraham: "Wana jo 'iin^{212}in núu^{3} júu^{3} tya' Moisés coon'^{13} tsá^{2} cwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} jon'gɨ inúu^{2}un júu^{3} tya' jaain^{21} 'in nigajiin'^{1} jee^{212} 'lɨɨ^{212}."

17

Tsaai'^{13} wa'a un'leei'^{21} tsá^{2} tsaruu'^{21}i

1 Gajin'^{2}in jon Jesús gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} tya'a:

—'Láa^{2}mo sá^{2} 'e jmoo^{1} un'leei'^{21} tsá^{2} pe fúu^{2} 'in tsá^{2} jmoo^{1} un'leei'^{21} 'in xeei'^{21} do.

2 'Áai^{1}gɨ tyʉ́^{2} tya'a wa'a 'ñʉʉ^{1} tsá^{2} coon^{21} too^{1} lúu^{1}u joon píin^{1}in tsi jmɨ'ñi'^{3} la coon^{21} jo jmáa^{1}a i'leei'^{21}gɨ 'in xuui^{212} lo.

3 Un'øøi'^{1}duu' yaanaa' coon'^{21} tún^{2}.

'Wana jmaa^{1}a ruu'^{21}'u 'e gó^{2} tyi'i joon fu'^{2}'u: "Jo jmaa^{2}gɨ'ɨ." Joon wa gaunsɨ́ɨ^{2}i 'e 'ɨ^{1}-tsi jmáa^{2} feei'^{1}-'o'o 'wii^{212} tya'a.

4 Xɯfiin'13 dyía1 naa'13 la coon21 jmɨɨ212 gajmaa1a
'ido 'e gó2 tyi'i pe joon dyía1 naa'13 cwooi1 sɨɨ'21
'nɯ: “Jo jmáa3gɨɨ.” Cwooi1 jmaa2o'o feei'1-'o'o 'wii212
tya'a.

Xiiala ilitsáai1gɨ-tsi tsá2

5 Joon gajin'2 tsá2 tya' Jesús sɨɨ'21 'ii:
—Jmáa2 'e lijai'2gɨ-tsii'i 'nɯ.
6 Joon gajin'2 Jesús:
—Wuxɯ'ɯ tsáai1du'-'oo' fiin'13 la ti camɨ'3 jún2
jon'2 tasa lí2-i fú2uu' 'e 'mó2 fee'1 lo: “Ráain2du'u no
cwojñí2'i 'wo'o tsi jmɨ'ñi'3.” Joon ninúu2o 'e 'mó2 do
júu3 tyii'.

Jilaa'21 'e 'ná1 jmá2 tsá2 'e tyiin2

7 ’Wana 'in jee212 'naa' seein21 jaain21 tsa'leei'13
tyii' 'in jaai'13 jee212 to2, ngajii21i sɨ nga'aai1 joo'21
'ee, xɯfo'o fú2uu': “Ngɨɨi212, ní2'i, tyee'3 'í1.”
8 Jon' la joon tɨ́ii2 faa'21 tsá2. Tyɯ́2gɨ isɨɨ'21 tsá2
'ii: “Tyá1 tyɯ́2 'e døø'13øø. Cwoo'13-'o'o tyá1 tyɯ́2
døø'13øø joongɨ 'e duu'13uu joon mi yuui'13 joon
'uu'12'u, cøø'12'ø.”
9 ¿Tɨ cwooi1 cwo'1o 'maai'13 tsa'leei'13 tya'a mo
jmoo1o jiin'13 to2 'e tyɯ'2ɯ?
10 La joon jon 'naa', mi yuui'13 jmaa2aa' jilaa'21 to2
tyɯ'2 Dios 'ná1 fó2oo': “Tsa'leei'13 tyio'o jna'a 'in jo
'ee to2 ti tsɯ nigajmoo21o'o jiin'13 'e 'ná1 jmoo21o'o.”

Jesús un'láai2 dyéi1 tsá2 'in lɨ́ɨi2 jmoowúu1 jgøøi'21

11 Mo gangóo1 Jesús la fu1 'yuui fu Jerusalén.
Gangɨ́ɨ1in la caain21 lɨ sii21 Samaria coon'13 Galilea.

12 Mo gatyíi^{1}a coon^{21} fuu^{21} pi'^{3}. Joon ga'wooi^{21}
dyéi^{1} tsá^{2} 'in lɨ́ɨi^{1} jmoowúu^{1} jgøøi'^{21}. Pe wíin^{2} ga-
jaan^{1} lɨ siin'^{12}in Jesús.
13 Joon ga'oo^{1}o jin'^{2}in:
—¡Jesús, Tɨfo'^{2}, fúu^{2} cwolíin^{2}un jna'a!
14 Joon mo gajøøi^{2} Jesús 'ii joon gajin'^{2}in:
—Cwolíin^{2}naa' cwo'ee'^{13}naa' untsá^{2} yaanaa'.
Joon la 'ɨɨ^{212} ngalíin^{2} fu^{1} joon ga'láa^{2}mo.
15 Joon jaain^{21} jee^{212} 'ii do mo ganí^{2}i 'e ga'láa^{2}mo
joon gacɨɨ'^{13}o cwoo^{1}o 'maai'^{13} Dios coon'^{13} júu^{3} tá^{2}
lɨɨlɨ^{1}.
16 Joon gasii'^{21}i wojníi^{1}i tyani Jesús. Joon gaxiia^{1}
níi^{1}i gajun'^{2}un ca tɨ ni 'wó^{2} 'e cwoo^{1}o 'maai'^{13} Jesús.
Joon 'in tsá^{2} lo seein^{21} lɨ sii^{21} Samaria.
17 Joon gajin'^{2} Jesús:
—¿Tɨ jo ga'láai^{2} ce jɨ dyéi^{1} do? ¿'Náai^{13}gɨ 'in ñúi^{2}gɨ
do?
18 ¿Tɨ jiin'^{13} ino-o tsá^{2} coon^{21} fuu^{21} nigacɨɨ'^{13}o
cwoo^{1}o 'maai'^{13} Dios?
19 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'in tsañɨɨɨ'^{1} do:
—Ráan^{2}un no. Cwei'^{2}. Niga'láa^{2}mo'o tsɨ jo'^{2}o
galɨ́ɨ^{2}u'u.

'E'^{2} Jesús tsá^{2} xiiala mi cwá^{2} 'e tyɨ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}

20 Tsá^{2} fariseo gaunngɨɨ^{1}ɨ Jesús lɨɨ^{212} mi cwá^{2} 'e
tyɨ'^{2} Dios to^{2}. Joon gajin'^{2} Jesús:
—Mi cwá^{2} 'e tyɨ'^{2} Dios to^{2} joon'^{2} wa'a coon^{21} 'e lí^{2}
jøǿ^{2} tsá^{2}.
21 Jo lí^{2} wa'a jin'^{2} tsá^{2} 'elo sɨ 'e do-o 'ee. Tsɨ
nigalɨ́^{2}-ɨ 'e tyɨ'^{2} Dios to^{2} jee^{212} 'naa'.
22 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús tsá^{2} tya'a:

—Nicwaa^{212} jmɨɨ^{212} mi li 'iin^{212}naa' jøø^{2}øø' 'e jmɨɨ^{212} 'e jna-a, 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2}, 'láa^{2} 'wii^{212} tyʉ'^{2}ʉ to^{2}. Joon jo lí^{2} jøø^{2} 'naa'.

23 Joon isɨɨ'^{21} tsá^{2} 'naa': “Lo-o siin'^{12}in”, sɨ “Do-o siin'^{13}in”, 'ee. Pe jo cwolíin^{2}naa' coon'^{13}on.

24 Tsʉ lawa coon^{21} jí^{2} cwaain^{2} 'ñá^{3} 'e jná^{2} joo'^{21} ca tɨ' cataain^{21} lɨ' caluu fu juncwii^{21} la joon jon jna 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2} mi cwá^{2} jmɨɨ^{212} tyiia.

25 Pe jéei^{1} nifu 'ná^{1} mó^{3}oo wúu^{1} lɨɨlɨ^{1}. Joon tsá^{2} seein^{21} nano 'in jo 'e 'ii'^{21} jna.

26 Jiin'^{13} la galɨ́^{2} jmɨɨ^{212} mo seein^{21} Noé la joon jon ilí^{2} jmɨɨ^{212} mi gó^{2} jna 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2}.

27 'Gø'^{2}ø tsá^{2} joongɨ 'un'^{2} tsá^{2} joongɨ cui'^{2} cwoo^{21} tsá^{2}. Joon gacwooi^{1} tsá^{2} jamɨ́ɨ^{1}ɨ 'e cui'^{2} cwoo^{21} ca jmɨɨ^{212} mo ga'í^{2} Noé fu tsi barco do. Joon gajó^{2} coon^{21} jmɨ́^{1} joon jilee'^{21}mo gajúun^{2}mo jon.

28 La joon galɨ́^{2} mo seein^{21} jaain^{21} tsá^{2} sii^{21} Lot. Gø'^{2}ø joongɨ 'un'^{2}un. Joon galó^{2} joongɨ 'nɨɨ^{1}ɨ. Jñii^{1} tsá^{2} joongɨ jmoo'^{13} tsá^{2} 'nʉ́^{1}.

29 Pe mo gacwo'ɨ́ɨ^{1} Lot 'e fuu^{21} Sodoma Dios gasii^{1}in coon^{21} jmɨ́^{1} 'e lɨ́^{2} jɨ́^{2} caai'^{13} cuun^{212} 'e coo^{21}. Joon gatsee^{21}mo jileei'^{21} 'in néei^{1} fuu^{21} do.

30 La joon ilí^{2} mi jnee^{21}na 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2}.

31 ’Mo tɨ jmɨɨ^{212} joon wana 'in téein^{2} yʉ' 'nʉ́^{1} joon 'oo^{1}o jilaa'^{21} si'mo^{2} inʉʉ tya'a jo cwoxaai^{1} ja'woo'^{12}o. Joon wa' 'in téein^{21} jee^{212} tyiia^{21} jo cwojaa'^{21}i fu tya'a.

32 Cwotii'^{13}-'oo' 'e galí^{2} tya' tsamɨ́^{2} tya' Lot.

33 Jileei'^{21} 'in 'iin^{212}in tiin'^{13} fu juncwii^{21} tya'a i'íin^{2}mo joon. Pe jileei'^{21} 'in 'íin^{2} fu juncwii^{21} tya'a

tiin'^{13}mo joon.

34 ”E la ja'^{2}mo fo'^{3}oo: 'E 'woo^{1} joon wana teei'^{13} gái^{1} tsá^{2} ni coo'mó^{2} yatée^{3}ee jaain^{21}, 'in jaain^{21}gɨ jan^{1}.

35 Gái^{1} tsamɨ́^{2} taai^{212} tsii^{1}i caain^{21}, yatée^{3}ee jaain^{21} 'in jaain^{21}gɨ jan^{1}.

36 Gái^{1} tsañɨɨ'^{1} taain^{212} jee^{212} to^{2} yatée^{3}ee jaain^{21} 'in jaain^{21}gɨ jan^{1}.

37 Mo ganúu^{2} tsá^{2} tya'a 'elo joon gaunngɨɨ^{1}ɨ:

—¿Xiiala lɨ ilí^{2} 'elo, Ña'ñɨ'^{1}ɨ'?

Joon 'ii-gɨ gajin'^{2}in:

—Jileei'^{21} 'in jo cwoi^{1} 'ña'a 'e tyɨ'^{2} Dios to^{2} 'ii i'íin^{2}mo.

18

Júu^{3} cwáain^{1} tya' jaain^{21} tsamɨ́^{2} 'nɨ́ɨ^{2} coon'^{13} tsá^{2} jmoo^{1} 'ii'^{21}

1 Joon gasɨɨ'^{21} Jesús tsá^{2} 'e cwáain^{1} lo 'e 'ee^{1} xiiala 'ná^{2} faa'^{21}a tsá^{2} júu^{3} tyɨ́^{2} joon jo cu'^{2}-tsi coon'^{13} Dios.

2 Joon gajin'^{2}in:

—Lawa coon^{21} fuu^{21} galiseein^{21} jaain^{21} tsá^{2} jmoo^{1}o 'ii'^{21}. Jo tsaa'^{2}-tsi Dios jon'gɨ un'goo^{21} tsá^{2}.

3 Fuu^{21} do-o jon seein^{21} jaain^{21} 'yiia'nɨ́ɨ^{2} 'e coon^{21} tøø^{2}mo tsafee'^{12}i 'in tsá^{2} jmoo^{1}o 'ii'^{21} do. Tsamɨɨ^{21} 'e jmaa^{1} 'ido 'ii'^{21} coon^{21} mɨɨ'^{13} 'e seein^{21} coon'^{13} 'in 'eei'^{1} 'ii.

4 Wóo^{2}-o 'áai^{1} nangóo^{1} 'e jo 'iin^{212}in 'in tsá^{2} jmoo^{1}o 'ii'^{21} do 'e jmáa^{1}a 'ii'^{21}. Joon mo galicɨɨin^{21}gɨ ga'ɨ^{1}-tsi: “Jo tsaa'^{2}-tsii Dios jon'gɨ tsá^{2} un'góo^{3}oo pe

tsʉ 'wii'13 untyíi2in 'in tsamɨ́2 lo jna jmáa3oo 'ii'21 tya'a
5 la coon'21 jo untyíin2gɨ jna."
6 Joon gajin'2 Jesús:
—Núʉʉ2duu' 'e 'øøi'21-tsi tsá2 júu3 tya' 'in tsá2 jmoo1o 'ii'21 'e gó2 do.
7 ¿Tɨ lɨ́ɨ2naa' 'e li'ɨɨ212-i Dios un'øø'1i tsá2 tya'a, 'in nigatyii'12in, 'in nimɨɨ1ɨ tyaníi1i la 'woo1 la jmɨɨ1?
8 Fuu212uu 'naa' 'e la jmoono-o ijmáa1a 'ii'21 tya' 'ido. Pe jna-a, 'in Ruu'21na Tsá2 mi yíi3aa, ¿tɨ liseein21gɨ tsá2 ni cwoo'13 juncwii21 'in tsaa'2gɨ-tsi jna?

Júu3 cwáain1 tya' jaain21 tsá2 fariseo coon'13 jaain21 'in cón2 'laa'13 'e 'nɨɨ1 tsá2

9 Gasɨɨ'21ɨ jon Jesús coongɨ cwáain1 tya' 'inlɨ́ɨi13 'in jmaai'21 yaai 'e tyú1-i joon un'woo1i tsá2 catyaai2gɨ. Joon jin'2in:
10 —Gái1 tsañʉʉ'1 ngalíin2 fu cwo'1. Ngafaa'13a júu3 tyʉ́2. Jaain21 jee212 'ii lɨ́ɨ1i tsá2 fariseo, 'in jaain21 dogɨ lɨ́ɨ1i tsá2 cón2 'laa'13 'e 'nɨɨ1 tsá2.
11 'In tsá2 fariseo do siin'12in, joon gafaa'21a la lo: "Ña'ñʉ'1ʉ' Dios, cwóo3oo 'maa2u'un tsʉ2 jo lɨ́ɨ1na la lɨ́ɨi1 'in tsá2 catyaai2 do. Jo lɨ́ɨ1na la 'in jmoo1o 'uun21, lagɨ 'in jo nʉʉ'13. Jo lɨ́ɨ1na la lɨ́ɨi1 tsá2 'in fee'21i tsamɨ́2. Ce jiin'13 capii'3 jo lɨ́ɨ1na la lɨ́ɨi1 'in cón2 'laa'13 'e 'nɨɨ1 tsá2 lo.
12 Tún2 fu 'gø'3øø tyiiañi'1 la coon21 semóo13. Joon cwo'3oo 'nʉ coon21 'e jee212 dyá2 'ii'13 'e gajna'2aa."

13 Pe 'in tsá^{2} cón^{2} 'laa'^{13} 'e 'nɨɨ^{1} tsá^{2} do wíin^{2} ga-
jaan^{1}. Joon jo tá^{2}-tsi saa'^{12}a unníi^{1}i fu yʉ' juncwii^{21}.
Jiin'^{13} 'e gajmaa^{1}a tyʉʉn^{1} nitsi^{1}-o. Joon gafaa'^{21}a:
“Ña'ñʉ'^{1}ʉ' Dios, cwolifee'^{1}mo-'o'o 'wii^{212} tyiia tsʉ
'áa^{1}mo røø^{21}na tsaa^{2}.”
14 'E la ja'^{2}mo fo'^{3}oo 'e nigauntyú^{1}mo Dios 'in tsá^{2}
cón^{2} 'laa'^{13} tya' 'e 'nɨɨ^{1} tsá^{2} do pe 'in jaain^{21} do jiin'^{13}
la líɨ^{2}mo líɨ^{2}i. Tsʉ jileei'^{21} 'in jmaa'^{21}i yaai cøø'^{13}gɨ
xʉjoon li'weei^{21}gɨ 'ii pe jileei'^{21} 'in un'weei^{21} yaai
joon licøøi'^{13}gɨ.

Uncwaa'^{3}i Jesús xuui^{212}

15 Jajée^{1}mo tsá^{2} xuui^{212} tya'a lɨ siin'^{12} Jesús 'e
taan^{1} cwoo^{21} tya' 'ido. Pe joon mo ganí^{1} tsá^{2} tya'a
ga'láa^{2} 'wii^{212} 'øø^{13}mo jileei'^{21} 'in jajéei^{1} xuui^{212} do.
16 Joon gatø'^{1} Jesús 'in xuui^{212} do. Joon gajin'^{2}in:
—Cwóo^{2}oo' cwojalíin^{2} xuui^{212} tyaní^{3}ii joon jo
'øø^{212}naa' tsʉ lɨ tyʉ'^{2} Dios to^{2} líin^{2} jmai'^{2} 'in líi^{1}in la
'ii-o jon.
17 'E la ja'^{2}mo fo'^{3}oo jileei'^{21} 'in jo cwooi^{1} 'e tyʉ'^{2}
Dios to^{2} 'ii lawa jaain^{21} xuui^{212} jo lí^{2} tsataai^{2} lɨ tyʉ'^{2}
Dios to^{2}.

Jaain^{21} tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} fee'^{21}i Jesús

18 Jaain^{21} 'in tyʉ'^{2} to^{2} gaungɨɨ^{1}ɨ Jesús:
—Tɨfo'^{2} tyúi^{1}, ¿'ee 'ná^{2} jmáa^{3}aa 'e tiin'^{13}na
juncwii^{21} tyiia?
19 Joon gasɨɨ'^{21} Jesús 'ii:
—¿'Ee lɨ'ɨ fu'^{2}'u jna 'in tyúi^{1}? Jaan^{21}mo 'in tyúi^{1}
seein^{21}gɨ, jiin'^{13} 'ña'a Dios.
20 Ñí^{3}o'o jiin'^{13} la to^{2} tyʉ'^{2} Moisés: “Jo foo'^{13}'o
tsamɨ́^{2}. Jo jngáa^{1}u'un tsá^{2}. Jo jmaa^{2}'a 'uun^{21}. Jo

jmaa^{2}'a júu^{3} tajuu^{21}. La joon jo con'^{2}'on tsá^{2} tóo^{2} ce jiin'^{13} jaain^{21}. Cwoli'gøø'^{21}mo'o ñʉ'^{2}'ʉ coon'^{13} saa^{2}'a.”

21 Joon gajin'^{2} 'in tsañʉʉ'^{1} do:
—Jilaa'^{21} 'elo nigalinʉʉ'^{13}ʉʉ ca la mo xuu^{212}moo.

22 Moganúu^{2} Jesús 'elo joon gajin'^{2}in:
—Coon^{21}gɨ 'e 'ná^{2} jmaa^{2}'a. 'Nɨ́^{3}'ɨ jilaa'^{21} 'e 'oo^{2}-o'o joon cwo'^{2}'o tsá^{2} tañíi^{2}. Joon lɨ́ɨ^{1}gɨ ili'oo^{2}-o'o ñʉ'fú^{2}. Mi yuui'^{13} joon na^{1} coon'^{13} jna.

23 Pe mo ganúu^{2} 'in tsanʉʉ'^{1} do 'elo 'áai^{1} fa'í^{3} gajmaa^{1}a tsʉ 'áa^{1}mo sá^{2} cuu^{2} tya'a.

24 Mo ganí^{2} Jesús xiiala fa'í^{3} jmaa^{1}a joon gajin'^{2}in:
—¡'Áa^{1}mo tyan^{1} to^{2} cwóoi^{1} tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} yaai wa'a tyʉ'^{2} Dios to^{2} 'ii!

25 'Áai^{1}gɨ tyan^{1} to^{2} tya' jaain^{21} camello 'e ngɨ́ɨi^{1} too^{21} lɨ ngɨ́i^{1} ñi^{1} tya' moocúu^{3} lagɨ jaain^{21} tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} tsa'ii^{1}in ñʉ'fú^{2}.

26 'In ganúu^{2} 'elo gajin'^{2}in:
—¿Xiiagɨ la itiin'^{13} tsá^{2}?

27 Joon gajin'^{2} Jesús:
—Jilaa'^{21} 'e jo lí^{2} jmaa^{1}a tsañʉʉ'^{1} lí^{2}-i jmá^{1} Dios.

28 Joon gajin'^{2} Tʉ́^{3}:
—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', jna'a nigatʉʉ^{212}oo'o jilaa'^{21} 'e 'oo^{21}o'o joon nijalii^{21}i'i coon'^{13} 'nʉ.

29 Joon gajin'^{2} Jesús:
—'E la ja'^{2}mo fo'^{3}oo, 'e doñi'iin sɨ tʉʉ^{21} 'nʉʉ^{1}ʉ sɨ tiui^{2} sáa^{3}a jmɨɨ^{21} 'ee sɨ ruu'^{21}i 'ee sɨ tsamɨ́^{2} tya'a 'ee sɨ jóon^{1} 'ee 'wii^{212} tya' cwáain^{1} 'e tyʉ'^{2} Dios to^{2}

30 lɨ́ɨ^{1}gɨ 'ii'^{21}i fu juncwii^{21} lo. Joon mi júun^{2}in 'ii'^{21}mo jon coon^{21} juncwii^{21} tya'a 'e ta'^{2}a coon^{21} tøø^{2}mo.

Jesús jmoo¹o júu³ 'e tɨ lɨ júun²in

31 Jesús gatø'¹ø coon'²¹ jɨ dyatuuin¹ tsá² tya'a
joon gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—Nano tsaa²¹a' fu Jerusalén. Do-o lí² tsín¹ jilaa'²¹
'e gafaa'²¹a tsá² gacwo¹ júu³ tyʉ́² calɨɨ cwáain¹ tya'
'in Ruu'²¹na Tsá².
32 Ijaan'²¹in tsá² 'ii tyani tsá² jalíin² wíin². Joongɨ
niungøøi¹ tsá² 'ii. Joon ijmee'²¹i tsá² 'ii. Joongɨ i'ñí¹
tsá² tya'a.
33 Joongɨ ipóoi² tsá² 'ii. Mi yuui'¹³ joon ijnga'²mo
tsá² 'ii. Pe mi tɨ́² 'nɨ¹ jmɨɨ²¹² ijiin'¹o jee²¹² 'lɨɨ²¹².
34 Pe 'idogɨ coonti jo ga'øøi'²¹-tsi. Jo ñi¹ 'ee 'e
sɨɨ'²¹ Jesús 'ii. Lawa coon²¹ júu³ 'e jo ñi¹ xiiala 'ee
i'øøi'²¹-tsi.

Un'láai² Jesús jaain²¹ tsá² tiui² seein²¹ Jericó

35 Xʉʉ 'ná²gɨ 'e tyíi¹a Jesús fuu²¹ Jericó. Jaain²¹
tsá² tiui² tyíin¹in caai¹ fu¹ mɨɨ¹ caridad.
36 Mo ganúu²un ningɨ́ɨ¹i tsá² fúui¹ lɨɨlɨ¹ joon
gaunngɨɨ¹ɨ tsá² 'ee-gɨ galɨ́².
37 Joon gajin'² tsá² 'e Jesús tsá² Nazaret 'in ngɨ́ɨ¹i
no.
38 Joon ga'oo¹o 'in tsá² do jin'²in:
—¡Jesús, Jóon¹ David, fúu² cwolíin²un jna!
39 Pe 'in tsá² do 'in ngalíin² nifu gasɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—Ca tii², jo to'²'o mɨɨ'¹³.
Joon jo cwofaa'²¹gɨ 'ido. Pe 'ii coon'²¹ 'ii'¹³gɨ tá²
'oo¹o:
—¡Jóon¹ David, fúu² cwolíin²un jna!
40 Joon gajan¹ Jesús joon gatyʉ'²ʉ to² 'e tsatee²¹²
tsá² 'ido. Joon mo gatyíi¹a tyan'² joon gaunngɨɨ¹ɨ
Jesús 'ii:

41 —¿'Ee 'iin^{212}u'un ijmáa^{3}aa tyi'i?
Joon gañi^{1} 'in tsá^{2} tiui^{2} do:
—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', 'iin^{212}na ijøø^{3}oo.
42 Joon gajin'^{2} Jesús:
—Jøø^{2}o'o tsʉ 'wii'^{13} nigalija'^{2}mo lɨɨ^{2}u.
43 Joon la tsifu joon 'in tsá^{2} tiui^{2} do gajøø^{2}o. Joon gangóo^{1}o coon'^{13} Jesús cwo'^{2}o 'maai'^{13} Dios. Joon jileei'^{21} tsá^{2} 'in gajøø^{2} 'elo la joon jon gacwo'^{2}o 'maai'^{13} Dios.

19

Jesús coon'^{13} Zaqueo

1 Joon ga'í^{2} Jesus fuu^{21} Jericó.
2 Joon do-o niseein^{21} jaain^{21} tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} 'in ni sii^{21} Zaqueo. 'Ii tyʉ'^{2} to^{2} jileei'^{21} 'in cón^{2} 'laa'^{13} 'e 'nɨɨ^{1} tsá^{2}.
3 'In Zaqueo lo 'iin^{212}in jøø^{2}i Jesús. 'Iin^{212}in licwii^{1}in pe jo lí^{2} tsʉ lɨɨ^{1} pi'^{3} 'ii. Joon lɨɨ^{1} fúui^{1} tsá^{2} taai^{2}. La 'ɨɨ^{212} ngɨɨ^{1}i Jesús 'e fuu^{21} do
4 joon gangóo^{1} Zaqueo do cwiin^{1}in nifugɨ 'e 'iin^{212}in jøøi^{2}. Joon gasoo^{2} coon^{21} yʉ' 'mó^{2} si'^{2} co'^{2} fu^{1} lɨ 'ná^{2} ngɨɨ^{1}i Jesús.
5 Joon mo gangɨɨ^{1}i 'ido joon gajøø^{2} fu yʉ'. Joon gajin'^{2}in:
—Zaqueo, cwúui^{1} jmoono tsʉ no 'ná^{1} níi^{3}ii nijáan^{3}aan fu tyio'o.
6 Joon gajngáa^{1}i Zaqueo jmoono. Joon lɨɨ^{1} jløø'^{3}i ga'ii'^{21}i Jesús.
7 Mo ganí^{2} 'in tsá^{2} fariseo do jilaa'^{21} 'elo joon ga'láa^{2} 'wii^{212} gafaa'^{21}a 'laa'^{21} tya' Jesús joon jin'^{2}in 'e Jesús nigajaan^{1} tya' jaain^{21} tsá^{2} røøi^{2} tsaa^{2}.

8 Joon Zaqueo do gajmaa^{1}a siin'^{12}in joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Jøø^{2}dʉ, Ña'ñʉ'^{1}ʉ', cwo'^{3}oo tsá^{2} tañíi^{2} coon'^{13} tsa'^{2} jíin^{13} 'e 'óo^{3}oo. Joon wana nigajmáa^{3}aa 'uun^{21} coon'^{13} júu^{3} tajuu^{21} nicɨ́ɨ^{3}oo tyʉ́n^{2} 'ii'^{13}gɨ lɨ́ɨ^{1}.

9 Joon gajin'^{2} Jesús:

—No-o gatyía^{1} 'e tiin'^{13} tsá^{2} taai^{2} inʉʉ lo. No-o ilíin^{2} 'in tsañʉʉ'^{1} lo jún^{2} tya' 'lɨɨ^{212} Abraham.

10 Tsʉ jna, 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2}, gagoo^{212}oo 'e 'naa'^{21}na tsá^{2} joongɨ 'e jmóo^{3}oo tiin'^{13} tsá^{2} 'in røøi^{2} tsaa^{2}.

Júu^{3} cwáain^{1} tya' dyá^{2} cuu^{2} cwanáa^{1}

11 La 'ɨɨ^{212} núu^{2}un tsá^{2} júu^{3} tya' Jesús faa'^{21}a 'e júu^{3} lo joon gasɨɨ'^{21}ɨ coon^{21} cwáain^{1} tsʉ tyan'^{1} niteein^{1} co' Jerusalén. Tsʉ 'in tsá^{2} fúui^{1} ngɨ́^{1} coon'^{13} Jesús do tya'i fu^{1} lɨ́ɨ^{2}i 'e tɨ li tɨ́^{2} 'e tyʉ'^{2} Dios to^{2} tsá^{2}.

12 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ Jesús 'ido:

—Lawa jaain^{21} tsá^{2} 'in lɨ́ɨi^{1} tsafeei'^{1}. Joon gangóo^{1} coon^{21} fuu^{21} wíin^{2} i'ii'^{21}i to^{2} røøi^{13} 'e fuu^{21} wíin^{2} do. Joon mi yuui'^{13} joon cɨɨ'^{12}ɨ fuu^{21} goo^{1}o.

13 Pe la nʉ'gɨ cwo'ɨ́ɨ^{1}ɨ gatø'^{1}ø dyéi^{1} tsa'leei'^{13} tya'a. Joon gajoon'^{21}o la jaain^{21} la jaain^{21} 'ido jmaai'^{13} coon^{21} cuu^{2} 'e tyíin^{2} lɨ́ɨ^{1}. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido: "Jmaa^{2}aa' to^{2} coon'^{13} 'e cuu^{2} lo ca mi cwaa'^{21}na."

14 Pe tsagoo^{1}o do 'ee'^{1}mo 'ii. Joon gasii^{1}in júu^{3} ca lɨ ngóo^{1}on 'e jin'^{2}: "Jo 'iin^{212}na'a wa'a líin^{2} 'in tsañʉʉ'^{1} lo røøi^{13} tyii'i."

15 Pe ga'ii'^{21}mo to^{2} røøi^{13} do. Joon ganga'^{2}mo fu goo^{1}o. Joon mo gatyee'^{12}i joon gatø'^{1}ø tsa'leei'^{13}

tya'a 'in ngacwo'^{2}o cuu^{2} do. 'Iin^{212}in litsáai^{1}-tsi xiiati nigajna'^{2}a la jaain^{21} 'ido.

16 'In gatyía^{1} nifu gajin'^{2}in: “Ñi'fii^{21}i', 'e cuu^{2} do nigacwáa^{1}mo dyá^{2}gɨ.”

17 Joon 'in rééi^{13} do gajin'^{2}in: “'Áa^{1}mo tyú^{2}. Jaain^{21} tsa'leei'^{13} tyú^{1}mo 'nʉ. Nano, 'wii'^{13} 'e nigalityú^{1}mo'o coon'^{13} 'e xʉʉ, cwóo^{3}oo 'e tyʉʉ'^{12}'ʉ to^{2} jee^{212} dyá^{2} fuu^{21}.”

18 'In xeei'^{21}gɨ gatyía^{1} joon gajin'^{2}in: “Ñi'fii^{21}i', 'e cuu^{2} do nigacwáan^{1}mo 'ñá^{2}gɨ.”

19 La joon jon gasɨɨ'^{21}ɨ 'in rééi^{13} do 'ii: “'Nʉ-gɨ lí^{2} tyʉʉ'^{12}'ʉ to^{2} 'ñá^{2} fuu^{21}.”

20 Joon 'in xeei'^{21}gɨ gatyía^{1}. Joon gajin'^{2}in: “Ñi'fii^{21}i', lo-o roon^{1} 'e cuu^{2} do. Ga'máa^{3}oo gacɨ'^{1}ɨɨ coon^{21} póo^{1}.

21 Galɨ'gää'^{21}moo 'nʉ tsʉ jaain^{21} tsá^{2} 'waa'^{21}-tsi 'nʉ. Joon ñí^{3}oo 'e cóon^{13}o'o 'e jo gacwo'^{2}'o. Joon coon'^{12}'on lɨ jo gajñi'^{2}'in.”

22 Joon gajin'^{2} rééi^{13} do: “Tsa'leei'^{13} 'in gó^{2} 'nʉ. Coon'^{13} júu^{3} tyiio'o jmoo^{2}'o 'ii'^{21} tyi'i. Ñí^{2}'i 'e lɨɨ^{1}na jaain^{21} tsá^{2} 'waa'^{21}-tsi. Joon cón^{3}oon lɨ jo 'e gacwóo^{3}oo. Joongɨ cón^{3}oo coon^{21} lɨ jo 'e gajñii^{212}ii.

23 ¿'Ee lɨ jo gata'^{2}'a cuu^{2} banco joon lí^{2} 'ii'^{13}na láai^{2}gɨxʉ mi tyee'^{12}na tyiia?”

24 Joon gajin'^{2} rééi^{13} do sɨɨ'^{21}ɨ 'in téein^{2} do: “Tyí^{2}ii' 'e cuu^{2} no. Joon cwó^{2}oo' 'in 'oo^{1} dyá^{2} no.”

25 Joon gajin'^{2} 'in téein^{2} do: “Pe ñi'fii^{21}i', ni'oo^{1}o 'ido dyá^{2} cuu^{2}.”

26 Joon gañii^{1}i 'in rééi^{13} do: “Fuu^{212}uu 'naa': jileei'^{21} 'in 'oo^{1}o lɨɨ^{1}gɨ, la joon lɨɨ^{1}gɨ icwóo^{3}oo. Pe

jileei'^{21} 'in jo 'oo^{1}o lɨ' 'woo'^{13}gɨɨ 'e ca pi'^{3} 'e 'oo^{1}o.

27 Joon jileei'^{21} 'in 'eei'^{1} jna, 'in jo 'iin^{212}in jmáa^{3}aa
røøi^{13} tya'a cwotee^{2}duu' lo joon jngaa'^{13}naa' tyaní^{3}ii
lo.”

Jesús tsa'ii^{21} fu Jerusalén

28 Mo ngayuui'^{13} gajin'^{2} Jesús 'elo joon gangóo^{1} la
fu 'yúu^{1}i fu Jerusalén.

29 Xɨɨɨ 'ná^{2}gɨ tyíi^{1}a fuu^{21} Betfagé coon'^{13} Betania
co' moo'^{21} sii Olivos. Joon gasii^{1}in gái^{1} tsá^{2} tya'a.

30 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Cwolíin^{2}naa' 'e fuu^{21} pi'^{3} náa^{1} tyan'^{2} do. Joon mi
tyalíin^{2}naa' joon ityee'^{2}naa' jaain^{21} bu'^{3} neei^{212}. Ce
jiin'^{13} jaain^{21} jo 'in mo cwó^{2}. Sii'^{13} 'nii^{212} tya'a joon
tø^{2}øø' fu lo.

31 Joon wana 'in gajin'^{2}in: “¿'Ee lɨ'ɨ sii'^{13}ii' 'nii^{212}
tya'a?” Joon fú^{2}uu': “'Néi^{2}ta cata Ña'ñɨɨ'^{1}ɨɨ'.”

32 Joon ngalíin^{2}mo tsá^{2} tya'a. Joon gatsee'^{21}mo
jiin'^{13} la lɨ́^{2} 'e nigajin'^{2} Jesús.

33 Joon teen^{212}mo si'^{1}i 'nii^{212} tya' bu'^{3} do joon
gaunngɨɨ^{1}ɨ 'in tsá^{2} fii^{212} do:

—¿'Ee lɨ'ɨ sii'^{13}ii' 'nii^{212} tya' bu'^{3} no?

34 'Idogɨ gañii^{1}i:

—Ña'ñɨɨ'^{1}o' 'néi^{2}ta cata.

35 Joon gatøø^{21}o 'ido tyani Jesús. Joon gaunfuu^{21}
sɨɨn'^{13}ɨn moo'wóo^{1} bu'^{3} do. Joon gatyée^{1}e Jesús
moo'wóo^{1} bu'^{3} do.

36 La 'ɨɨ^{212} ningóo^{1} Jesús joon ganii'^{13} tsá^{2} sɨɨn'^{13}ɨn
tya'i fu^{1}.

37 Mo gatɨ́^{2} lixaai^{1} moo'^{21} Olivos jileei'^{21} tsá^{2}
jo'^{2} lɨ́ɨi^{2} 'in ngalíin^{2} coon'^{13}on ga'láa^{2} 'wii^{212} ga'oo^{1}

jløø'3i. Joongɨ gauntyúu1i Dios coon'13 jilaa'21 milagro 'e niganí2i.

38 Joon jin'2in:

—¡'In cwaa'3mo Rééi13 'in jó1 coon'13 júu3 tya' Ña'ñʉ'1ʉ'! ¡Tyʉ́2-ʉ 'íi1 ñʉ'fú2! ¡'In tyú1mo Dios!

39 Joon 'inlɨ́ɨi13 tsá2 fariseos 'in téein2 jee212 'in tsá2 do gasɨɨ'21ɨ 'ido:

—Sii'13 tsá2 ngɨ1 coon'13 'nʉ 'e jo cwota'2a lɨ́1 mɨɨ'13.

40 Joon gajin'2 Jesús:

—'E la ja'2mo fo'3oo, wana 'inlo 'e jo to'2o mii'13 cagɨ 'e cuun212 roon1 lo ito'2o mɨɨ'13.

41 Mo gatyíi1a tyan'2 gajøø2ø Jesús fuu21 Jerusalén joon gatyi'2i 'wii212 tya'a.

42 Jin'2in:

—Wuxʉ'ʉ 'ééi'21-'oo' fiin'13xʉ. Jmɨɨ212 no-o jmɨɨ212 tyii', 'in jmá1 'ii'21 røø2 tyii' nigacwéi1. Pe nano 'e sɨ'mo2. Joon jo lí2 jøø2øø'.

43 Pe ijó2 coon21 jmɨɨ212 'e gó2 tyii' mi jalíin2 tsá2 'in 'eei'1 'naa'. Joon ijmáa1a coon21 po'3 cwoo'13 ñíi1 cu'2 lɨ' lɨ née1naa'. Joon nitsatáai2 joon nijmeei'21 'naa' la 'uui2.

44 Joon ifíin2 'e fuu21 lo tɨ ni'wó2. Itsajngaa'13i tsá2 néei1 lɨ tsi joon jo isái2gɨ jiin'13 coon21 cuun212 'e sɨfúui1 tsʉ jo galiñii2 'naa' mo gajó2 Dios itiin'13 'naa'.

Untyʉ́2 Jesús 'e cwo'1 fee'1 si'2 do

45 Joon ga'ii21 Jesús tsi inʉʉ cwo'1 fee'1 si'2 Jerusalén do joon ga'láa2 'wii212 ga'øø1i 'in 'nɨɨ1 coon'13 jileei'21 'in ló1.

46 Joon gajin'2in gasɨɨ'21ɨ 'in taai2 do:

—Ni jí^{2} tya' Dios jin'^{2}: “'Nʉ^{3}ʉʉ 'elo lɨ tsalíin^{2} tsá^{2} tsafee'^{13}i Dios pe 'naa'gɨɨ' nigajmaa^{2}aa' lawa coon^{21} too^{21} xá^{2} tya' 'uun^{21}.”

47 La coon^{21} jmɨɨ^{212} ga'ee^{1} Jesús inʉʉ cwo'^{1} fee'^{1} do. Pe tsá^{2} tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley la joon jon 'in tyʉ'^{2} to^{2} fuu^{21} do 'noo'^{21}o xiiala ijngaa'^{13}i Jesús.

48 Pe jo 'e tyii'^{2}a xiiala ijmáa^{1}a tsʉ jilee'^{21}mo tsá^{2} taai^{2} jløø'^{3}mo núu^{2}o.

20

To^{2} 'e 'oo^{1} Jesús

1 Coon^{21} jmɨɨ^{212} 'yuu^{2}i Jesús fu tsi inʉʉ cwo'^{1} fee'^{1} 'e 'e'^{2}e tsá^{2}. Joon cwoo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} tya' 'e tiin'^{13} tsá^{2}. Joon gatyalíin^{2} 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley coon'^{13} tsacøøi'^{13}.

2 Joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Jmáa^{2}du'u júu^{3}, ¿'ee coon'^{13} to^{2} 'e jmoo^{2}'o jilaa'^{21} 'elo? ¿'Iin gacwo'^{2} 'nʉ 'e to^{2} do?

3 Joon gañii^{1}i Jesús:

—La joon jon jna unngɨɨ^{1}duu 'naa'. Ñii^{2}duu':

4 ¿'Iin gasii^{1}in Wó^{3} saai^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{21}? ¿Tɨ gasii^{1}in Dios 'ii owa'a tsá^{2} 'ee?

5 Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} jo cwo'^{2}o júu^{3} ruu'^{21}i jee^{212} 'ii. Jin'^{2}in:

—¿'Ee faa^{2}a'? Wana faa^{2}a' 'e Dios gasii^{1}in, joon iñii^{1}i: “¿'Ee lɨ' jo 'ii'^{13}naa' júu^{3} tya'a?”

6 Joon wana faa^{2}a' 'e tsá^{2}-a jilee'^{21}mo tsá^{2} ityuu'^{12}i jna' cuun^{212} tsʉ tsáai^{1}-tsi tsá^{2} 'e faa'^{21} Wó^{3} do cwáain^{1} tya' Dios.

7 Joon gañii^{1}i jin'^{2}in:

—Jo nee^{2}e'e 'iin gasii^{2}in Wó^{3} saai^{1} tsá^{2} jmɨɨ^{21}.

8 Joon gajin'^{2} Jesús:

—La joon jon jna jofo'^{3}oo 'ee coon'^{13} to^{2} 'e jmóo^{3}oo 'elo.

Júu^{3} cwáain^{1} tya' tsá^{2} jñi^{1} wuunjøø'^{3}

9 Joon ga'láa^{2} Jesús 'wii^{212} gafaa'^{21}a. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ tsá^{2} 'e cwáain^{1} lo:

—Lawa jaain^{21} tsañɨɨ'^{1} 'in gajñi^{1} wuunjøø'^{3} cwoo'^{13} 'wó^{2} tya'a. Joon gacwo'^{2}o 'áai^{1} tsá^{2} xee'^{21}mo. Joon gangóo^{1} lɨ xiia'^{21}. Wóo^{2} gali'ɨ́ɨ^{1}i.

10 Joon la jee^{212} joon gatɨ́^{2} jiin^{21} 'e garoo^{21} mɨ'^{2} wuunjøø'^{3} do. Joon gasii^{1}in jaain^{21} tsa'leei'^{13} tya'a 'e tsamɨ́ɨ^{1}ɨ tya' 'in jmoo^{1}o to^{2} do jiin'^{13} 'e gatɨ́ɨi^{2} tya' fii^{212} cwoo'^{13} 'wó^{2} do. Pe 'idogɨ gajmee'^{21}mo 'ido. Joon gasiin'^{13}mo 'ido túu^{1} jo 'ee gacwo'^{2}o coonti.

11 Joon 'in tsá^{2} fii^{212} do gasii^{1}in jaain^{21}gɨ tsa'leei'^{13} tya'a. La joon jon 'ido gajii^{2}i. Gajmee'^{21}mo 'ido. Joon gasiin'^{13}mo jon jo 'ee gacwo'^{2}o coonti.

12 Joon 'in tsá^{2} fii^{212} do gasii^{1}in 'in xeei'^{21}gɨ. Pe 'idogɨ la joon jon gajmee'^{21}i. Joon ga'wooi^{1} caluu.

13 'Mo gangɨ́ɨ^{1} 'elo 'in tsá^{2} fii^{212} 'wó^{2} do ga'ɨ^{1}-tsi: "¿'Ee jmáa^{3}aa no? Isɨ́ɨ^{3}na yɨɨn^{21} tyiia 'in 'iin^{212}na 'áai^{1}. Joon mi ní^{2}i yɨɨn^{21} tyiia foowa nijmaa^{1}o nɨɨ'^{13}ɨn."

14 Pe joon mo ganí^{2}i 'in tsá^{2} jmoo^{1}o to^{2} do 'ido joon gasɨɨ'^{21}ɨ ruu'^{21}i: "'In lo-o 'in 'ii'^{21} 'e sá^{2} tya' jmii^{21}. Cwojngaa'^{13}na' 'ii joon jna'o' ilíin^{2}na' fii^{212} 'wó^{2} do."

15 Joon gatyii^{1}mo caluu joon gajngaa'^{13}mo.

Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ Jesús:

—¿'Ee cwooi^{1} jmaa^{1}o 'in fii^{212} cwoo'^{13} 'wó^{2} do coon'^{13} 'in tsá^{2} do?

16 Itsaa^{1}o joon tsajngaa'^{13}i 'in tsá^{2} jmoo^{1}o to^{2} do. Joon cwo'^{2}o 'in xee'^{21}mo cwoo'^{13} 'wó^{2} do.

Mo ganúu^{2}un 'in tsá^{2} taai^{2} do 'elo joon gajin'^{2}in:

—¡Jo cwo^{1} Dios ingɨɨi^{1} 'elo!

17 Joon gajøø^{2}i Jesús 'ii. Joon gajin'^{2}in:

—¿'Ee cwooi^{1} 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e júu^{3} taa'^{13} jí^{2} tya' Dios? 'E jin'^{2}:

'E cuun^{212} 'e nigapí^{2} tsa^{2} jmoo'^{13} 'nʉ́^{1} 'e joon galɨ́^{2} cuun^{212} nifu.

18 Doñi'iin gatøøi'^{21} ni cuun^{212} do li'no'^{2}o 'ii. Joon wana gatoo'^{21} 'e cuun^{212} do tya' tsá^{2} fu^{2} ilíin^{2}.

Júu^{3} tya' cuu^{2} 'e cón^{2} tsá^{2} lɨ 'nɨɨ^{1}

19 'E jmɨɨ^{212} joon 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley 'iin^{212}in saan'^{1}in Jesús do. Tsʉ nii^{1}o 'e cwáain^{1} 'e nagafaa'^{21} Jesús do cwáain^{1} tya' 'ii-o. Pe 'gøø'^{21}mo tsá^{2}.

20 Joon gasii^{1}in tsá^{2} lawa tsá^{2} tyúi^{1} 'e tsasii'^{13}i coon'^{13} júu^{3} tajuu^{21} lawa júu^{3} jai'^{2} wa ilí^{2} cwoo^{1}o tsaa^{2} coon'^{13} júu^{3} tya'a. Joon ijaan'^{21}in tyani 'in 'oo^{1} to^{2}.

21 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ:

—Tɨfo'^{2}, ne^{2}oo'o 'e fo'^{2}'o joongɨ 'e'^{2}'e júu^{3} jo'^{2}. Jmoo^{2}'o 'ii'^{21} røø^{2}. Jo con'^{2}'on cwáain^{1} wa tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} sɨ tsá^{2} tañíi^{2} 'ee. Jiin'^{13} fu^{1} tyʉ́^{2} tya' Dios 'e'^{2}'e.

22 Sii'^{13} jna'a, ¿tɨ cwooi^{1} tyí^{2}i' 'laa'^{13} tya' tsaa'to^{2} tyíin^{1} Roma? ¿Cwooi^{1} owa jo cwooi^{1} 'ee?

23 Pe galili'^{3}i Jesús jilaa'^{21} 'e gó^{2} 'e 'ɨ^{1}-tsi 'ido. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—¿'Ee lɨ'ɨ jmaa²aa' lawa coon²¹ nilá² coon'¹³ júu³ tajuu²¹?

24 La 'ée¹duu' jna coon²¹ cuu², nee²¹e'. ¿'Iin ni² 'inlo? ¿'Ee tyan¹ 'e sii²¹ 'in taai² lo?

Joon gañii¹i 'in tsá² do:

—Tya' tsaa'to² tyíin¹ Roma.

25 Joon gajin'² Jesús:

—Cwoo²oo' tsaa'to² jiin'¹³ 'e tɨ́ɨi² joon cwoo²oo' Dios jiin'¹³ 'e tya'o.

26 Joon jo galɨ'¹ɨ wa'a 'e teei'²¹ Jesús jiin'¹³ coon²¹ tsaa² coon'¹³ jilaa'²¹ 'e faa'²¹a jee²¹² tsá². Lɨ' cɨɨ'¹²ɨ, ganga'goo²¹o-tsi tsá² coon'¹³ jilaa'²¹ 'e faa'²¹a. Joon gajaan¹ tii².

Unngɨɨ¹ɨ tsá² xiiala mi jiin'¹ tsá²

27 Mo ngayuui'¹³ joon 'inlɨ́ɨi¹³ tsá² saduceos gangaliin¹ ngajóøi² Jesús. Tsá² saduceos jin'²in 'e jo jo'² jiin'¹gɨ tsá² mo najúun²in. Joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Jesús:

28 —Tɨfo'², Moisés gataan¹ ni jí² tya'a 'e júu³ lo: “Wana jaain²¹ tsañɨɨ'¹ júun²in joon gatɨ́ɨ² tsamɨ́² tya'a 'ña'a jiin'¹³ jaain²¹ jóon¹ jo seein²¹. Ruu'²¹i 'in najóin¹ 'ná² cu'²i cwoo²¹ coon'¹³ 'in tsamɨ́² 'ña'a do. Joon liseein²¹ yɨɨn²¹ cwáain² tya' ruu'²¹i najóin¹ do.”

29 La joon galɨ́² dyái¹ ruu'²¹i seein²¹. 'In nifu gacu'²mo cwoo²¹. Joon jo 'in yɨɨn²¹ liseein²¹ tya'a. Gajúun¹mo 'ido.

30 Joon 'in tɨ́² gái¹ do gacu'²mo cwoo²¹ coon'¹³ 'yiia'nɨ́ɨ² do. La joon jon gajúun¹mo. Jo 'in yɨɨn²¹ seein²¹ tya'a.

31 Joon 'in gatɨ́^{2} gaai^{21} gacu'^{2}mo cwoo^{21} coon'^{13} 'ido. La joon jɨ dyái^{1} do gajúun^{1}mo. Ce jiin'^{13} jaain^{21} yɯɯn^{21} jo lɨseein^{21}gɨ tya'a.

32 La joon jon gajúun^{1}mo 'in tsamɨ́^{2} do.

33 Joon mi jiin'^{1}in, ¿'iin jee^{212} 'in dyái^{1} do icwaai'^{21} tsamɨ́^{2} tya' 'ido?

34 Joon gañii^{1}i Jesús:

—Mo taain^{212} tsá^{2} 'e fu juncwii^{21} lo tsañɯɯ'^{1} coon'^{13} tsamɨ́^{2} cu'^{2}mo cwoo^{21}.

35 Pe jileei'^{21} 'in tyaliin^{1} juncwii^{21} cataain^{21} joon jiin'^{1}in jee^{212} 'lɨɨ^{212} do jo cuui'^{13}gɨ cwoo^{21} ruu'^{21}i jon'gɨ cwooi^{1}gɨ tsá^{2} jóon^{1}on wa'a icui'^{2} cwoo^{21}.

36 Jon'gɨ lí^{2} juuin^{21}gɨ tsɯ nalɨ́ɨ^{1}i lawa'a ángeles. Jóon^{1} Dios 'ii tsɯ 'wii'^{13} nigajiin'^{1}o.

37 Cagɨ Moisés 'ña'a gajmaa^{1}a júu^{3} 'e jiin'^{1} 'lɨɨ^{212}. Mo gajøø^{2} 'e 'mó^{2} pi'^{3} 'e coo^{21} do gaunsii^{21} Ña'ñɯ'^{1}ɯ' Dios tya' Abraham coon'^{13} tya' Isaac coon'^{13} tya' Jacob.

38 Pe Dios jon' Dios tya' 'lɨɨ^{212}, Dios tya' tsá^{2} jiin'^{1} 'ii tsɯ tyani Dios seen^{21}mo jilee'^{21}mo.

39 Joon 'inlɨ́ɨi^{13} tɨfo'^{2} tya' ley gasɨɨ'^{21}ɨ 'ii jin'^{2}in:

—'Áa^{1}mo tyɯ́^{2} foo'^{21}'o, Tɨfo'^{2}.

40 Joon jo gatá^{2}gɨ-tsi 'e unngɨɨ^{1}gɨ.

¿Tɨ jún^{2} tya' 'lɨɨ^{212} David Cristo?

41 Joon gajin'^{2} Jesús:

—¿Xiiala lɨ́^{2} 'e jin'^{2} tsá^{2} 'e Cristo jún^{2} tya' 'lɨɨ^{212} David?

42 'Ña'a David do gajin'^{2}in jee^{212} jí^{2} Salmo: “Ña'ñɯ'^{1}ɯ' Dios gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Ña'ñɯ'^{1}ɯ': Ní^{2} lɨ' caa^{21}na tsáa^{1}

43 ca mi tyée^{13}na jileei'^{21} 'in 'eei'^{1} 'nʉ 'wii^{212} tɨ́ɨ^{13}'ɨ."
44 ¿Pe xiiala lí^{2} Cristo ilí^{2} jóon^{1} David tsʉ 'ña'a
David gaunsii^{21} 'ii Ña'ñʉ'^{1}ʉ'?

Jesús cwo'^{2}o tɨfo'^{2} tya' ley tsaa^{2}

45 Jilee'^{21}mo tsá^{2} núu^{2}un mo gasɨɨ'^{21} Jesús tsá^{2}
tya'a:
46 —Tɨ́ɨ^{1}moo' coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley. Tɨ^{1}-tsi ngɨɨ^{1}
coon'^{13} sɨɨn'^{3} cwaa^{21}. Joon 'iin^{212}in 'e feei'^{21} tsá^{2} 'ii
coon'^{21} tún^{2}. Joongɨ 'noo'^{1}o 'mosíi^{1} si'^{2} nifu icwaa^{21}
fu tsi inʉʉ cwo'^{1}. Joon 'iin^{212}in 'mosíi^{1} tya' tsá^{2} 'in
tyíin^{2}mo lɨ gø'^{2} tsá^{2}.
47 Joon tyii^{21}o 'nʉ́^{1} 'yiia'nɨ́ɨ^{2} joon faa'^{21}a júu^{3} tyʉ́^{2} 'e
cwaa^{21} wa'a coon'^{21}on tsá^{2} tóo^{2}. Pe 'ái^{1}gɨ wúu^{1} inii^{21}
'ido.

21

Cuu^{2} gacwo^{1} 'yiia'nɨ́ɨ^{2}

1 Tsi inʉʉ cwo'^{1} ganí^{2}i Jesús tsá^{2} sá^{2} cuu^{2} 'in to'^{2}
cuu^{2} tsi caja lɨ to'^{2} tsá^{2} cuu^{2}.
2 Ganí^{2}mo jon jó^{1} jaain^{21} 'yiia'nɨ́ɨ^{2} tsá^{2} tañíi^{2} 'áai^{1}
'in gato'^{2} tún^{2} cuu^{2} yʉʉn^{2}.
3 Joon gajin'^{2} Jesús:
—'E la ja'^{2}mo fo'^{2}oo 'in 'yiia'nɨ́ɨ^{2} tsá^{2} tañíi^{2} lo
nigacwoo^{1}o láai^{2}gɨ la jee^{212} jileei'^{21}.
4 Tsʉ jileei'^{21} 'in catyaai^{2} do cwoo^{1}o jiin'^{13} 'e sáai^{2}
tya'o. 'Inogɨ tañíi^{2}mo 'áai^{1} pe nigacwoo^{1}o jiin'^{13} 'e
sá^{2} tya'a.

Jesús tyaa^{1} júu^{3} i'ín^{2} tsá^{2} 'e cwo'^{1} do

5 'In lɨ́ɨi^{13} tsá^{2} sɨ́ɨ^{1}i jee^{212} yaai xiiala jnéei^{2} 'e cwo'^{1}
fee'^{1} do tsʉ 'áai^{1} 'ya'^{2}gɨ jilaa'^{21} cuun^{212} coon'^{13} ji-
laa'^{21} 'e cwoo^{1} tsá^{2} 'yaai^{1}-tsi. Joon gajin'^{2} Jesús:
6 —Nijøø^{3}øø coon^{21} jmɨɨ^{212} mi fiin^{21} jilaa'^{21} 'e
jøø^{2}øø'. Jiin'^{13} coon^{21} cuun^{212} jo 'e sá^{2}gɨ ni 'e ruui'^{21}
do.

Li^{2} ilí^{2} la nʉ'gɨ mi i'ín^{2} juncwii^{21}

7 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ tsá^{2} Jesús:
—Tɨfo'^{1}, ¿lɨɨ ilí^{2} jilaa'^{21} 'elo? ¿Noo coon^{21} li^{2} mi lí^{2}
jilaa'^{21} 'elo?
8 Joon gajin'^{2} Jesús:
—Tɨ́ɨ^{1}moo' jon. Jo cwóo^{13}naa' yaanaa' 'in coon'^{21}
'naa' tóo^{2}. Tsʉ lɨ́ɨ^{1} fúui^{1} 'in jaliin^{1} 'in jin'^{2} sɨɨ'^{21}ɨ 'naa':
“Jna-a Cristo.” Joongɨ jin'^{2}in: “Nano gatɨ́^{2} 'ii'^{21} ilí^{2}
sá^{2} 'ii'^{21}.” Pe 'naa' jo unjii^{2}ii' júu^{3} tya'a.
9 Joon mi núu^{13}uu' 'e faa'^{21} tsá^{2} tya' 'nii^{21} joongɨ 'e
tɨ́ɨ^{2}i tsá^{2} jee^{212} yaai jo foo'^{13}naa'. Tsʉ 'e joon 'ná^{1} ilí^{2}
nifu. Pe 'ná^{1}gɨ ityía^{1} 'ii'^{21} ilí^{2} la joon.
10 Joon gafaa'^{21}gɨ Jesús:
—Coon^{21} fuu^{21} itéen^{1}in coon'^{13} fuu^{21} xiia'. Coongɨ
fuu^{21} xiia' ijmáa^{1}a 'nii^{21} coon'^{13} fuu^{21} dogɨ.
11 Joongɨ ijøø'^{21} 'wó^{2} lɨɨlɨ́^{2}. Joon lɨ́ɨ^{1} i'í^{2} 'oo^{2} coon'^{13}
jmoowúu^{1} la caain^{21} coonti. Joongɨ yʉ' juncwii^{21}
imoo^{2}oo' jilaa'^{21} 'e fo'^{2} coon'^{13} li^{2} 'e coo'^{13}gɨ.
12 ’Pe la nʉ'gɨ insaan'^{2}mo tsá^{2} 'naa'. Joon 'øø^{1}mo
tsá^{2} 'naa'. Joon tsajée^{1}i 'naa' lɨ lí^{2} sá^{2} 'ii'^{21} tyii'
fu cwo'^{1}. Joon itaa'^{21}i 'naa' nʉñí^{3}. Joon tsajéei^{1}
'naa' tyani røøi^{13} coon'^{13} tsá^{2} 'oo^{1} to^{2} tsʉ 'wii'^{13} jo'^{2}o
lɨ́ɨ^{2}naa' jna.

13 Coon'^{13} 'e la joon lisá^{2} coon^{21} 'ii'^{21} 'e foo^{2}oo' 'e tyʉ́^{2} 'wii^{212} tyiia.

14 Tyá^{2}-'oo' mi ngɨ́ɨi^{2} joon, jo cuu'^{13}-'oo' 'ee ifoo^{2}oo' cwáain^{1} tyii-oo' la jéei^{1}.

15 Tsʉ jna-a icwóo^{3}oo júu^{3} joongɨ 'e jmɨɨ^{1}-'oo' ce jiin'^{13} jaain^{21} tsá^{2} lí^{2} lii'^{1}i 'naa' jon'gɨ lí^{2} faa'^{21} 'laa'^{21} tyii'.

16 Pe 'naa' i'nɨ́ɨ^{2}mo tsá^{2} 'naa'. Cagɨ 'ñʉ^{3}ʉʉ' coon'^{13} ruu'^{21}naa' coon'^{13} tsá^{2} seen^{2}naa' tyʉ́^{2} coon'^{13} i'nɨ́ɨi^{2} 'naa'. Ijnga'^{2}mo tsá^{2} 'inlɨ́ɨi^{13} 'naa'.

17 Joon jilee'^{21}mo tsá^{2} seein^{21} ni cwoo'^{13} juncwii^{21} ni li 'eei'^{1} 'naa' 'wii'^{13} jo'^{2}o lɨ́ɨ^{2}naa' jna.

18 Pe jiin'^{13} coon^{21} jñʉ^{1} tsi tyí^{2}ii' i'íin^{2}.

19 'Wii'^{13} 'e taa'^{21}-'oo' joon itiin'^{13}naa' juncwii^{21} tyii'.

20 'Mi jøø^{2}naa' 'láa^{2} la 'uui fuu^{21} Jerusalén joon lí^{2} ñii^{21}oo' 'e tɨ lɨ 'íin^{2}mo.

21 Joon jileei'^{21} 'in néei^{1} fu Judea 'ná^{1} cwiin^{21}o fu moo'^{21}. La joon jon jileei'^{21} 'in néei^{1} fuu^{21} Jerusalén 'ná^{1} 'woo^{21}mo do. Joongɨ jileei'^{21} 'in taain^{212} jee^{212} to^{2} jo li jaliin^{1}in.

22 Tsʉ jmɨɨ^{212} joon jmɨɨ^{212} 'e ní^{2} tsá^{2} wúu^{1}. Jee^{212} jmɨɨ^{212} joon itséin^{1} jiin'^{13} la jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios.

23 Lɨ́ɨ^{1} fúu^{2} tsamɨ́^{2} 'in tyéein^{1} yʉʉn^{21} sɨ 'in cuu'^{21} tʉʉ'^{21} 'ee. Tsʉ lɨ́ɨ^{1} wúu^{1} 'in néei^{1} la caain^{21} fuu^{21} do. Jmáa^{1}a Dios 'ii'^{21} tya' 'in tsá^{2} do.

24 'Inlɨ́ɨi^{13} ijúun^{3}in coon'^{13} ñí^{3}. 'Inlɨ́ɨi^{13}gɨ in-saan'^{2}mo tsá^{2} joon tsajée^{1}i la caain^{21} fuu^{21} lɨ wíin^{2}. Joon tsá^{2} jalíin^{2} wíin^{2} ityʉ'^{2}ʉ to^{2} Jerusalén ca mi tyeei^{1} jmɨɨ^{212} tya' tsá^{2} 'in jo seein^{21} Israel.

Xiiala ilí² mi jó² 'in Ruu'²¹ɨ Tsá²

25 ’Joon ñi'¹ coon'¹³ sɨɨ'²¹ coon'¹³ nʉʉ¹ icwoo¹o li².
Joon ni cwoo'¹³ 'wó² téein² tsá² 'goo²¹-tsi. Xéei²-tsi
tsá² coon'¹³ 'e 'iin² jmɨ'ñi'³ coon'¹³ 'e jnóo¹ jmɨɨ²¹.
26 Joon nityʉ'²ʉ-tsi tsá² coon'¹³ 'e fo'² mi 'ɨ¹-tsi
jilaa'²¹ 'e gó² ijó² fu juncwii²¹. Tsʉ jilaa'²¹ 'ii'²¹ tya'
juncwii²¹ 'ii²¹ yʉ' ilí² jleei¹.
27 Mi yuui'¹³ joon imáa¹³naa' 'in Ruu'²¹ɨ Tsá² jó²
jee²¹² jníi¹ coon'¹³ jilaa'²¹ 'ii'²¹ tya'a coon'¹³ jilaa'²¹
'ya'²gɨ tya'a.
28 Joon mi 'láa² 'wii²¹² lí² jilaa'²¹ 'elo tyá²-'oo' joon
sáa¹³aa' mootyí²ii' tsʉ jmoono itiin'¹³naa'.

29 Gasɨɨ'²¹o jon Jesús 'e cwáain¹ lo:

—Jøø²duu' jilaa'²¹ 'mó² cwaríi³ coon'¹³ jilaa'²¹gɨ
nii¹ 'mó².
30 Mo gañii²ii' ganii'¹³ 'mo'² 'mó² sii'²¹ ñii²oo'
yaanaa' 'e nijatyéein¹ jiin²¹ jmɨ́¹.
31 La joon jon mi moo²oo' ilí² jilaa'²¹ 'elo niñii²oo'
'e nijatyéen¹mo 'e tyʉ'² Dios to².

32 ’'E la ja'²mo fo'³oo, jilaa'²¹ 'elo nilí² la nʉ'gɨ
ijúun²in tsá² 'in seein²¹ nano.
33 Cwoo'¹³ 'wó² coon'¹³ juncwii²¹ 'ii²¹ yʉ' ityé²emo
pe júu³ tyiia jo tyé²i coonti.

34 ’Tɨ́ɨ¹moo', jo unbaan¹naa' yaanaa' coon'¹³ ji-
laa'²¹ 'e gó². Jo ngɨɨ²ɨɨ' to² 'íin¹. Jo unbaan¹naa'
yaanaa' 'e 'ɨ¹-'oo' jmaai'¹³ 'e jmaai¹ to² tyii'. Tsʉ la
joon jo xuu'²¹naa' lawa nilá² mi cwá² 'e jmɨɨ²¹² do.
35 Lawa coon²¹ nilá² lí¹ 'e jmɨɨ²¹² do 'e taain'¹³
jileei'²¹ tsá² 'in néei¹ la caain²¹ cwoo'¹³ juncwii²¹.

36 Tyaa^{2}aa' tyʉ́^{2} tyii'. Foo^{2}oo' júu^{3} tyʉ́^{2} coon^{21}
tøø^{2}mo. La ilí^{2} lá^{2}naa' ilí^{2} lá^{2}naa' jilaa'^{21} 'elo 'e 'ná^{2}
ilí^{2}. Joongɨ lí^{2}-i tyalíin^{2}naa' tyani 'in Ruu'^{21}i Tsá^{2}.
37 Mo jmɨɨ^{212} ga'ee^{1} Jesús inʉʉ cwo'^{1} joon mo
'woo^{1} ngajáan^{1}an fu moo'^{21} sii^{21} Olivos.
38 Joon jileei'^{21} tsá^{2} jaliin^{1} la coon^{21} mo 'aa^{21} fu
cwo'^{1} fee'^{1} 'a núu^{2}un júu^{3} tya'a.

22

'Noo'^{2} tsá^{2} xiiala saan'^{21}in Jesús

1 Nigajatyéen^{1}mo tyan'^{2} jmɨɨ^{212} 'e gø'^{2} tsá^{2} 'iñi'^{1} 'e
jo tyiia'^{3} jeei^{1}. 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} jmɨɨ^{212} 'e sii^{21} pascua.
2 Joon 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley
'noo'^{1}on xiiala ijngaa'^{13}i Jesús pe 'gøø'^{21}mo tsá^{2}.
3 Joon ga'í^{2} Satanás alma tya' Judas, 'in sii^{21}o jon
Iscariote. Jaain^{21} jee^{212} dyatuuin^{1} tsá^{2} tya' Jesús 'ii.
4 'Ido ngóo^{1}o ngafee'^{13}i 'in tyʉ'^{2} to^{2} untsá^{2} coon'^{13}
'in tyʉ'^{2} to^{2} 'in jøø^{2} inʉʉ cwo'^{1} do. Joon ngafee'^{13}i
'ido xiiala jmáa^{1}a cwáain^{1} 'e 'í^{1} Jesús ja'cwoo^{21}.
5 'Idogɨ galijløø'^{3}mo. Joon gaunrøø^{1} júu^{3} 'e cwó^{2}
Judas cuu^{2}.
6 Joon ga'ii'^{21}mo. Joon ga'láa^{2} 'wii^{212} 'noo'^{12}on
xiiala jaan'^{2}in Jesús mo ga'ɨ́ɨ^{2} tii^{2}, mo jo tsá^{2} seein^{21}.

Lɨ gatséi^{1} gø'^{2} Jesús coon'^{13} tsá^{2} tya'a

7 Joon gatɨ́^{2} jmɨɨ^{212} 'e gø'^{2} tsá^{2} 'iñi'^{1} 'e jo tyiian'^{3}
jeei^{1}. Joon jngaai'^{13} tsá^{2} joo'saa'^{21} jiin'^{13} la tɨɨsi'^{2}.
8 Joon gasii^{1}in Jesús 'in sii^{21} Tʉ́^{3} coon'^{13} jaain^{21}gɨ
'in sii^{21} Wó^{3} joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ii^{21}:
—Cwolíin^{2}naa' joon cwotyá^{2}aa' tyʉ́^{2} 'e tyé^{3}e' 'e
gatɨ́^{2} jmɨɨ^{212}.

9 'Idogɨ gaunngɨɨ^{1}ɨ:
—¿Xiia 'iin^{212}u'un tsatyaa^{21}a'a tyʉ́^{2}? —gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús.
10 Joon gajin'^{2} Jesús:
—Mi cwotaa^{21}naa' 'e fuu^{21} joon jiin'^{1}naa' jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'in tyiian^{1} coon^{21} tsʉʉ^{2} sɨ'o^{2} jmɨɨ^{21}. Cwolíin^{2}naa' caluu-u ca xiia'^{21} 'nʉ́^{1} li 'í^{2}i.
11 Joon fuu^{2}uu' 'in fii^{212} 'nʉ́^{1} do: "La lo-o jin'^{2} tɨfo'^{2} tyii'i sɨɨ'^{21}ɨ 'nʉ: ¿Xiiali cwo'^{2}'o yii^{21}a'a tyee^{2}e'e coon'^{13} tsá^{2} tyiia tya' jmɨɨ^{212} 'e gatɨ́^{2}?"
12 Joon ni'e'^{2}e 'naa' coon^{21} tsi inʉʉ fee'^{1} lɨ ñii^{2}. Do-o tyaa^{2}aa' tyʉ́^{2}.
13 Joon ngalíin^{2}mo. Joon galɨ́^{2} jiin'^{13} la nigajin'^{2} Jesús. Joon gatyaa^{1} tyʉ́^{2} 'e dø'^{1}ø mo gatɨ́^{2} jmɨɨ^{212} do.
14 Mo gatɨ́^{2} 'ii'^{21}, joon gacwó^{2}o Jesús coon'^{13} tsá^{2} tya'a 'e dø'^{1}ø.
15 Joon gajin'^{2} Jesús:
—¡'Áa^{1}mo nagali'iin^{212}na jmáa^{3}aa coon'^{13} 'naa' 'e tyee^{2}e' tya' 'e jmɨɨ^{212} lo la nʉ'gɨ ijúun^{2}na!
16 Tsʉ fuu^{212}uu 'naa' 'e jo jmáa^{3}gɨɨ ca mi tɨ́^{2} 'ii'^{21} 'e tyʉ'^{2} Dios to^{2}.
17 Joon gason'^{1}on coon^{21} wúun^{1}xʉ sɨ'o^{2} vino joon gacwo'^{2}o 'maai'^{13} Dios joon gajin'^{2}in:
—Jun'^{2} 'elo, joon jmaa^{2}aa' jmai'^{2}xʉ jee^{212} 'naa'.
18 Tsʉ la lo-o fo'^{3}oo, jo jmɨɨ^{212} yaai'^{13}gɨɨ duu'^{13}uu jmɨ'^{3} mɨ'^{3} wuunjøø'^{3} ca mi tyʉ'^{2} Dios to^{2}.
19 Mo ngayuui'^{13} joon gason'^{1}on coon^{21} 'iñɨ'^{1}. Joon gacwo'^{2}o 'maai'^{13} Dios joon gajmaa^{1}a ca'no'^{3}. Joon gacwo'^{2}o tsá^{2} tya'a sɨɨ'^{21} 'ido:
—'E lo-o cuerpo tyiia ijoon'^{13}oo 'wii^{212} tyii'. Jmaa^{2}aa' 'elo joon itɨ'^{1}-'oo' jna.

20 La joon jon gajmaa^{1}a coon'^{13} coon^{21} wúun^{1}x~~ʉ~~
do mo ngayuu'^{13} gagøø'^{21}ø. Joon gajin'^{2}in:
—'E wúun^{1}x~~ʉ~~ lo lawa coon^{21} 'ii'^{21} 'e 'múui^{2}. Joon
'e jm~~ɨ~~^{1} 'øø^{3}na lo 'e nit~~ʉʉ~~n^{21} 'wii^{212} tyii' 'e li^{2} tya' 'e
'ii'^{21} 'múui^{2} do.
21 ’Pe nano cwoo^{21} tsá^{2} 'in i'n~~ɨɨ~~i^{1} jna roon^{1} coon'^{13}
cwóo^{3}oo ni mesa lo.
22 Pe jna-a 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2} nilí^{2}-i jiin'^{13} la 'ii'^{21}
nigalisá^{2}. Pe 'áa^{1}mo fúu^{2} 'in 'n~~ɨɨ~~i^{1} jna.
23 Joon ga'láa^{2} tsá^{2} tya'a 'wii^{212} gaunng~~ɨɨ~~^{1}~~ɨ~~ jee^{212}
'ii:
—¿'Iin jee^{212} jna' 'in jmoo^{1}o 'e gó^{2} lo?

Gas~~ɨɨ~~^{2}i jee^{212} 'ii 'iin 'in tyiin^{2}g~~ɨ~~ jee^{212} 'ii

24 Mo ngayuui'^{13} joon gas~~ɨɨ~~^{2}i jee^{212} 'ii 'iin 'in
tyiin^{2}g~~ɨ~~ jee^{212} 'ii.
25 Joon gajin'^{2} Jesús gas~~ɨɨ~~'^{21}~~ɨ~~ 'ii:
—Jileei'^{21} rééi^{13} 'in ty~~ʉ~~'^{2} to^{2} ni cwoo'^{13} juncwii^{21}
ty~~ʉ~~'^{2}o to^{2} ce caain^{21}-tsi. Joong~~ɨ~~ jileei'^{21} tsacøøi'^{13}
tya' 'ii lawa 'ña'o sii^{21} tsá^{2} tyúi^{1}.
26 Pe 'naa'g~~ɨɨ~~' jo t~~ɨɨ~~^{2}naa' jmaa^{2}aa' la joon. L~~ɨ~~'^{2} c~~ɨɨ~~'^{12}~~ɨ~~
jmoo^{2} 'naa'. Jileei'^{21} 'in tyiin^{2}g~~ɨ~~ jee^{212} 'naa' 'ná^{2}
s~~ɨɨ~~^{13}naa' lawa 'in xuui^{212}g~~ɨ~~. Joon 'in ty~~ʉ~~'^{2} to^{2} 'naa'
'ná^{1} jmaa^{1}o la jmoo^{1}o tsa'leei'^{13}. Jo cwooi^{1} ty~~ʉ~~'^{2}~~ʉ~~
to^{2}.
27 ¿'Iin 'in tyiin^{2}g~~ɨ~~ awa 'in tyíin^{1} gø'^{2}ø s~~ɨ~~ 'in gatyáa^{1}
ty~~ʉ~~^{2} 'ee? Pe jna-a 'yuu^{2}na jee^{212} 'naa' lawa jaain^{21}
'in tyaa^{1} ty~~ʉ~~^{2}.
28 ’’Naa' nigang~~ɨ~~^{2}~~ɨɨ~~' coon'^{13} jna coon^{21} tøøi^{2} la l~~ɨ~~ 'e
móo^{3}oo wúu^{1}.
29 'E joon jna cwo'^{3}oo 'naa' coon^{21} l~~ɨ~~ ity~~ʉʉ~~^{2}~~ʉʉ~~' to^{2}
la l~~ɨ~~^{2} 'e gacwo'^{2} Ñ~~ʉ~~'^{3}~~ʉʉ~~ jna.

30 'E joon ilí^{2} cøø^{2}øø' joongɨ 'uu^{2}uu' coon'^{13} jna mi tyʉ'^{3}ʉʉ to^{2}. Joongɨ iní^{2}ii' 'áan^{3} tyii' lawa tsacøøi'^{13} 'e jmaa^{1}aa' 'ii'^{21} tya' 'in dyatun^{1} poo^{212} tsá^{2} seein^{21} Israel.

Jmoo^{1} Jesús júu^{3} 'e jo røø^{1}i Tʉ́^{3} 'e cwii^{1}in 'ii

31 Gajin'^{2}in jon Ña'ñʉ'^{1}ʉ':

—Simóoi^{13}, Satanás nigamóoi^{1} 'naa' 'e jøøi'^{12} 'naa' la mo untyʉ́^{2} tsá^{2} trigo 'e coon'^{21} cwáain^{1} 'naa'.

32 Pe jna nigamɨ́^{3}ɨɨ tyani Dios 'wii^{212} tyi'i 'e jo tʉ́^{2}'ʉ 'e jo'^{2} cwolíin^{2}un. Joon mi jaa'^{21}-o'o cwotyii'^{12}a-tsi 'in tsaruu'^{21}'u.

33 Joon gajin'^{2} Simóoi^{13} do:

—Ña'ñʉ'^{1}ʉ', naná^{1}a tyʉ́^{2} tyiia 'e ní^{3}ii 'nʉñí^{3} coon'^{13} 'nʉ ca xʉfiin'^{13} jún^{1}moo coon'^{13} 'nʉ.

34 Joon gajin'^{2} Jesús:

—Tʉ́^{3}, fuu^{212}uu 'nʉ 'e jmɨɨ^{212} no-o la nʉ'gɨ i'ó^{1} tuuitsáa^{2} jo røø^{1}u 'e cwii^{1}un jna 'nɨ^{1} naa'^{13}.

Ityée^{1}mo júu^{3} tya' Jesús

35 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ Jesús:

—Gasɨ́ɨ^{3}na 'naa' jo 'ee tʉloo^{21} tyán^{2}aan', jon'gɨ cuu^{2} tyán^{2}aan', jon'on mɨ́ɨ^{13}ɨɨ' ga'øø^{13}øø', ¿tɨ 'ee gali'ná^{1}gɨ tyii'?

'Ido-gɨ gajin'^{2}in:

—Jiin'^{13} coon^{21} jo 'ee ga'naai^{21} tyi jna'a.

36 Joon gajin'^{2} Jesús:

—E ningóo^{1} lɨ' cɨɨ'^{12}ɨ no joon jileei'^{21} 'in 'oo^{1} tu-loo^{21} 'ná^{2} cwotyaan^{21}o. Joongɨ 'in 'oo^{1} cuu^{2} 'ná^{2} cwotyaan^{21}. Joongɨ jileei'^{21} 'in jo 'oo^{1} ñí^{3} 'ná^{2} cwo'nɨɨ^{1} 'mɨ'^{2} tyíia^{2} tya'a joon ló^{2} ñí^{3} tya'a.

37 Tsʉ la ja'²mo fo'³oo, 'ná²-a tsangɨ́ɨ¹na jilaa'²¹ la lɨ 'e tyaan²¹ ni jí² tya' Dios 'e jin'²: “Sɨ́ɨ²i la jee²¹² yaai 'e tsá² gó² 'ii.” Tɨ lɨ tsín¹ jiin'¹³ la jin'² jí² cwáain¹ tyiia.
38 Joon gajin'² 'ido:
—Sá² tún² ñí³ lo.
Joon gañii¹ Jesús:
—Naleen¹mo jon.

Ngó¹ Jesús lɨ sii²¹ Getsemaní ngafee'¹²i Dios

39 Joon gacwo'ɨ́ɨ¹ Jesús. Joon jiin'¹³ la tɨɨsi'² tya'a gangóo¹ fu moo'²¹ Olivos. Joon gangaliin¹mo tsá² tya'a coon'¹²on.
40 Mo gatyalíin² do joon gasɨɨ'²¹ɨ Jesús 'ii:
—Mɨ́²ɨɨ' tyani Dios 'e jo xuu'²¹naa'²¹ tsaa² tyii'.
41 Joon gangawíin² Jesús coon²¹ jiin'¹³ la wíin² mo tyʉ'² tsá² cuun²¹². Joon gasii'¹i wojníi¹i. Joon faa'²¹a júu³ tyʉ́².
42 Joon gajin'²in:
—Ñʉ'², wana 'iin²¹²un un'øø²¹u jna 'e jo móo³oo wúu¹ coon'¹³ jilaa'²¹ 'e 'ná² lí². Pe jo lí² jiin'¹³ la 'iin²¹²na pe jiin'¹³ la 'ii'²¹ tyi'i.
43 Joon gajnéi¹ jaain²¹ ángel jó¹ fu ñʉ'fú² joon gacwoo²¹gɨ 'waa'²¹ pí².
44 Joon ga'í² 'e nii²¹ wúu¹ lɨɨlɨ¹. Joon gamɨɨ¹ɨ 'wii²¹² tya'a coon'¹³ 'láai²gɨ 'waa'²¹ pí². Joon ga'yá² untyiia²¹ tya'a lɨ la lɨ jmɨ¹ 'e xʉʉ'²¹ ni 'wó².
45 Mo róon² joon ngaa'¹²in lɨ téein² tsá² tya'a. Joon gatsee'²¹i 'ido cwuu²¹mo coon'¹³ jilaa'²¹ fa'í³.
46 Joon gajin'²in:
—¿'Ee lɨ cwuu²¹naa'? Ráan²naa', fee'¹²naa' Dios joon jo xuu'²¹naa' tsaa² tyii'.

Tøø¹ tsá² Jesús 'ñúu¹i

47 Faa'²¹gɨ Jesús siin'¹²in mo gacwolíin² tsá² fúui¹.
Joon jaain²¹ jee²¹² jɨ dyatuuin¹ tsá² tya'a 'in sii²¹
Judas jó¹ nifu tya' 'in tsá² do. 'Ii ngatyeen¹in lɨ
siin'¹² Jesús ijun'²un ju'² Jesús.
48 Joon gajin'² Jesús:
—Judas, ¿tɨ ga'nɨɨ²¹²un jna, 'in Ruu'²¹na Tsá²,
coon'¹³ 'e gajiin'¹'in ju'³uu?
49 Jileei'²¹ 'in téein² coon'¹³ Jesús mo ganí²i jilaa'²¹
'e lɨ́² gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ Jesús:
—¿Jatɨɨ²ɨ' coon'¹³ ñí³ 'ee?
50 Joon jaain²¹ jee²¹² 'ii gauncwuu'²¹i jaain²¹
tsa'leei'¹³ tya' 'in tyʉ'² to² untsá² nifú². Gatyʉ'²ʉ
cataain²¹ loocwo² lɨ tsáa¹.
51 Joon gajin'² Jesús:
—Cwojá̋n²xʉ la no. Jo caai'¹³gɨɨ' 'ino.
Joon gasúʉ² Jesús loocwo² 'ido joon ga'láa²mo
tsifu.
52 Joon gajin'² Jesús sɨɨ'²¹ɨ 'in nijalíin² 'e tøø¹ 'ii.
Sɨɨ'²¹ɨ 'in tyʉ'² to² tya' untsá² coon'¹³ 'in tyʉ'² to² 'in
jøø² inʉʉ cwo' coon'¹³ tsacøøi'¹³:
—Nañilíin²naa' coon'¹³ ñí³ coon'¹³ 'mó² 'e tøø²øø'
jna lawa jaain²¹ 'uun²¹.
53 La coon²¹ jmɨɨ²¹² 'yuu²na jee²¹² 'naa' tsi inʉʉ
cwo'¹ fee'¹ do. Joon jo mo gaseen'²naa' jna coonti.
Pe jiin'¹³ lo-o 'ii'²¹ tyii' mo ga'ɨ́ɨ² nʉʉ²¹.

Jo róøi¹ Tʉ́³ 'e cwii¹in Jesús

54 Joon gajée¹i Jesús sɨ'ñúu¹mo fu tya' 'in tyʉ'²
to² untsá² nifú². Joon Tʉ́³ ngaa'¹³i caluu Jesús
wíin²gɨxʉ.

55 Joon do-o gajiin'^{2} coon^{21} jɨ́^{2} tún^{2} tsa'^{2} tya'i tyi^{1}
do. Joon do-o gacwó^{2}o cu' lɨ' lɨ coo^{21} jɨ́^{2} do. Tʉ́^{3}-gɨ
do-o jon tyíin^{1}in.
56 Joon jaain^{21} tsamɨ́^{2} 'in jmoo^{1}o to^{2} inʉʉ do mo
ganí^{2}i tyíin^{1} Tʉ́^{3} co' jɨ́^{2} do joon gajaan^{1} jøøi^{2} 'ido.
Joon gajin'^{2}in:
—Ngɨɨ^{1} jon 'in tsañʉʉ'^{1} lo coon'^{13} 'ido.
57 Joon jo garøø^{1}i Tʉ́^{3}, gajin'^{2}in:
—Tsamɨ́^{2}, jo cwii^{1}na 'ido.
58 Mo galɨ́^{2} cɨɨin^{21}gɨxʉ joon 'in xee'^{21}mo gasɨɨ'^{21}ɨ 'ii:
—'Nʉ-ʉ, jaain^{21} jee^{212} 'ii.
Joon gajin'^{2} Tʉ́^{3}:
—Jon' 'i jna, tsañʉʉ'^{1}.
59 Coon^{21} hora ngóo^{1}gɨxʉ mo gajin'^{2} 'in xeei'^{21}
gasɨɨ'^{21}ɨ 'ii:
—'E la ja'^{2}mo ngɨɨ^{1} 'in tsañʉʉ'^{1} lo coon'^{13}on tsʉ 'in
seein^{21} Galilea lo.
60 Joon gajin'^{2} Tʉ́^{3}:
—Tsañʉʉ'^{1}, jo ñí^{3}ii 'ee 'e fo'^{2}'o.
La tsifu joon, la 'ɨɨ^{212} faa'^{21}gɨ Tʉ́^{3} ga'oo^{1} jaain^{21}
tuuitsáa^{2}.
61 Joon jiin'^{21} 'ña'a Jesús níi^{1}i gajøøi^{2} Tʉ́^{3}. Joon
gatɨ'^{2}-tsi Tʉ́^{3} jiin'^{13} la nigajin'^{2} Jesús sɨɨ'^{21}ɨ 'ii: “La
nʉ'gɨ i'oo^{1} tuuitsáa^{2} jo røø^{21}u 'e cwii^{1}u jna 'nɨ^{1}
naa'^{13}.”
62 Joon gacwo'ɨ́ɨ^{1} Tʉ́^{3} joon gatyi'^{2}o xuui^{212}-tsi
'áai^{1}.

Ungøøi^{1} tsá^{2} Jesús

63 Jileei'^{21} tsá^{2} do 'in 'aa^{1}i Jesús gaungøøi^{1} 'ii 'áai^{1}
joongɨ gajmee'^{21}mo lɨɨlɨ^{1}.

64 Gajnii^{1} unníi^{1}i 'ido joon gapoo^{21} ni^{2} 'ido joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ii:
—Faa'^{13}du', ¿'iin pó^{2} tyi'i?
65 Joongɨ 'láai^{2} júu^{3} 'laa'^{21} gafa'^{2}o tya' Jesús.

Ngó^{1} Jesús tyani tsá^{2} 'in tyiin^{2}gɨ tya' tsá^{2} Israel

66 Mo gajná^{2} joon galicaain^{21} tsacøøi'^{13} tya' tsá^{2} Israel coon'^{13} 'in tyʉ'^{2} to^{2} untsá^{2} coon'^{13} tɨfo'^{2} tya' ley. Joon gangajée^{1}i Jesús lɨ sɨcaain^{21} tsá^{2} 'in tyiin^{2}gɨ do. Do-o gaunngɨɨ^{1}ɨ:
67 —Sii'^{13} jna'a, ¿tɨ 'nʉ Cristo?
Joon gañii^{1}i Jesús:
—Wana fo'^{3}oo, jo jo'^{2} ilíin^{2}naa' júu^{3} tyiia.
68 Joongɨ wa'a unngɨ́^{3}ɨɨ 'naa' jo ñí^{2}ii' jon'gɨ jo laa^{212}naa' jna.
69 Pe ca nano-o ca li ngoo^{21}gɨ jna-a, 'in Ruu'^{21}na Tsá^{2}, ninii^{212}ii cáai^{1} Dios Jmii^{21} lɨ' tsáa^{1}.
70 Joon jilee'^{21}mo gaunngɨɨ^{1}ɨ:
—¿Tɨ 'nʉ-ʉ Jóon^{1} Dios?
Joon gañii^{1}i Jesús:
—Jnagɨɨ 'i jiin'^{13} la nafaa'^{13}naa'.
71 Joon gajin'^{2}in jee^{212} 'ii do:
—Jo 'ee júu^{3} 'ná^{1}gɨ jna'. Yiiana' jon ninʉʉ^{21}ʉ' júu^{3} tya'a.

23

Jesús tyani Pilato

1 Joon jilee'^{21}mo garoon^{1} joon gangajée^{1}i Jesús tyani Pilato.
2 Do-o ga'láa^{2} 'wii^{212} jmoo^{1}o tsaa^{2} tya' Jesús jin'^{2}in:

—Nigatsee'^{21}na'a 'in tsañ~~uu~~'^{1} lo 'e'^{1}e tsá^{2} tyii'i 'e faa'^{21} 'laa'^{21} tya' 'in tsaa'to^{2} tyíin^{1} Roma. Jin'^{2}in 'e jo 'ná^{2} tyii^{2}ii'i 'laa'^{13} 'e 'n~~ii~~^{1} tya' 'in ty~~u~~'^{2} to^{2} nifu tyíin^{1} Roma. Joong~~i~~ jin'^{2}in 'e 'ii Cristo, 'e 'øøi'^{21}-tsi tsá^{2} 'e jaain^{21} róøi^{13} 'ii.

3 Joon gajin'^{2} Pilato:

—¿T~~i~~ 'n~~u-u~~ Róøi^{13} tya' tsá^{2} Israel?

Joon gajin'^{2} Jesús:

—La joon nigafaa'^{13}g~~i~~'~~i~~.

4 Joon gajin'^{2} Pilato s~~ii~~'^{21}~~i~~ 'in ty~~u~~'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} 'in tsá^{2} catyaai^{2}g~~i~~:

—Jiin'^{13} coon^{21} jo mo gatsaa'^{3}aa tsaa^{2} tya' 'in tsañ~~uu~~'^{1} no.

5 Pe 'idog~~i~~ gafaa'^{21}a tá^{2}g~~i~~ jin'^{2}in:

—Jileei'^{21} 'in núu^{2}un júu^{3} tya' 'ino 'iin^{212}in to'^{2} m~~ii~~'^{13}. Joon ga'e'^{1}o júu^{3} tya'a la caain^{21} Judea. Ga'láa^{2} 'wii^{212} fu Galilea joon ca log~~i~~ ga'ee^{1} júu^{3} tya'a.

Jesús tyani Herodes

6 Mo ganúu^{2}un Pilato 'elo joon gaunng~~ii~~^{1}~~i~~ wana seein^{21} Jesús fu Galilea.

7 Joon mo gajin'^{2} tsá^{2} joon, joon gasii^{1}in tyani Herodes 'in ty~~u~~'^{2} to^{2} Galilea. Joon jee^{212} jm~~ii~~^{212} joon taain^{1} fu Jerusalén.

8 Mo ganí^{2}i Herodes Jesús jløø'^{3}mo 'áai^{1} ts~~u~~ ningóo^{1} 'e gali'iin^{212}in jøøi^{2} Jesús. Ninuu^{1}o faa'^{21} tsá^{2} cwáain^{1} tya'a. Joon ni'iin^{212}in jøø^{2} coon^{21} milagro 'e jmá^{1} Jesús.

9 L~~ii~~^{1} 'láai^{2} 'e gang~~ii~~^{1}~~i~~ pe Jesús coonti jo 'ee gañii^{1}i.

10 Do-o jon téein² 'in tyʉ'² to² tya' untsá² coon'¹³
tɨfo'² tya' ley. 'Ii jmoo¹o tsaa² fee'¹ tya'a coon'¹³
'láai²gɨ lɨɨlɨ¹.
11 Joon Herodes coon'¹³ 'láa² tya'a gatyii²mo Jesús
joongɨ gaunngøø¹mo. Joon gatyii'²¹in Jesús coon²¹
'mɨ'² jɨɨ'¹ la lɨ sɨɨn'³ røøi¹³. Joon gasii'¹³mo tún¹ tyani
Pilato.
12 Jmɨɨ²¹² joon røø²¹ gasɨ́ɨ²i Pilato coon'¹³ Herodes
tsʉ la mo jéei¹³ 'ee'¹mo ruu'²¹i.

Nigalisá² 'ii'²¹ ijnga'²mo Jesús

13 Joon gauncaain²¹ Pilato 'in tyʉ'² to² tya' untsá²
coon'¹³ tsacøøi'¹³ joongɨ coon'¹³ jileei'²¹ tsá².
14 Joon gajin'²in sɨɨ'²¹ɨ 'ido:
—'Naa'-a ñijee²¹naa' 'in tsañʉʉ'¹ lo foo²oo' 'e
jmoo¹o 'ido to'² tsá² mɨɨ'¹³. Pe jna-a ga'no'³oo tsaa²
tya'a tyaní²ii' pe jo gatsaa'³aa. Joon jøø²oo' 'e jo 'ee
tsaa² sá² tya'a coonti jiin'¹³ la tsaa² jmoo²oo'.
15 La joon jon Herodes 'in nigasiin'¹²mo tún¹ fu lo
jo nigatsaa'²¹a tsaa² tya' 'ido. Nijøø²oo' 'e jo 'ee tsaa²
sá² tya'a wa'a 'e tɨ́ɨi² júun²in.
16 'E'³duu wúu¹ joon mi yuui'¹³ joon láa²moo.
17 Pilato jiin'¹³ la tɨɨsi'² 'ná² láai² jaain²¹ tsá²
'yuui²¹² 'nʉñí³ jiin'¹³ jee²¹² jmɨɨ²¹² joon.
18 Joon jilee'²¹mo ga'láa² 'wii²¹² ga'oo¹. Jin'²in:
—¡Jngai'²ta 'ino! Cwolaai²¹ Barrabás.
19 'In Barrabás do nigataan'¹²in 'nʉñí³ 'wii'¹³
nigajmaa¹a 'e tsá² fuu²¹ lo jmoo¹o 'nii²¹ coon'¹³
tsaa'to² tyíin¹ Roma. Joon nigajnga'²mo tsá².
20 Pilato do 'iin²¹²in láai² Jesús. Joon gasɨɨ'²¹ɨ tsá²
tún¹.
21 Pe 'idogɨ ga'oo¹ tá²gɨ gajin'²in:

—¡Táan^{1}in tsaa' crúu^{13}! ¡Táan^{1}in tsaa' crúu^{13}!

22 Joon mo gatɨ́^{2} 'nɨ^{1} fu joon gajin'^{2} Pilato:

—¿'Ee 'e gó^{2} nigajmaa^{1}a? Jna-a jo gatyii'^{3}aa jiin'^{13} coon^{21} tsaa^{2} wa'a ijúun^{2}in. 'E'^{3}duu wúu^{1} joon mi yuui'^{13} joon iláa^{2}moo.

23 Pe 'ido-gɨ gañii^{1}i tá^{2} lɨɨlɨ^{1}. Gamɨɨ^{1}ɨ wa'a táan^{1}in tsaa' crúu^{13}. Joon gatɨ'^{2} júu^{3} tya' 'in tsá^{2} do coon'^{13} 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2}.

24 Joon Pilato do gajmaa^{1}a 'ii'^{21} jiin'^{13} la gali'iin^{212}in 'in tsá^{2} do.

25 Joon galáa^{2}mo jiin'^{13} Barrabás 'in 'yuui^{2} 'nʉñí^{3} 'wii'^{13} gajmaa^{1}a 'nii^{21} joon gajngaa'^{13}i tsá^{2}. Joon gajaan'^{21}mo Jesús jiin'^{13} la nigamɨɨ^{1}ɨ 'in tsá^{2} do.

Táan^{1}in Jesús tsaa' crúu^{13}

26 La 'ɨɨ^{212} ngalíin^{2} jée^{1}i Jesús 'e táan^{1}in crúu^{13} gasaan'^{12}in jaain^{21} tsañʉʉ'^{1} 'e coon^{21} crúu^{13} tya' Jesús. Simóoi^{13} sii^{21} 'in tsá^{2} do. Galiseein^{21} coon^{21} fuu^{21} sii^{21} Cirene. 'In jai'^{13} fu coon^{21} fuu^{21} pi'^{3} 'e ná^{1} co' do. Joon joo^{21}o caluu.

27 Joon fúu^{1}mo tsá^{2} ngalíin^{2} coon'^{13}on coon'^{13} tsamɨ́^{2} 'in ngalíin^{2} cɨ'^{2}. Joon 'oo^{1}o tá^{2} coon'^{13} jilaa'^{21} fa'í^{3} 'wii^{212} tya'a.

28 Joon gajøø^{2}i Jesús 'ii joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Tsamɨ́^{2} seein^{21} Jerusalén, jo cɨɨ^{2}ɨɨ' 'wii^{212} tyiia. Tyíi^{13}ii' 'wii^{212} tyii' yaanaa' joongɨ 'wii^{212} tya' yʉʉn^{21} tyii'.

29 Tsʉ nijó^{2} jmɨɨ^{212} mi jin'^{2} tsá^{2}: “Tyúu^{1}mo 'in jo galiseein^{21} jóon^{1}on, joon 'in jiin'^{13} cafu jo gan-gatyéein^{1} yʉʉn^{21}, 'in jiin'^{13} coon^{21} naa'^{13} jo gacuu'^{21} xuui^{212} tʉʉ'^{21} tya'a.”

30 Mi tɨ́[2] 'ii'[21] joon ni'láa[2] tsá[2] 'wii[212] faa'[21]a sɨɨ'[21]ɨ moo'[21] coon'[13] jilaa'[21] tɨɨ'[21]: “Cwoxaa[2]o joon cwojlɨ́ɨ[13]u'u jna'a.”

31 Tsʉ wana galɨ́[2] jilaa'[21] 'elo coon'[13] jna 'in jo rééi[21] tsaa[2], ¿'ee coon'[13] ilí[2] coon'[13] tsá[2] goo[2]oo' 'in rééi[21] tsaa[2] 'áai[1]?

32 Jée[1]mo jon gái[1]gɨ 'in rééi[21] tsaa[2] ijngaa'[13]i caain[21] coon'[13] Jesús.

33 Mo gatyalíin[2] coon[21] lɨ sii[21] Mootyi[2] 'Lɨɨ[212] joon do-o gateein[1] Jesús tsaa'[1] crúu[13] coon'[13] 'in tsá[2] gái[1]gɨ do. Jaain[21] lɨ' tsáa[1] jaain[21]gɨ lɨ' tuuin[212].

34 Joon la 'ɨɨ[212] taain[1] Jesús tsaa'[1] crúu[13] joon gajin'[2]in:

—Ñʉ'[3], feei'[1] jmaa[2]-'o'o 'wii[212] tya' 'in tsá[2] no tsʉ joñi[1]i 'ee 'e jmoo[1]o.

Joon 'in 'láa[2] do gacoo[1]o xiiala ijmáa[1]a jmai'[2]xʉ jee[212] 'ii sɨɨn'[3] Jesús.

35 Jileei'[21] tsá[2] téen[2]mo jóó[2]ó joon cagɨ tsacóói'[13] ungóói[1] Jesús jin'[2]in sɨɨ'[21]ɨ 'ido:

—Galáa[2]mo 'in xeei'[21] 'ii. Joon cwoláai[2] 'ña'a wana sɨ najai'[2] 'ii Cristo, 'in nityii'[12]in Dios.

36 La joon jon 'láa[2] do ungóó[1]mo Jesús. Gangatyéen[1]in ca tyan'[2] joon gacwo'[2]o Jesús vino tin'[3].

37 Joon jin'[2]in:

—Wana 'nʉ Róói[13] tya' tsá[2] Israel laai[212] 'wo'o.

38 Joon nigataan[1] tsá[2] coon[21] júu[3] yʉ' tyíi[1]i 'e jin'[2]: “'Inlo-o Róói[13] tya' tsá[2] Israel.” 'E júu[3] do lɨ́[2] jmíi[1] griego coon'[13] jmíi[1] latín coon'[13] jmíi[1] hebreo.

39 Jaain[21] 'in tsá[2] rééi[21] tsaa[2] 'in táain[2] co' do gasɨɨ'[21]ɨ Jesús jin'[2]in:

—Wana 'nʉ Cristo laai^{212} 'wo'o joongɨ laai^{212} jna'a.

40 Pe 'in jaain^{21}gɨ do gatyuu'^{12}i júu^{3} tya' 'in jaain^{21} do. Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—Jmaa^{2} 'gøø'^{21}'u Dios tsʉ 'e røø^{21}na' tsaa^{2}.

41 Jna' 'e tɨ́ɨ^{2}mo' nee^{21}e' wúu^{1} tsʉ tyii^{212} jna' tsaa^{2} tyii-o' 'e nigajmoo^{21}o'. Pe 'in tsañʉʉ'^{1} lo jo 'ee gajmaa^{1}a 'e gó^{2}.

42 Joon gajin'^{2}in sɨɨ'^{21}ɨ Jesús:

—Cwotii'^{13}-'o'o jna mi 'ii'^{13}'u to^{2} 'e gatɨɨ^{2}u.

43 Joon gañii^{1}i Jesús:

—'E la ja'^{2}mo fo'^{3}oo, no-o tyalii^{21}i' caan^{21}mo coon'^{13} jna fu ñʉ'fú^{2}.

Júun^{2}mo Jesús

44 Ningóo^{1} la tyiiañi'^{1} mo galinʉʉ^{21} ni cwoo'^{13} juncwii^{21} gata'^{2} ca gatɨ́^{2} 'in^{2} 'nɨ^{1} ca 'lóo^{2}.

45 Joon ñi'^{1} galiniui^{21}. Joon inʉʉ cwo'^{1} fee'^{1} si'^{2} do lɨ 'íi^{1} 'mɨ'^{2}, ga'gɨɨ^{1} tún^{2} tsa'^{2} 'e 'mɨ'^{2} 'íi^{1} do.

46 Joon ga'oo^{1} Jesús jin'^{2}in:

—Nʉ'^{3}, ja'cwoo^{1}'o ityiia'^{13} alma tyiia.

Joon mo ngayuui'^{13} gajin'^{2} 'elo joon gajúun^{1}mo.

47 Mo ganí^{2}i 'in tyʉ'^{2} to^{2} fii^{212} 'láa^{2} do jilaa'^{21} 'e galɨ́^{2} joon gacwoo^{1} 'maai'^{13} Dios jin'^{2}in:

—'E la ja'^{2}mo 'in tsañʉʉ'^{1} lo 'in tyúui^{1} 'áa^{1}mo no.

48 Jileei'^{21} tsá^{2} 'in téen^{2}in jøø^{2}ø jilaa'^{21} 'e galɨ́^{2} gangaliin^{1} fa'í^{3} tyʉʉn^{1} ni tsí^{2}.

49 Pe jileei'^{21} 'in cwii^{1}in Jesús coon'^{13} tsamɨ́^{2} 'in ni-gangɨ^{1} coon'^{13}on tɨ^{2} Galilea wíin^{2} jaan^{1} jøø^{2}ø jilaa'^{21} 'elo.

Ga'á^{2}mo tsá^{2} Jesús

50 Niseen^{21}mo jaain^{21} tsañɯɯ'^{1} tyúi^{1}, jo tsaa^{2}
røøi^{21}, 'in nisii^{21} Sé^{2}. 'In seein^{21} fuu^{21} sii^{21} Ari-
matea lɨ tyɯ'^{2} to^{2} Judea 'ii. 'Ii jaain^{21} jee^{212} tsacøøi'^{13}
'in tyɯ'^{2} to^{2} tsá^{2} Israel.
51 'In Sé^{2} lo sɨjaan^{1}o mi tyɯ'^{2} Dios to^{2}. La joon jo
røø^{21} sɨ́ɨ^{2}i coon'^{13} jilaa'^{21} 'e gajmaa^{1}a tsá^{2} do.
52 'Wii'^{13} joon gangajøøi^{2} Pilato joon gangamɨɨ^{1}ɨ
cuerpo tya' Jesús.
53 Mo ngayuui'^{13} gaxaa^{21}i Jesús tsaa' crúu^{13} joon
gacɨɨn'^{2}in coon'^{13} 'mɨ'^{2} taa^{21}. Joon ga'áa^{2}mo tsi
coon^{21} aan^{1} lɨ́^{2} tsaa' xá^{1} lɨ jo 'in mo ga'áai^{2} jiin'^{13}
jaain^{21}.
54 'E jmɨɨ^{212} no cwoun'ló^{2} tya' jmɨɨ^{212} 'e 'ii'^{21} woo'^{21}
tsá^{2}. Joon tɨ lɨ 'láa^{2} 'wii^{212} 'e jmɨɨ^{212} do.
55 'In tsamɨ́^{2} 'in ningɨɨ^{1} coon'^{13} Jesús fu Galilea
gangalíin^{2} joon gajøø^{2}o 'oo^{2} too^{21} 'aan^{1} joongɨ xi-
iala roon^{1} cuerpo tya' Jesús.
56 Joon mo ngaliin^{1} fu tya'a joon gatyaa^{1} tyɯ́^{2}
jmɨɨ^{21} jmafuu^{21} coon'^{13} noo^{212}. Joon gajaan^{1}o
jmɨɨ^{212} 'ii'^{21} 'woo'^{21} tsá^{2} jiin'^{13} la to^{2} tyɯ'^{2}.

24

Gajiin'^{1}in Jesús

1 Jmɨɨ^{212} ga'láa^{2} 'wii^{212} semóo^{1} 'in tsamɨ́^{2} do gan-
galíin^{2} 'áa^{3} 'oo^{21} too^{21} 'aan^{1} do. Tyaan^{1}an jmɨɨ^{21}
jmafuu^{21} 'e nigatyaa^{1} tyɯ́^{2}. Joon ngalíin^{2}mo tsamɨ́^{2}
catyaai^{2}gɨ coon'^{13}on.
2 Mo gatyalíin^{2} joon gatsaa'^{21} 'e cuun^{212} jnɨ^{1} 'oo^{21}
too^{21} 'aan^{1} do jo si'^{2}gɨ 'áan^{3} tya'.
3 Joon ngataa^{2}mo pe jo gatsaaa'^{21}a cuerpo tya'
Ña'ñɯ'^{1}ɯ' Jesús.

4 La 'ɨɨ212 téein2 jo ñi1i 'ee jmaa1a coon21 gagoo1-o
téein21 gái1 tsañuu'1 'in tyi'2 'mɨ'2 jɨɨ'1 co' lɨ téein2.
5 Joon gata'2a 'in tsamɨ́2 do níi1i ni 'wó2 gafoo'2i
lɨɨlɨ1. Joon gajin'2 'in tsañuu'1 do:
—¿'Ee lɨ'ɨ 'naa'21naa' tsá2 jiin'1 jee212 'lɨɨ212?
6 Jo 'yuui2gɨ lo. Najiin'1o. Cwotii'13-'oo' la gajin'2in
mo gateein1 Galilea.
7 Gajin'2in 'e 'in Ruu'21i Tsá2 'ná2 tsee'12i ja'cwoo21
tsá2 røøi21 tsaa2 'e taan2in tsaa' crúu13. Joon mi tɨ́2
'nɨ1 jmɨɨ212 joon jiin'1o.
8 Joon gatɨ'2-tsi júu3 tya' Jesús.
9 Joon mo ngayuui'13 gacɨɨ'12ɨ 'a 'oo21 too21 'aan1
do joon gasɨɨ'21o jɨ dyajaain21 tsá2 tya' Jesús do
coon'13 tsá2 catyaai2gɨ 'e nigalɨ́2.
10 'In ngacoon1 júu3 tyani tsá2 tya' Jesús do sii21
María Magdalena coon'13 Juana coon'13 María sáa3
Jacobo coon'13 tsamɨ́2 catyaai2gɨ.
11 Pe tsá2 tya' Jesús do galɨ́ɨ1i 'e sɨxeei212-tsi 'in
tsamɨ́2 no. Joon jo jo'2 galɨ́ɨ2i.
12 Pe gacwo'ɨ́ɨ1 Tɨ́3 joon gangóo1 cwiin1 fu 'oo21
too21 'aan1 do. Joon mo gajøø2ø joon ganí2i 'e 'mɨ'2
taa21 do roon1 lɨ' caai21. Joon ganga'2mo fu tya'a
tsa'goo21-tsi jilaa'21 'e galɨ́2.

Tsalíin2 tsá2 Emaús

13 Jmɨɨ212 joon gái1 jee212 'ii do ngalíin2 coon21
fuu21 sii21 Emaús 'e tɨ' jiin13 dyacoon21 kilómetros
jiin'13 Jerusalén.
14 Ngalíin2 tyaa1 júu3 jilaa'21 'e nigalɨ́2 do.
15 La 'ɨɨ212 tyaa1 júu3 sɨ́ɨ1i 'e cwáain1 do joon gan-
gatyéein1 Jesús. Joon ga'láa2 'wii212 ngɨɨ1 coon'13on.

16 Fiin'^{13} jøø^{2}o pe jo cwooi^{1} licwii^{1}in 'ido.
17 Joon gaunngɨɨ^{1}ɨ Jesús 'ii:
—¿'Ee 'e sɨ́ɨ^{13}naa' lɨ cwolíin^{2}naa' no? ¿'Ee lɨ'ɨ 'e ngɨɨ^{2}ɨɨn' jmoo^{2}oo' fa'í^{3}?
18 Jaain^{21} jee^{212} 'ii 'in sii^{21} Cleofas gañii^{1}i:
—La tóo^{2}mo juncwii^{21} ñi^{1}i jilaa'^{21} 'e nigalɨ́^{2} Jerusalén jee^{212} jmɨɨ^{212} lo. ¿Tɨ jaain^{21} 'nʉ-ʉ 'in jó^{1} fu do jo nagaliñí^{3}'in?
19 Joon gajin'^{2} Jesús:
—¿'Ee ngalɨ́^{2}?
Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:
—La lɨ́^{2} 'e galɨ́^{2} cwáain^{1} tya' Jesús tsá^{2} Nazaret. Jaain^{21} tsá^{2} cwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2} joon to^{2} fee'^{1} gajmaa^{1}a joon júu^{3} 'gøøi'^{12} gafaa'^{21}a tyani Dios coon'^{13} tyani tsá^{2} taain^{212} juncwii^{21}.
20 Joon 'in tyʉ'^{2} to^{2} tya' untsá^{2} coon'^{13} tsacøøi'^{13} tyi' gajaan'^{21}mo 'ido 'e júun^{2}mo 'ido joongɨ taan^{1}in tsaa' crúu^{13}.
21 Jna'oo'o mo lɨ́ɨ^{2}na'a 'e ijmáa^{1}a tiin'^{13} tsá^{2} seein^{21} Israel. Joon no nangóo^{1} 'nɨ^{1} jmɨɨ^{212} 'e gajúun^{1}in.
22 Joon 'inlɨ́ɨi^{13} tsamɨ́^{2} nangalíin^{2} 'áa^{3} 'oo^{21} too^{21} 'aan^{1}.
23 Joon jo gatsaa'^{21}a cuerpo tya'a. Joon gajaliin^{1} jajmaa'^{12}a jna'a júu^{3} 'e niganii^{21} ángeles 'in gasɨɨ'^{21} 'ii 'e gajiin'^{1}in Jesús.
24 Joon 'inlɨ́ɨi^{13}gɨ tsá^{2} jna'a gangalíin^{2}mo 'oo^{21} too^{21} 'aan^{1} do. Joon jin'^{2}o la lɨ 'e jin'^{2} 'in tsamɨ́^{2} do, pe jo gangaai^{1} Jesús.
25 Joon gajin'^{2} Jesús:
—¡Lɨ́ɨ^{1} jo tsáai^{1}-'oo' 'naa'! 'Áai^{1} un'ɨɨi^{212}gɨ yaanaa' 'e litsáai^{1}-'oo' la gajin'^{2} tsá^{2} 'in gacwo^{1} júu^{3} tyʉ́^{2}.

26 ¿Tɨ jo 'ná² nii²¹ Cristo wúu¹ la nʉ'gɨ i'ii'²¹i to²
tya'a ñʉ'fú²?
27 Joon ga'láa² Jesús 'wii²¹² tyaa¹ júu³ la jin'² ni
jí² tya' Dios. Ga'láa² 'wii²¹² coon'¹³ jí² tya' Moisés
joon mi yuui'¹³ joon gatyaa¹gɨ júu³ cwáain¹ tya' 'e
jí² catyiia²gɨ tya' tsá² gacwo¹ júu³ tyʉ́² calɨɨ. Gatyaa¹
júu³ jilaa'²¹a 'e faa'²¹ cwáain¹ tya' 'ña'a.
28 Mo gatyaliin¹ la fuu²¹ lɨ ngaliin¹ do joon gaj-
maa¹a Jesús 'e tsáa¹gɨ la fu¹ 'yúu²i.
29 Pe 'ido-gɨ gamɨɨ¹ 'e jaan¹ Jesús, jin'²in:
—Ján² coon'¹³ jna'a tsʉ nica'loo¹. Joongɨ tɨ lɨ́² lɨnʉʉ²¹.
Joon ga'ii'²¹ Jesús 'e jaan¹ coon'¹³on.
30 Joon nityíin¹in caain²¹ 'e dø'²ø 'íi¹i coon'¹³ 'ido.
Joon gason'¹o 'iñi'¹ joon gauncwaa'³i. Joon gaj-
maa¹a 'no'³. Joon gacwo'¹o 'ido.
31 La tsifu joon ganó¹ unníi¹in 'in tsá² do. Joon
galicwii¹mo Jesús. Pe coon²¹ gaguu¹mo.
32 Joon gasɨ́ɨ²i jee²¹² 'ii:
—'E la ja'²mo lɨ́ɨ¹ tyʉ́¹gɨ ga'ɨ́ɨ²-tsi' la jalii²¹i' sɨ́ɨ¹³ɨ'
tya'i fu¹ 'e tyaa²¹a' júu³ cwáain¹ tya' jí² tya' Dios.
33 Joon jo 'ee gaun'ɨɨi²¹²gɨ. Tsifu joon gangatáa¹i
fu¹ fu Jerusalén. Joon do-o gatsee'²¹i jɨ dyajaain²¹
tsá² tya' Jesús sɨcaain²¹ coon'¹³ tsá² catyaai².
34 Joon gasɨɨ'²¹ɨ 'in tsá² néei¹ Jerusalén 'ii:
—'E la ja'²mo nagajiin'¹in Jesús. Joon niganii²¹mo
Simóoi¹³.
35 Joon 'in tsá² gái¹ do gatyaa¹ júu³ 'e ningangɨɨi¹
tya'i fu¹ joon xiiala nigalicwii¹in Jesús mo gajmaa¹
Jesús tyíia³ 'e 'iñi'¹ do.

Jné¹mo Jesús jee²¹² tsá² tya'a

36 Téen^{2}mogɨ faa'^{21}a 'e cwáain^{1} do mo gajnéi^{1} Jesús jee^{212} 'ii lɨ téein^{2}. Joon gajin'^{2}in:

—Tyú^{2}-ʉ 'íi^{1} jee^{212} 'naa'.

37 'Ido-gɨ gafoo'^{2}mo. Joon líɨ^{1} 'goo'^{21}o. 'ɨ^{1}-tsi 'e jaain^{21} tsa'mootyí^{2} níi^{2}in.

38 Pe gajin'^{2} Jesús:

—¿'Ee lɨ'ɨ jo tsáai^{1}-'oo' coon'^{13} almas tyii'?

39 Jøø^{2}øø' cwóo^{3}oo coon'^{13} tíɨ^{3}ɨɨ. Tsei'^{2} jna-a lo. Sʉʉ'^{13} joongɨ jøø^{2}øø' tsʉ jaain^{21} tsa'mootyí^{2} jo ngú^{1} sá^{2} jon'gɨ moo^{1} taai^{2} la 'óo^{3} jna.

40 Mo gajin'^{2}in 'elo joon ga'ee^{1} cwoo^{21}o coon'^{13} tíɨ^{1}ɨ.

41 Pe 'ido-gɨ jo tsáa^{1}mogɨ-tsi coon'^{13} 'e jløø'^{3}i coon'^{13} 'e tsa'goo^{21}-tsi. Joon gasɨɨ'^{21} Jesús 'ii:

—¿Tɨ 'oo^{2}xʉʉ' 'uunñi^{2} 'e døø'^{13}øø?

42 Joon gajin'^{2}in:

—'E lo-o ca'no'^{3} joo'^{21} taai^{2} jmɨɨ^{21} 'e too'^{2} coon'^{13} ca'no'^{3}xʉ wa' to'^{2}.

43 Joon ga'ii'^{21}mo Jesús 'edo joon gagøø'^{21}o tyani 'ido.

44 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ii:

—Jilaa'^{21} 'e nagangɨɨ^{1}na jiin'^{13} la nigafuu^{212}uu 'naa' mo gataain^{1}gɨɨ coon'^{13} 'naa'. Fuu^{212}uu 'naa' jilaa'^{21} 'ná^{1} tséin^{1} tyiia 'e taa'^{13} ni jí^{2} tya' Moisés coon'^{13} jí^{2} tya' tsá^{2} gacwo^{1} júu^{3} tyú^{2} calɨɨ coon'^{13} 'e jí^{2} sii^{21} salmos.

45 Joon gajmaa^{1} Jesús 'e gangaai'^{21}-tsi 'ido 'e jin'^{2} ni jí^{2} do.

46 Joon gasɨɨ'^{21}ɨ 'ido:

—La lo-o jin'^{2} ni jí^{2} tya' Dios 'e Cristo 'ná^{1} nii^{21} wúu^{1} joongɨ júun^{2}in, joon mi tɨ́^{2} jmɨɨ^{212} 'nɨ^{1} 'ná^{1} jiin'^{1}o jee^{212} 'lɨɨ^{212}.

47 Joon coon'^{13} jiin'^{13} 'e sii^{21} 'ii 'ná^{1} cwo^{1} tsá^{2} júu^{3} la tøøi^{2} juncwii^{21}. 'E 'láa^{2} tsá^{2} 'wii^{212} tɨ' Jerusalén 'e cwoo^{1} júu^{3} 'e 'ná^{1} ja'^{2}a-tsi tsá^{2} tyani Dios joon 'íin^{2}mo tsaa^{2} tya'a.

48 Joon 'naa' lɨ́ɨ^{1}naa' tsá^{2} 'in jmaa^{1}a júu^{3} røø^{21} tya' 'e cwáain^{1} lo.

49 Tyaa^{1}aa' cwáain^{1}, jna-a isɨ́ɨ^{3}na jee^{212} 'naa' jiin'^{13} 'e gajin'^{2} Ñɯ'^{3}oo. Pe jan^{2}duu' Jerusalén lo ca ga'ii'^{13}naa' 'in Espíritu Tyɯ́^{2} tya' Dios ijó^{1} fu ñɯ'fú^{2}.

Nga'^{2}mo Jesús fu ñɯ'fú^{2}

50 Joon gangajée^{1}i Jesús 'ido fu lɨ ngɨ́ɨi^{1} tɨ'^{2} fuu^{21}. Ca Betania ngalíin^{2}. Joon gasaa^{1} Jesús cwoo^{21}o. Joon gauncwaa'^{3}i.

51 Joon mo ngayuui'^{13} gauncwaa'^{3}i joon gatyii^{1}mo 'ña'a. Joon ganga'^{2}mo fu ñɯ'fú^{2}.

52 Joon 'ido mo ngayuui'^{13} gaun'goo^{21} joon gangaliin^{1}mo fu Jerusalén jløø'^{3}mo.

53 Gangataai^{2} cwo'^{1} fee'^{1} do cwoo^{1} 'maai'^{13} Dios. Amén.

Juu^{3} tyʉ^{2} ʼe gafaaʼ^{21} Dios tyaʼ tsá^{2}
New Testament in Chinantec, Quiotepec (MX:chq:Chinantec, Quiotepec)

copyright © 1983 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Chinantec, Quiotepec

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Chinanteco, Quiotepec [chq], Mexico

Copyright Information

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Chinantec, Quiotepec

© 1983, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
3808f8d2-c323-5477-a114-0f18fe74613e